

Deze steun is ten goede gekomen, voor ieder van die drie boekjaren, aan vier catechiseermeesters, steeds dezelfde, en voor een gelijk bedrag: één in Groningen (thans in Drenthe), één in Friesland, één in Zeeland (thans in Zuid-Holland) en één in Noord-Holland. De quitantiën, 1—16, tot een gezamenlijk bedrag van f 1470—, worden hiernevens als bijlagen overgelegd. En de post van ontvangst is te verifiëren uit het rapport van de algemeene deputaten voor de hulpbehoevende kerken.

Ten slotte meenen de deputaten nog te mogen opmerken, dat ook voor de nu volgende jaren, tot de eerstvolgende Generale Synode, alleszins wenschelijk is, het besluit der Generale Synode van 1893, art. 224, in werking te laten, en dus wederom deputaten daarvoor aan te wijzen.

Amsterdam, Augustus 1908,

F. L. RUTGERS, *Rapporteur.*

BIJLAGE XLIX.
(Art. 74).

Rapport aangaande het Archief der Gereformeerde Kerken.

*Aan de Generale Synode der Geref. Kerken,
vergaderd te Amsterdam, Aug. 1908.*

Eerwaarde Heeren en Broeders!

Overeenkomstig uw verzoek (Art. 18 der Acta van 1905) heeft de Kerk van Amsterdam zich tot heden met de verzorging van het Archief belast.

De stukken van de Synode, nu drie jaren geleden binnen Utrecht gehouden, werden in twee portefeuilles naast de andere geplaatst. Enkele bescheiden werden, na aanvraag, op de gestelde voorwaarden in leen gegeven.

De gedeputeerden van Amsterdams Kerkeraad,

Amsterdam,
10 Juli 1908.

H. W. VAN LOON,
Archivarius.

BIJLAGE XLIXa.
(Art. 74 en 112).

Advies in zake het Synodaal Archief.

De door u aangewezen broeders, om in loco onderzoek in te stellen naar den toestand van het Archief, en advies uit te brengen over het Rapport der Archiefbewarende Kerk, hebben zich bij den Archivarius vervoegd en, na toegang verkregen te hebben, hun onderzoek ingesteld.

Zij hebben eenige portefeuilles geopend en den inhoud vergeleken met het register. Alles werd in orde bevonden.

Zij meenden evenwel onder uwe aandacht te moeten brengen dat het Archief bewaard wordt in eene eikenhouten kast, waarin ook stukken van den kerkeraad bewaard worden, en dat bij brand het Archief in groot gevaar zoude zijn.

Zij adviseeren u daarom (volgt besluit, Art. 112 Acta).

Namens deputaten

C. C. SCHOT, *Rapporteur.*

BIJLAGE L. Advies in zake het verzoekschrift van Mevr. de Wed. Plet.
(Art. 74.)

Uwe Commissie, benoemd om te adviseeren omtrent het verzoekschrift van Mevr. de WED. PLET, voorkomend onder letter F. II van het Agendum, heeft de eer U mede te deelen, dat Mevr. de Wed. C. M. W. PLET tot deze Synode komt met het vriendelijk en dringend verzoek om ondersteuning voor zich en haar zeven kinderen, van wie slechts twee in staat zijn om iets bij te dragen tot onderhoud van haar gezin. Mevr. PLET doet dit verzoek op grond daarvan, dat wijlen haar echtgenoot wel losgemaakt was van de kerk te Wezep, maar toch predikant was in volle rechten. Zij heeft zich gewend tot de Classis Harderwijk, welke haar verwees naar de Kerk van Velp, waartoe deze zuster behoort. Wat deze kerkeraad besloot, staat in het verzoekschrift niet te lezen. In elk geval is dit feit, dat deze zuster vraagt „eenige jaarlijksche vaste tegemoetkoming of pensioen.”

Uwe Commissie, hoewel begaan met de positie van Mevr. de Wed. PLET, kan aan Uwe Vergadering niets anders voorstellen, dan dat zij, lettende op het uitdrukkelijk besluit van de Generale Synode te Utrecht, (art. 89) luidende aldus: *Aanspraak op pensioen kan de weduwe van een losgemaakten Dienaar niet maken, aangezien deze door zijne losmaking of ontslag zijne aanspraken op emeritaals-gelden verloren heeft* (Utrecht Art. 89) afwijzend op dit verzoek beschikke, en van dat besluit aan Mevr. de Wed. C. M. W. PLET bericht zende.

J. H. LANDWEHR, *Rapporteur.*

BIJLAGE LI. Advies in zake Zeelands verzoek om vrijstelling van
(Art. 75.) **storting in de Generale Zendingskas.**

Uwe Commissie, benoemd om te rapporteeren in zake punt H. No. 5 van het agendum, zijnde het verzoek van de Particuliere Synode van Zeeland om verlenging van deze termijn, waarin Zeeland de gelden, die het heeft ingezameld voor de Zending, mag behouden, om die voor eigen Zending aan te wenden — heeft de eer u te herinneren, dat volgens het besluit der Synode van Utrecht (zie Art. 23 sub d) deze termijn bij den aanvang dezer Synode was verstreken en Zeeland dus de ingezamelde gelden in de Generale Kas zou moeten storten;

lettende echter op het stadium, waarin de onderhandelingen, die met Br. HORSTMAN gevoerd worden, verkeerden — wenscht uwe Commissie u te adviseeren, dat het verzoek van Zeeland in zooverre worde ingewilligd door de Gen. Synode dat nu als uiterste termijn worde gesteld 1 September 1909.

Mocht men in Zeeland dan nog niet tot het beroepen van een missionairen Dienaar des Woords zijn overgegaan, dan zullen al de tot op dien dag verzamelde gelden in de Generale Kas moeten vloeien.

Dit advies in uwe welwillende overweging aanbevelende

F. W. SLUITER, *Rapporteur.*

BIJLAGE LII. Advies over de Concept-regeling voor visitatie der
(Art. 77.) **Zendingsposten op Midden-Java. Zend. Rapport § 24**
punt 8 en Bijlage V van dat Rapport.

Eerwaarde Broeders.

De Generale Synode van Utrecht droeg aan de Deputaten voor de Zending op (zie art. 142b) na ingewonnen advies van de Zendende Kerken en van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op Java, een regeling te ontwerpen

voor de visitatie der Zendingen en deze in te dienen bij de Generale Synode.

Aan uwe Commissie is gebleken, dat Deputaten aan deze opdracht hebben voldaan; dat van de Zendingen Kerken en in het bijzonder van de Afzonderlijke Vergadering op Java belangrijke adviezen inkwamen en dat Deputaten de gewenschte regeling hebben opgesteld en in concept der Synode voorgelegd.

Uwe commissie vindt geen aanleiding om in deze regeling eenige wijziging voor te stellen, en adviseert uwe vergadering derhalve; (volgen de conclusiën in de Acta).

H. DIJKSTRA, *Rapporteur.*

BIJLAGE LIII.
(Art. 77).

Advies in zake de Keuchenius-school.

Met belangstelling heeft uwe commissie kennis genomen van het door Deputaten medegedeelde in zake de Keuchenius-school.

Uit het verslag blijkt:

dat de school naar wensch is georganiseerd en de Keuchenius-school thans met eere mag worden genoemd;

dat hoewel de Directeur der school het daarvoor vereischte examen in de Javaansche taal nog niet heeft afgelegd, hij bereids van den desbetreffenden Inspecteur een bewijs van bekwaamheid zich zag verstrekt, waardoor het bekomen van de volle subsidie is mogelijk geworden;

dat uit welwillend verstrekte mededeelingen is gebleken, dat de volle bouwsubsidie reeds door de Hooge Regeering is toegewezen, hoewel zij bij het opmaken van het rapport nog niet was ontvangen;

dat uit deze subsidie de Generale Kas niet in beteren toestand brengt, omdat uit de verkregen subsidie zullen moeten worden bestreden de kosten verbonden aan het bouwen van de woningen van den Directeur en den Docent;

dat uit de overgelegde rekening van ontvangsten en uitgaaf blijkt, dat telken jare de rekening en verantwoording door den Raad van toezicht is nagezien en dat al de verrichte arbeid en de wijze waarop hij is verricht uwe Commissie aanleiding geeft uwe vergadering voor te stellen, Deputaten en de broeders op Java dank te zeggen voor hunne besognes en het onder No. 16 vermelde deel van het rapport goed te keuren.

J. BEEKMAN, *Rapporteur.*

BIJLAGE LIV.
(Art. 78.)

Advies over het bezwaarschrift van br. J. J. van Alphen te Nijmegen (letter M. 5.)

In handen van Uwe Commissie van Advies werd gesteld een bezwaarschrift van br. J. J. VAN ALPHEN te Nijmegen, van eene bijlage vergezeld. Deze stukken zijn van den volgenden inhoud.

Aan de Gen. Syn. der Geref. Kerken in Nederland, zitting houdende in 1908 te Amsterdam.

Eerwaarde Vaders en Broeders!

Bij vernieuwing bitter teleurgesteld en met diep leedwezen vervuld door de gebeurtenissen die plaats hebben gehad sedert zijn samenkomen en samenspreken met de door de Gen. Syn. aangewezen Commissie van onderzoek 29 Aug. 1905 te Utrecht, acht de ondergeteekende Johan Jacob VAN ALPHEN zich gedrongen met den hem verschuldigden eerbied Uwe Hoog Eerwaarde Vergadering mede te deelen:

- 1°. dat bij hem ernstige bezwaren bestaan tegen wat in de besluiten van de Gen. Syn. te *Utrecht* rakende zijn protest hem onder *a* in den mond werd gelegd;
- 1a dat, in aanmerking genomen de voorafgaande briefwisseling tusschen de Commissie van onderzoek en ondergeteekende, en de daarop volgende samenspreking in die Vergadering, het in bedoelde alinea *a* vermelde *onjuist* is.
- 1b dat in deze Vergadering *wel* het protest is teruggenomen, maar *geene* beschuldiging uitgesproken tegen de Geref. Kerken *voor of na* de Syn. van *Middelburg* door hem te „herroepen met betuiging van leedwezen”.
- 1c dat die terugname is geschied *nadat* de Commissie van Advies hem de verzekering had gegeven, dat het besluit van de Syn. van *Middelburg* door hem beschouwd moest worden als een bewijs van verzoening „Zij door die daad hem de hand had toegestoken” en de zittende Syn. dat werk des vredes wenscht voort te zetten.
- 1d dat die terugname alzo *niet* heeft plaats gehad omdat de beschuldigingen voorkomende in voornoemd protest wederlegd zouden zijn geworden, doch uit *inschikkelijkheid* zijnerzijds om het tot stand komen van dien vrede te vergemakkelijken.
- 1e dat in de vergadering van de Synode ondergeteekende *niet* is gehoord geworden, maar die besluiten *buiten hem om* zijn genomen, terwijl hij daarvan *eerst* 14 September officieel kennis heeft gekregen.
- 1f dat dit *alzo* is en *niet* anders, verklaart ondergeteekende met beroep op *God Almachtig* en neemt daarbij als getuige Ds. A. BOLWIJN die in genoemde vergadering tegenwoordig is geweest, zoomede *al* de leden dier Commissie *ieder afzonderlijk*.
- 2° dat, overeenkomstig die besluiten, ondergeteekende zich heeft gemeld bij den Kerkeraad van *Nijmegen*, doch zonder nadere verklaring is afgewezen geworden.
- 2a dat geen gebruik door hem is gemaakt geworden van het Kerkrechtelijk beroep op de *Classis Nijmegen*,
- 2b omdat hij *niet andermaal* zich mag blootstellen aan eene belediging, 2c dewijl onderwerping aan het toezicht van dien Kerkeraad *bezwaarlijk* gaat, 2d aangezien f 400,— 's jaars aan het weder lid worden zijn verbonden en *geen* barmhartigheid *maar* recht door hem wordt bepleit.
- 3° dat de Geref. pers, voorafgegaan en aangezet door het officieel Zendingsofgaan ongestraft blijft voortgaan hem te belagen en alzo niet weinig bijdraagt, de breuke tusschen de Kerken en hem, aanvankelijk hersteld, weder te voorschijn te roepen.
- 4° dat saamgenomen voornoemde feiten, ondergeteekende tot geene andere conclusie kan komen dan dat het doel van onze samenkomst is gemist.
- 5° dat ondergeteekende zijnerzijds al het mogelijke heeft gedaan om tot eene bevredigende oplossing te komen maar kennelijk stuit op gebrek aan goeden wil om recht te doen.
- Redenen, waarom hij het noodig acht uit te spreken, dat hij zijn protest van 1905 blijft handhaven en daarenboven zijn stem ernstig verheft tegen wat men sedert dien tegen hem ondernomen heeft te doen.
- Tot nadere inlichting wordt door ondergeteekende hieraan toegevoegd en U beleefd aangeboden de briefwisseling met den Nijmeegschen Kerkeraad.
- Met de UHEWr. verschuldigde hoogachting

Uw dw. dienaar en broeder in Christus
J. J. VAN ALPHEN.

Nijmegen, den 19en Mei 1908.

Correspondentie met den Kerkeraad van
Nijmegen over den terugkeer tot de gemeenschap met de Gereformeerde Kerken.

Aan den Eerwaarden Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Nijmegen.

Eerwaarde Broeders.

Gelijk ik reeds mondeling aan uwen voorzitter heb medegedeeld, kan ik bij dezen

schriftelijk uwe vergadering melden, dat ik met mijn gezin wensch terug te keeren tot de gemeenschap met de Gereformeerde Kerken, waarop ik gaarne uw antwoord inwacht.

Intusschen acht ik mij gedrongen hier bij te voegen, dat bij mij bezwaren bestaan tegen hetgeen door de Synode van Utrecht, onder conclusie *a*, te mijnen opzichte is uitgesproken, doch dat het niet mijn wensch is deze zaak in het openbaar te bespreken tot vermijding van een openbaren twist onder broeders.

Heilwenschend

voor copie conform v. A.
Nijmegen, 1 November 1905.

Uw Dr. en Br.
J. J. van ALPHEN.

Den WelEd. Heer J. J. van Alphen, Nijmegen.

WelEd. Heer.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Nijmegen heeft, na kennis van UweEd. schrijven genomen te hebben, zich genoodzaakt gezien UWed. te laten weten niet (ten minste voorloopig niet) op UWed. schrijven te kunnen ingaan.

Namens den Kerkeraad voorn.

voor copie conform v. A.
Nijmegen, 9 November 1905.

M. F. VISSER, *Praeses.*
B. VAN DUREN, *Scriba.*

Uwe Commissie herinnert u, dat de Commissie van advies in 1905 haar advies aan de Generale Synode besloot met deze mededeeling:

„Bij het einde der samenspreking heeft Br. J. J. VAN ALPHEN uwe commissie uitdrukkelijk uitgenoodigd om het navolgende ter kennis van de Synode te brengen:

- a.* dat hij thans erkent, dat de Synode van Middelburg met het oog op zijne kerkelijke positie niet anders heeft kunnen handelen dan zij deed; dat hij mitsdien zijn protest terugneemt en dat hij leedwezen betuigt over de beschuldigingen, die hij, na de Synode van Middelburg, tengevolge van misverstand tegen de Gereformeerde Kerken heeft uitgesproken;
- b.* dat hij belijdt verkeerdelijk te hebben gehandeld door, zij het dan ook door den nood van zijn gezin gedrongen, de Gereformeerde Kerk te verlaten en zich aan te sluiten bij de Indische Staatskerk;
- c.* dat het zijne ernstige begeerte is, thans zoo spoedig mogelijk de samenleving met de Geref. Kerken te zoeken, terwijl daarbij in zijne ziel de wensch leeft nog eenmaal bij de Gereformeerde Kerken in de bediening des Woords werkzaam te mogen zijn.

Uwe commissie heeft met dank aan den Heere de bekentenis van Br. J. J. VAN ALPHEN vernomen. Bereidwillig nam zij op zich, het sub *a*, *b* en *c* genoemde ter uwer kennis te brengen; en 't is haar een genot, dit bij dezen te doen.

Voorts bood deze Commissie van Advies aan de Synode deze drie conclusies aan:

- a.* voldoening uit te spreken over het feit, dat de heer J. J. VAN ALPHEN zijn protest terug neemt en al de door hem na de Synode van Middelburg tegen de Gereformeerde Kerken uitgesproken beschuldigingen herroept onder betuiging van leedwezen;
- b.* te verklaren, dat, hoewel met blijdschap nota wordt genomen van des heeren J. J. VAN ALPHEN'S belijdenis en van zijne begeerte om in de gemeenschap der Gereformeerde Kerken weder te keeren, de Synode thans nog blijven moet bij de besluiten, door de Synode van Middelburg in zijne zaak genomen; en dat een eventueel verzoek, uitgaande van den heer J. J. VAN ALPHEN tot opening van den weg, om in de Gereformeerde Kerken naar den dienst des Woords te mogen staan, alleen in overweging kan genomen worden, nadat hij weder tot de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken zal zijn teruggekeerd; en
- c.* aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen om, bijaldien de heer J. J. VAN ALPHEN weer tot de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken teruggekeerd is, hem, desnoodig te steunen tot voorziening in zijne behoeften, met eene bijdrage uit de Generale Kas tot een maximum van f 400 per jaar tot de e. k. Generale Synode."

welke conclusies door de Synode van Utrecht zonder hoofdelijke stemming werden aangenomen (Art. 128 en Bijlage LXVII).

Waar nu in deze Uwe Commissie verschillende broeders zitting hebben, die ook deel uitmaakten van die Commissie van advies der Utrechtsche Synode, welke deze zaak behandelde, daar stelt zij, de genoemde broeders gehoord, tegenover de opvatting van br. J. J. VAN ALPHEN de verklaring, dat br. VAN ALPHEN wel degelijk heeft erkend, dat de Synode van Middelburg met het oog op zijne Kerkelijke positie niet anders heeft kunnen handelen dan zij deed; dat hij mitsdien zijn protest terugnam en dat hij leedwezen betuigde over de beschuldigingen, die hij, na de Synode van Middelburg, tengevolge van misverstand tegen de Gereformeerde Kerken uitsprak.

Vervolgens merkt Uwe Commissie op, dat het moeilijk denkbaar is, dat de Commissie van advies der Utrechtsche Synode zou hebben gerapporteerd, dat zij den Heere dankte voor het resultaat harer besprekingen met br. VAN ALPHEN, wanneer deze broeder wel zijn protest terugnam maar inmiddels zijne beschuldigingen tegen de Geref. Kerken handhaafde. Hier moet dus bij br. VAN ALPHEN een misverstand bestaan.

Wat vervolgens het bezwaar betreft, dat br. VAN ALPHEN niet door de Synode is gehoord, toen zij de bovengenoemde conclusies aannam — hiertegen geldt, dat de Commissie van advies met br. VAN ALPHEN tevoren besprak de voorstellen, welke zij der Synode aanbieden zou, en dat br. VAN ALPHEN zich met deze voorstellen vereenigde.

Met deze opmerkingen zou Uwe Commissie kunnen volstaan en zij zou kunnen voorstellen het protest van br. VAN ALPHEN onontvankelijk te verklaren. Toch wil zij ook wel haar oordeel over de andere zaken, door br. VAN ALPHEN genoemd, uitspreken. En dan verklaart zij, dat het schrijven van den Kerkeraad van Nijmegen wel vollediger had kunnen wezen, aangezien de Kerkeraad zich onthield van 't noemen der gronden, waarop zijn besluit rustte. Maar tegelijkertijd merkt zij op, dat de motieven, waarop br. VAN ALPHEN zijn niet in verzet komen tegen deze beslissing bij de classe grondt, niet steekhoudend zijn. Waar reeds het schrijven van den Kerkeraad van Nijmegen niet beleedigend was, daar was nog minder een beleedigend antwoord van de Classe te verwachten. Ook voert br. VAN ALPHEN geen enkelen grond aan voor zijn zeggen, dat onderwerping aan het toezicht van den Kerkeraad van Nijmegen voor hem bezwaarlijk gaat — een zegen, dat van weinig waardeering van dezen Kerkeraad getuigt. Voorts is het waar, dat het desnoodig toestaan van f 400 per jaar tot de volgende Synode, bijaldien br. VAN ALPHEN weer tot de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken teruggekeerd was, geen daad van recht maar van barmhartigheid was, maar recht op pensioen kon onze broeder ook niet doen gelden.

Rest nog de klacht, dat de Gereformeerde pers, voorafgegaan en aangezet door het officieel Zendingorgaan, ongestraft blijft voortgaan hem te belagen en alzoo niet weinig bijdraagt, de breuk tusschen de Kerken en hem aanvankelijk hersteld weder te voorschijn te roepen.

Bewijzen voert br. VAN ALPHEN voor zoo ernstige beschuldiging niet aan. Laat 't nu zijn, dat misschien wel eens een minder gelukkig woord aan de pen van eenig schrijver is ontsnapt, dan is daarmee deze aanklacht nog niet waar gemaakt. Met beslistheid wijst Uwe Commissie deze beschuldiging dan ook af.

En nu ten slotte. Uwe Commissie betreurt dezen loop der zaken. De goede verwachting van de Utrechtsche Synode ging niet in vervulling.

Gelijk ik reeds zeide, stelt Uwe Commissie voor, het bezwaarschrift ongegrond te verklaren en verder zich met deze zaak niet in te laten, daar het protest tegen het besluit van de Synode van Middelburg en de beschuldigingen tegen de Geref Kerken reeds vroeger afgehandeld zijn.

A. G. HONIG, *Rapporteur.*

BIJLAGE LV.
(Art. 79).

Advies in zake eene Javaansche vertaling van de Symbolische en eenige Liturgische geschriften.

Met heenwijzing naar de niet van gewicht ontbloote mededeelingen van Deputaten voor de Zending in § 19 van hun Rapport, herinnert Uwe Commissie er aan, dat Deputaten zich gaarne vereenigden met het advies van Ds. BAKKER, inhoudende „eerst den Catechismus af te maken, uit te geven en te verspreiden,

daarna de 37 Artikelen te vertalen en te laten drukken, en eindelijk hetzelfde te doen met de 5 Artikelen tegen de Remonstranten". Uwe Commissie stelt u voor deze beslissing van Deputaten goed te keuren. En waar, nu de vertaling van den Catechismus is volbracht, daar kunnen de nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending gemachtigd worden, namens de Generale Synode aan de afzonderlijke Vergadering van Missionaire predikanten op te dragen, ter gelegener tijd de vertaling van de Confessie ter hand te nemen.

Vervolgens deelen Deputaten mede, dat door de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Predikanten de volgende Liturgische Formulieren in het Javaansch zijn vertaald;

- 1°. Formulier van den bejaarden-doop;
- 2°. Formulier van den kinder-doop;
- 3°. Avondmaals-formulier;
- 4°. Huwelijks-formulier;
- 5°. Formulier van den Ban;
- 6°. Formulier van de wederopneming in de gemeente.

Met het advies, dat Deputaten aan hunne mededeeling toevoegen, kan Uwe Commissie zich zeer wel vereenigen en zij stelt u daarom voor alzoo te besluiten.

Ten laatste adviseert uwe Commissie u, de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Predikanten te bedanken voor het volbrengen van dit belangrijke werk. Uwe Commissie biedt dus aan de Synode dit viertal conclusies aan:

- 1° Goed te keuren de handelingen der Deputaten voor de Zending in zake de vertaling van de drie Formulieren van Eenigheid en van sommige der Liturgische Formulieren in het Javaansch;
- 2° De nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending te machtigen, namens de Generale Synode aan de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire predikanten op te dragen, ter gelegener tijd de vertaling van de Confessie ter hand te nemen;
- 3° Wat de in het Javaansch vertaalde Liturgische Formulieren betreft, vereenige de Synode zich met het oordeel van de deputaten, in dezen;
- 4° Den nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen aan de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Predikanten den dank der Synode te brengen voor den arbeid, aan de vertaling van den Catechismus en sommige der Liturgische Formulieren besteed.

A. G. HONIG, *Rapporteur.*

BIJLAGE LVI.
(Art. 81).

Rapport over eene herziene regeling van het Verband
tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische
Faculteit van de Vrije Universiteit.

*Aan de Generale Synode van de Gereformeerde
Kerken in Nederland, te Amsterdam 1908.*

Eerwaarde Broeders!

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken, die in 1905 te Utrecht vergaderd is geweest, heeft aan W. BREUKELAAR, W. H. GISPEN Jr., H. HOEKSTRA, L. KUIPER en R. W. J. RUDOLPH opgedragen „eene nieuwe overeenkomst, rakende het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit, te ontwerpen, en dit concept vóór den 1^{en} Februari 1908 aan de Kerken te zenden.”

Genoemde deputaten hebben de eer u rapport te doen van hunnen arbeid, en het door hen ontworpen concept u aan te bieden.

Zij wenschen daarbij u allereerst mede te deelen, hoe zij den last der Synode van Utrecht hebben opgevat.

Blijkens Art. 111 der Acta, werd ter Synode voorgesteld: „vijf deputaten te benoemen met opdracht, om een herziening van de tegenwoordige regeling van het Verband tusschen de Kerken en de Theologische Faculteit te ontwerpen, en dit concept vóór den 1^{en} Februari 1908 ter kennis van alle Kerken te brengen en in te dienen bij de eerstvolgende Generale Synode.”

Dit voorstel spreekt van eene „herziening” der tegenwoordige regeling.

Gehoord het advies van hare commissie ad hoc, heeft de Synode (zie Art. 137 harer Acta), zonder stemming en derhalve met goedvinden van alle leden en praeadviseerende leden, besloten „dit voorstel aan te nemen en vijf deputaten te benoemen met last en volmacht eene nieuwe overeenkomst, rakende het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit, te ontwerpen.”

De Synode besloot dus „het voorstel aan te nemen,” waarin sprake was van eene „herziening,” maar droeg te gelijk aan de deputaten op „eene *nieuwe* overeenkomst te ontwerpen.” Uwe deputaten hebben gemeend dit aldus te moeten verstaan, dat zij door herziening der bestaande regeling moesten trachten eene nieuwe regeling te ontwerpen.

De tegenwoordige overeenkomst is in 1891 gesloten tusschen de Voorloopige Synode van de Ned. Gereformeerde Kerken en de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag.

Bij de vereeniging der beide Kerkengroepen in 1892, is die overeenkomst onveranderd overgenomen en voorloopig van kracht verklaard

De Kerken hebben in hare latere Generale Synoden daarin geen verandering gebracht.

Wel ligt in het besluit der Generale Synode van Groningen — zie Art. 52 punt 10 der Acta — de wenschelijkheid uitgesproken om later op dit verband terug te komen, maar de overeenkomst is tot heden onveranderd gebleven. Alleen heeft de Generale Synode van Utrecht het getal harer deputaten voor de oefening van het verband van drie op vijf gebracht.

Wat nu de tegenwoordige regeling van het verband tusschen de Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit betreft, mag met dankbaarheid worden herinnerd, dat zij in de praktijk niet ongunstig gewerkt heeft.

Nooit heeft deze overeenkomst tot enige moeite aanleiding gegeven of is er eenige klachte ingediend, dat met de adviezen van de deputaten der Generale Synode niet behoorlijk rekening werd gehouden. Drang tot herziening ligt dus niet in gerezen moeite of gebleken verschil.

Toch zijn uwe deputaten eenparig van oordeel, dat een breede herziening met-terdaad dringend noodig is.

Vooreerst toch is thans, na ruim zestien jaar, de tijd wel gekomen, dat de bestaande regeling, die slechts een voorloopig karakter draagt, door een meer definitieve worde vervangen.

Bovendien zijn enkele artikelen in de geldende overeenkomst voor onderscheiden uitlegging vatbaar, gelijk b.v. Art. 2, 3 en 4, die, bij eventueel verschil, zeer licht tot moeilijkheid aanleiding zouden geven.

Maar vooral dringt tot ingrijpende herziening het feit, dat verschillende aangelegenheden, rakende het Verband tusschen de Kerken en de Theologische Faculteit, in de tegenwoordige regeling niet of niet afdoende geregeld zijn.

Zoo zijn in 't geheel niet of niet afdoende geregeld: de gevolgen, die Kerkelijke censuur heeft voor de positie der Hoogleeraren in de Theologische Faculteit; de invloed der Kerken bij eventuele benoeming; het getal der dienstdoende Hoogleeraren in de Theologische Faculteit; de werking van het Kerkelijk toezicht op de hoogleeraren en hun onderwijs; de onderteekening der Formulieren van Eenigheid door de Hoogleeraren; het zeggenschap der Kerken bij schorsing of ontslag van Hoogleeraren in de Theologische Faculteit; de invloed der Kerken bij de vaststelling van de series lectionum; en de steun, waarop de Theologische Faculteit van de zijde der Kerken mag rekenen.

Uwe deputaten zijn derhalve van oordeel, dat ingrijpende herziening op al deze punten dringend noodig is.

Bij het ontwerpen nu van de Concept-overeenkomst, hebben uwe deputaten zich niet geroepen geacht daarbij een poging te wagen om een weg te vinden, die misschien zou kunnen leiden tot oplossing der „opleidingskwestie”, die reeds sinds jaren in onze Kerken aan de orde is. Dit lag niet in de opdracht, die hun werd gegeven. Om dezelfde redenen hebben zij gemeend, dat het ook niet op hun weg lag een critisch onderzoek in te stellen, betreffende de statuten en reglementen der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

De eenige vraag, die zij zich hebben gesteld, is deze: Hoe kan het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit behoorlijk worden geregeld.

Bij de beantwoording dier vraag, achten uwe deputaten niet noodig in hun rapport u een historisch overzicht aan te bieden, hoe in den loop der tijden de verhouding tusschen de Kerken en de Theologische Faculteit in het bijzonder, geregeld of ook niet geregeld is geweest.

Eveneens oordeelen zij overbodig een principiële uiteenzetting te geven van de beginselen, die de regeling dezer materie beheerschen.

Zij hebben slechts getracht een overeenkomst te ontwerpen, waarbij, naar zij hopen, zonder verloochening van beginselen en zonder de historie uit het oog te verliezen, het belang der Kerken in de tegenwoordige omstandigheden behoorlijk gewaarborgd wordt.

Nu staat het boven allen twijfel vast, dat de Kerken het hoogste belang hebben bij eene deugdelijke opleiding van hare aanstaande Dienaren des Woords. Het behoeft geen betoog, dat dit een levensbelang voor onze Kerken is.

De Kerken moeten zooveel mogelijk waarborg hebben, dat de scholen, waaraan zij de opleiding en vorming harer aanstaande Dienaren toevertrouwen, ook metterdaad een deugdelijke opleiding en vorming geven, naar eisch van de behoefte der Kerken.

Ook aan de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit wordt door onze Kerken de opleiding toevertrouwd.

Voor de kerken is het derhalve van groot belang, dat de overeenkomst tusschen haar en de Theologische Faculteit zooveel mogelijk waarborgt, dat de opleiding die de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit geeft, aan de aanstaande Dienaren des Woords in de Gereformeerde Kerken een deugdelijke vorming biedt.

Hiervan uitgaande, zijn uwe deputaten van oordeel, dat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs aan de Kerken het navolgende behoort te waarborgen:

Ten eerste. Wie als Hoogleraar of Lector in de Theologische Faculteit optreedt, moet belijdend lid van ééne der Gereformeerde Kerken zijn. De Vereeniging voor Hooger Onderwijs stelt dit trouwens zelf reeds als eisch.

Ten tweede. Bij eventueele benoeming van Hoogleraren of Lectoren in de Theologie, moet aan de gezamenlijke Gereformeerde Kerken zoodanige invloed worden verleend, dat de beoordeeling en ten leste ook de beslissing over de zuiverheid der belijdenis, de behoorlijkheid van den levenswandel en de geschiktheid om op te leiden tot den dienst des Woords, staat bij de Kerken.

Dit is voor de Kerken van het hoogste belang. Aan de Kerken komt het recht toe om te oordeelen en te beslissen of iemand, die tot Hoogleraar of Lector zal worden benoemd, zuiver staat in de belijdenis der Waarheid, en zijn wandel vertrouwen verdient en hij geschikt kan worden geacht om op te leiden tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

Inzonderheid moet de zuiverheid der belijdenis boven alle verdenking verheven zijn. En mitsdien behoort vooral op dit punt sterke waarborg te worden verleend.

Ten derde. De Kerken behooren zekerheid te hebben, dat de onderwijskrachten in de Theologische Faculteit voldoende zijn.

Daarom is het gewenscht, dat er een minimum getal Hoogleraren worde vastgesteld, en de vervulling eener vacature, zonder bewilliging der Kerken, niet tot in het onbepaalde kan worden uitgesteld. Een getal van ten minste vijf Hoogleraren kan voldoende worden geacht, ook al wijden de Hoogleraren een gedeelte van hun tijd en kracht aan wetenschappelijken arbeid, die niet direct voor de opleiding noodig is. Trouwens het tegenwoordige getal der dienstdoende Hoogleraren is eveneens vijf.

Ten vierde. De Hoogleraren en Lectoren in de Theologische Faculteit behooren ten genoegen van de Kerken, hunne instemming te betuigen met de Formulieren van Eenigheid, en zich te *verbinden* in woord of geschrift niets te zullen leeren, dat daarmede strijdig is.

Ook de Universiteit vordert dit voor haar zelf. Maar ook de Kerken moeten ten deze gewaarborgd zijn.

Het is derhalve noodig, dat de Hoogleraren en Lectoren, eer zij in functie treden, een door de Kerken vastgesteld formulier onderteekenen.

Ten vijfde. Wijl de Hoogleraren niet direct in dienst der Kerken staan en dus niet door de Kerken worden geïnstrueerd, is het gewenscht, dat hun instructie aan het oordeel der Kerken worde onderworpen, opdat zij niets bevatte, hetwelk in strijd is met het accord, gesloten tusschen de Kerken en de Vereeniging voor Hooger Onderwijs. Ook dit behoort derhalve geregeld te worden.

Ten zesde. Aan de Kerken komt het toe, geregeld toezicht te houden op het onderwijs in de Theologische Faculteit, en wel alzoo, dat dit toezicht niet slechts nominaal zij, maar ook feitelijk geoefend worde. Derhalve behoort het recht tot bijwoning der colleges en der examina voor de Kerken te worden gestipuleerd.

Ten zevende. Aan de Kerken moet het recht worden gewaarborgd dat zij de schorsing of het ontslag kunnen vorderen van ieder Hoogleraar of Lector in de Theologische Faculteit, die naar haar oordeel afwijkt van de belijdenis, die in zijn

wandel zich onbehoorlijk gedraagt, of die blijkt ongeschikt te zijn om op te leiden tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

Ten deze behoort de Vereeniging voor Hooger Onderwijs het oordeel der Kerken onvoorwaardelijk te eerbiedigen.

Daarom moet de invloed der Kerken in dit opzicht zoo geregeld worden, dat hierbij steeds het laatste woord aan de Kerken sta.

Ten achtste. Een behoorlijk verband tusschen de Kerken en de Theologische Faculteit brengt mede, dat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, ten opzichte der Hoogleeraren en Lectoren in de Theologische Faculteit, alle beoordeeling over de zuiverheid der belijdenis, de behoorlijkheid van den levenswandel en de geschiktheid om op te leiden, geheel aan de Kerken overlate.

Mitsdien behoort, ter oorzake van afwijking in dit stuk, geen Hoogleraar of Lector te worden ontslagen, zonder bewilliging der Kerken.

Ten negende. Eindelijk eischt het belang der Kerken, dat in alle vakken onderwijs worde gegeven, die de Kerken noodig achten, en in elk vak het onderwijs ten minste zooveel omvattend zij, als naar het oordeel der Kerken voldoende is voor hare aanstaande Dienaren des Woords. Hieruit volgt, dat aan de Kerken de noodige invloed moet worden verleend op de vaststelling van de Series Lectionum.

Voorts spreekt het van zelf, dat op de studenten, die worden opgeleid tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken, behoorlijk toezicht moet worden gehouden, en dat de Hoogleeraren eener andere Faculteit, die enkele colleges geven in de Theologische Faculteit, voor dat gedeelte van hun onderwijs, ook onder hetzelfde kerkelijk toezicht behooren te staan als de Hoogleeraren in de Theologische Faculteit.

Wanneer nu al wat genoemd werd behoorlijk geregeld is, dan is van de zijde der Vereeniging voor Hooger Onderwijs aan de Kerken alle waarborg verleend, waarop zij, naar het oordeel van uwe deputaten aanspraak mogen maken, zonder zich met de inwendige aangelegenheden der Universiteit te bemoeien of hare vrijheid te beperken.

Omgekeerd behooren de Kerken aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs de eere en den steun te verleen, waarop de Theologische Faculteit harer Universiteit recht heeft krachtens haar verband met de Kerken.

Vooreerst zijn de Kerken gehouden aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs een wezenlijk toezicht op de Theologische Faculteit te waarborgen. Daartoe is ook noodig, dat de Kerken alles, wat zij in zake de opleiding wenschelijk oordeelen, ter kennis van de Theologische Faculteit brengen.

In de tweede plaats behooren de Kerken de mannen, aan wie zij de opleiding toevertrouwen, ook te eeren door van hunne voorlichting in kerkelijke zaken gebruik te maken. Dit kan zeer geschikt, als de Kerken zich verbinden om de Hoogleeraren der Theologische Faculteit uit te noodigen, als adviseerende leden in hare Generale Synoden zitting te nemen.

En eindelijk moeten de Kerken de Theologische Faculteit, die haar dient, niet alleen zedelijk maar ook finantieel steunen.

Het komt uwe deputaten voor, dat dit het best kan geschieden door toekenning van eene subsidie. Tot nu toe werd door de Kerken voor de Theologische Faculteit geregeld gecollecteerd.

Tegen de bestending hiervan is wel eenig bezwaar.

Vooreerst is de opbrengst van een collecte altoos eenigszins wisselvallig. Een vaste overeenkomst behoort echter ook vaste bedingen te stellen, waarop van weerszijden gerekend worden kan.

Bovendien is het niet gewenscht, dat de Kerken meer bijdragen, dan billijk is, of minder, dan waarop de Theologische Faculteit naar den maatstaf der billijkheid aanspraak mag maken. Een collecte brengt evenwel altoos min of meer dit gevaar mede.

Voorts zal het verleen van een vaste subsidie den indruk versterken, dat hetgeen de Kerken alzo bijdragen, metterdaad voor eene zaak van eigen belang bijeengebracht wordt. Ook al wil men het bedrag der subsidie door collecte bijeengbrengen, dan wordt er toch slechts gecollecteerd voor een eigen aangelegenheid.

Eindelijk zal door toekenning van subsidie alle aanleiding tot ongewenschte vergelijking tusschen de collecten voor de Theologische School der Kerken en de Theologische Faculteit geheel vervallen.

Om deze redenen zijn uwe deputaten van oordeel, dat een vaste bijdrage te verkiezen is boven eene collecte.

Natuurlijk is de bepaling van zulk een bijdrage altijd eenigszins willekeurig.

Wellicht verdient het aanbeveling, dat de Kerken zich bij contract tot een

minimum verbinden. Elke Generale Synode kan dan zoo noodig nader het bedrag bepalen.

De laatste jaren werd gecollecteerd in:

1903	f 11790.27 ⁵
1904	„ 14424.34
1905	„ 13741.96
1906	„ 14060.68

Wellicht mag dus een bedrag van f 12500.— als minimum niet onbillijk worden geacht. De Kerken zouden daarmee op zich nemen, omstreeks de helft van het bedrag der traktementen, voor de in de Theologische Faculteit vereischte Hoogleraren, aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs uit te keeren.

Als nu de Kerken hunnerzijds zich verbinden tot wat genoemd werd, dan vol-
doen de Kerken aan wat ten dezen, naar het oordeel van deputaten, op haar
weg ligt.

Voor de oefening nu van een goed verband schijnt het uwen deputaten gewenscht
toe, dat dit van de zijde der Kerken geschiede door deputaten, die de Generale
Synode daarvoor benoemt en instrueert, met dien verstande evenwel, dat bij ver-
schil ten leste de beslissing niet staat bij deze deputaten, maar alleen bij de
Generale Synode.

Wellicht verdient het aanbeveling daarvoor 12 deputaten aan te wijzen. Wel is
dit getal betrekkelijk groot. Maar zal het toezicht serieus zijn, dan is daaraan vrij
wat arbeid verbonden, zoodat een ruim getal deputaten de uitvoering van den
arbeid gemakkelijk maakt.

Bovendien kan dan de Generale Synode rekening houden met de 12 Part.
Synoden, door uit het ressort van elke Part. Synode een deputaat aan te wijzen
voor dezen arbeid.

Op grond van bovenstaande overwegingen zijn uwe deputaten van oordeel, dat
het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Vrije Universiteit behoorlijk
zal zijn geregeld, indien er een accoord wordt getroffen overeenkomstig het
Concept, dat zij hierbij ter uwer overweging u aanbieden.

*CONCEPT-Regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde
Kerken in Nederland en de Theologische Faculteit der Vrije
Universiteit te Amsterdam.*

De Gereformeerde Kerken, in Generale Synode vergaderd te Amsterdam den
1908, en de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op
Gereformeerden grondslag, als zoodanig belast met het bestuur der Vrije Univer-
siteit te Amsterdam, in deze handelende op advies van hare Curatoren en haren
Senaat en volgens machtiging van de Algemeene Vergadering dier Vereeniging,
gehouden te den 1908— overwegende, dat het
gewenscht is het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische
Faculteit der Vrije Universiteit nader contractueel te regelen, zijn overeengekomen
het volgende accoord aan te gaan.

Art. 1.

De Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag stelt de
Theologische Faculteit harer School, de Vrije Universiteit, onder het toezicht der
Kerken.

De Gereformeerde Kerken aanvaarden dit toezicht en oefenen dit uit door twaalf
deputaten, daartoe door de Generale Synode aangewezen en geïnstrueerd.

Art. 2.

Wie als Hoogleraar of Lector in de Theologische Faculteit optreedt, moet als
belijdend lid behooren tot ééne der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Wanneer op een Hoogleraar of Lector in de Theologische Faculteit kerkelijke
censure wordt toegepast, zal de kerkeraad, die in dezen handelt, hiervan kennis
geven aan deputaten der Generale Synode met vermelding van de gronden der

censure. De deputaten zenden hiervan bericht aan de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

Zoodra de kerkelijke censure over eenig Hoogleraar of Lector in de Theologische Faculteit, naar Art. 77 der Kerkenordening, door bekendmaking van den naam aan de Gemeente, publiek geworden is, zal de Kerkeraad dit oogenblikkelijk berichten aan de deputaten, die zonder uitstel hiervan kennis geven aan de Directeuren.

Sttaande dit contract, heeft openbare kerkelijke censure steeds schorsing of ontslag van den betrokken Hoogleraar of Lector ten gevolge. Het besluit tot schorsing of ontslag, steeds in dit geval ingaande op den datum, waarop dit besluit genomen wordt, moet uiterlijk binnen 14 dagen, nadat aan Directeuren bericht der censure is gezonden, ter kennis van den betrokkene zijn gebracht. Afschrift van dit besluit wordt gelijktijdig gezonden aan de deputaten der Gen. Synode.

Eventueel uitgesproken schorsing wordt niet opgeheven, zonder dat de geschorste vooraf in kerkelijke rechten is hersteld.

Zoodra eenige censure over een Hoogleraar of Lector in de Theol. Faculteit wordt opgeheven, zal de kerkeraad hiervan ten spoedigste aan de deputaten kennis geven en deze eveneens aan de Directeuren.

Art. 3.

De Vereeniging voor Hooger Onderwijs verbindt zich bij de benoeming van een Hoogleraar of Lector in de Theol. Faculteit het navolgende in acht te nemen:

Geen benoeming zal plaats hebben dan uit eene voordracht, die vanwege de Kerken is goedgekeurd.

Bij eventueele vacature of uitbreiding van het getal der Hoogleraren en Lectoren, maakt het college, daartoe aangewezen door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, eene voordracht gereed. Eer de voordracht vastgesteld wordt, belegt dit college eene strikt consultatieve vergadering met de deputaten der Generale Synode om te raadplegen over personen, die voor plaatsing op de voordracht in aanmerking kunnen komen. Na de vaststelling wordt de voordracht ingediend bij de deputaten der Generale Synode, die haar beoordeelen voor wat betreft de belijdenis, den wandel en de geschiktheid der voorgedragenen om op te leiden tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

Binnen een maand na de ontvangst, zenden de deputaten de voordracht met hun antwoord terug. Is er bij hen geen bezwaar, dan kan de benoeming voortgaan, die alsdan binnen twee maanden geschiedt.

Wanneer de deputaten onderling in hun oordeel verschillen, en eene minderheid van minstens drie leden bezwaar heeft, rakende de zuiverheid der belijdenis, dan heeft deze minderheid het recht om, mits zij haar bezwaar schriftelijk gemotiveerd indient, uitstel te vorderen en de zaak ter beslissing te brengen voor de Gen. Synode.

Is er bij de meerderheid der deputaten bezwaar om de voordracht goed te keuren, dan wordt dit in gemotiveerd schrijven ter kennis gebracht van het college, dat met de samenstelling is belast. Vereenigt dit college zich met het oordeel van deputaten, dan vervalt de voordracht en wordt eene nieuwe voordracht ingediend.

Kan dit college zich niet met het oordeel der deputaten vereenigen, dan kan met de deputaten overleg worden gepleegd.

Leidt dit overleg tot overeenstemming, dan zal binnen twee maanden daarna de benoeming geschieden.

Blijft na dit overleg bij de meerderheid van deputaten of, zoo het de zuiverheid der belijdenis betreft, bij eene minderheid van minstens drie leden bezwaar bestaan, dan wordt, mits in het laatste geval het bezwaar schriftelijk wordt gemotiveerd, de zaak gebracht voor de Generale Synode, wier oordeel beslist.

Bij beroep op de Generale Synode, wordt door de deputaten binnen een maand de Kerk, die belast is met de samenroeping der e.k. Gen. Synode, uitgenoodigd, eene Gen. Synode uit te schrijven, die binnen zes maanden bijeenkomt om het geschil tot beslissing te brengen.

Elke benoeming, buiten eene vanwege de Kerken goedgekeurde voordracht, verbreekt dit contract.

Art. 4.

Het normale getal der Hoogleraren in de Theol. Faculteit zal niet minder zijn dan vijf. Indien het getal der dienstdoende Hoogleraren in de Theologische Faculteit beneden vijf daalt, moet binnen zes maanden de voordracht tot voorziening in de vacature, ingediend worden bij de deputaten der Gen. Synode.

Wordt uitstel van benoeming noodig geacht, dan wordt dit in met redenen omkleed schrijven medegedeeld aan de deputaten der Generale Synode, die hierover oordeelen.

Is er bij de deputaten bezwaar tegen uitstel van benoeming, dan zijn zij gerechtigd, om, zoo door overleg geen overeenstemming wordt verkregen, deze zaak aan de beslissing der Generale Synode te onderwerpen.

Desnoodig wordt eene Generale Synode bijeengeroepen op de wijze als in het vorige Artikel is bepaald.

ART. 5.

De Hoogleraren en Lectoren der Theol. Faculteit onderteekenen, vóór dat zij in functie treden, een door de Kerken vastgesteld Formulier, waardoor zij hunne instemming betuigen met de belijdenisschriften der Geref. Kerken en zich uitdrukkelijk verbinden, in woord of geschrift niets te zullen leeren, dat daarmede strijdig is.

ART. 6.

De instructie voor de Hoogleraren en Lectoren in de Theol. Faculteit moet in overeenstemming zijn met den inhoud van dit contract.

Zij wordt, vóór hare vaststelling, in concept toegezonden aan de deputaten der Generale Synode, die het concept beoordeelen voor wat betreft genoemde overeenstemming en binnen een maand terugzenden.

Evenzoo geschiedt bij eventueele wijziging der instructie.

Afschrift der vastgestelde instructie wordt gesteld in handen van de deputaten.

ART. 7.

De Kerken houden door middel van hare deputaten toezicht op het onderwijs der Hoogleraren en Lectoren in de Theol. Faculteit.

De deputaten wonen regelmatig de colleges bij. Zij nemen kennis van alles, wat door de Hoogleraren en Lectoren in de Theol. Faculteit wordt uitgegeven. En van alle voorgenomen examina en promotie's in de Theol. Faculteit ontvangen zij ten minste vijf dagen te voren bericht, terwijl zij gerechtigd zijn daarbij tegenwoordig te wezen.

ART. 8.

Indien de deputaten der Generale Synode bij eenig Hoogleeraar of Lector in de Theologische Faculteit afwijking van de belijdenis der Kerken, onbehoorlijkheid van levenswandel of ongeschiktheid om op te leiden tot den dienst des Woords meenen te ontdekken, en wel in die mate, dat naar hun oordeel de opleiding tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken dien Hoogleeraar of Lector niet langer met gerustheid kan toevertrouwd worden, zullen zij dien Hoogleeraar of Lector hierover onderhouden en zulks, zoolang mogelijk, zonder daaraan openbaarheid te geven.

Wanneer deze pogingen niet leiden tot wegneming der gerezen bedenkingen, zullen de deputaten zich wenden tot de Directeuren der Vereenigen in gemotiveerd schrijven den betrokken Hoogleeraar of Lector voordragen voor schorsing of ontslag.

De Directeuren verbinden zich om, zoo zij met het oordeel van de deputaten instemmen, den betrokken Hoogleeraar of Lector onmiddellijk te schorsen of te ontslaan. Zij zenden, tegelijk met het bericht aan den betrokkene, afschrift van het besluit der schorsing of van het ontslag aan de deputaten.

Kunnen de Directeuren zich niet vereenigen met het oordeel der Deputaten, dan treden zij in overleg met de deputaten en staat hun, desgewenscht, beroep op de Gen. Synode open.

Bij beroep op de Gen. Synode geven zij binnen 14 dagen hiervan kennis aan de deputaten.

Ook den betrokken Hoogleeraar of Lector staat beroep op de Gen. Synode open, mits hij binnen 14 dagen hiervan bericht geeft aan de Directeuren, die dit ten spoedigste aan de Deputaten melden.

Bij beroep op de Gen. Synode zijn de deputaten gemachtigd de Kerk, die met de samenroeping is belast, uit te noodigen eene Gen. Syn. uit te schrijven, die alsdan binnen zes maanden bijeenkomt om uitspraak te doen.

De directeuren verbinden zich om, zoodra er een Hoogleeraar of Lector in de Theol. Faculteit is voorgedragen tot schorsing of ontslag, dezen onmiddellijk te doen ophouden van het geven van onderwijs.

Staande dit contract, is de uitspraak der Gen. Synode onvoorwaardelijk beslissend.

ART. 9.

Wanneer een Hoogleeraar of Lector in de Theologische Faculteit naar het oor-

deel van de Directeuren der Vrije Universiteit, wegens afwijking van de Gereformeerde belijdenis, onbehoorlijkheid van levenswandel of ongeschiktheid om op te leiden tot den dienst des Woords, moet worden geschorst of ontslagen, wordt dit, vóór de schorsing of het ontslag plaats heeft, in gemotiveerd schrijven ter beoordeeling medegedeeld aan de deputaten der Generale Synode.

Bestaat er bij de deputaten geen bezwaar, dan geven zij hiervan uiterlijk binnen een maand kennis aan de Directeuren, waarna de schorsing of het ontslag kan doorgaan.

Is er echter bij de meerderheid der deputaten tegen schorsing of ontslag bezwaar, dan wordt dit — eveneens binnen een maand — in gemotiveerd schrijven medegedeeld aan de Directeuren der Vereeniging, die, desgewenscht, met hen in nader overleg kunnen treden.

Wordt geene overeenstemming verkregen, dan staat de beslissing bij de Generale Synode, wier uitspraak kan ingeroepen worden door de deputaten, door de Directeuren en door den betrokken Hoogleeraar of Lector. Kennisgeving van beroep op de Gen. Synode, alsmede hare samenroeping, geschiedt op de wijze als in het vorig art. is bepaald.

ART. 10.

De Series Lectionum der Theol. Faculteit wordt, twee maanden vóór de vaststelling, in concept ter fine van advies toegezonden aan de deputaten der Gen. Synode.

De deputaten beoordeelen dit concept alleen met het oog op de gepastheid der regeling van het onderwijs voor de opleiding tot den Dienst des Woords. Zij zenden het concept met hun advies binnen een maand na ontvangst terug, waarna de Series kan worden vastgesteld.

Wanneer zij oordeelen, dat in deze Series, door vermeerdering van vakken of uitbreiding van het aantal lesuren in eenig vak, wijziging moet worden aangebracht, treden zij daartoe in overleg met de Curatoren der Vrije Universiteit.

Indien dit overleg niet tot overeenstemming leidt, zijn de deputaten gerechtigd deze zaak te brengen voor de Gen. Synode, naar wier wensch de Curatoren der Vrije Universiteit zich in deze zullen voegen.

ART. 11.

De Hoogleeraren of Lectoren in de Theol. Faculteit zijn verplicht toezicht te houden op de leer en het leven der studenten, die opgeleid worden tot den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

De deputaten zijn gehouden al wat aangaande deze studenten en hun gedrag wenschelijk of noodig mocht blijken, mede te deelen aan de Theol. Faculteit.

ART. 12.

Wanneer aan Hoogleeraren of Lectoren eener andere Faculteit eenig onderwijs in de Theol. Faculteit wordt opgedragen, zullen deze Hoogleeraren of Lectoren, voor wat dit gedeelte van hun onderwijs betreft, onder hetzelfde toezicht staan, als in dit contract voor de Hoogleeraren en Lectoren in de Theol. Faculteit is bepaald.

ART. 13.

De deputaten der Gen. Synode zijn bevoegd om alles, wat zij met het oog op de opleiding tot den dienst des Woords wenschelijk achten, ter kennis te brengen van de Directeuren der Vereeniging.

ART. 14.

De Kerken verbinden zich om de Hoogleeraren der Theol. Faculteit uit te noodigen als adviseerende leden in hare Gen. Synode zitting te nemen.

ART. 15.

De Kerken steunen de Theol. Faculteit met eene subsidie van ten minsten f 12500 per jaar, terwijl het bedrag door elke Gen. Synode nader kan worden bepaald.

ART. 16.

Elke Gen. Synode brengt de namen harer deputaten voor de oefening van het

verband met de Theol. Faculteit ter kennis van de Directeuren der Vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden Grondslag, en zulks met overlegging van een afschrift der aan deze deputaten gegeven instructie.

ART. 17.

Dit contract, dat alleen met wederzijdsch goedvinden kan worden gewijzigd, waartoe beide partijen voorstellen kunnen doen, wordt aangegaan voor onbepaalden tijd, met dien verstande evenwel, dat het wederzijds opzegbaar is, mits de eene aan de andere partij daarvan minstens een jaar te voren kennis geeft.

Dit contract is in duplo opgemaakt, en vanwege de Kerken geteekend door het Moderamen der Gen. Synode, en voor de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. Grondslag door hare Directeuren.

Hiervan zal één exemplaar berusten in het Archief der Kerken en één in dat der Vrije Universiteit.

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

W. H. GISPEN JR.

H. HOEKSTRA.

L. KUIPER.

R. W. J. RUDOLPH.

•
Januari 1908.

BIJLAGE LVIA.
(Art. 81.)

Advies over de Concept-Regeling van het Verband
tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit der Vrije
Universiteit c. a.

In handen uwer Commissie van advies is gesteld de Concept-Regeling van het Verband tusschen de Geref. Kerken in Nederland en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit, alsmede de voorstellen en adviezen te dezer zake, alles voorkomende onder Letter D 2—12 van het Agendum.

Eenparig is uw Commissie van oordeel, dat de door de deputaten voor het ontwerpen van dit concept in hun rapport omschreven opvatting van het besluit der Gen. Synode van Utrecht volkomen overeenstemt met de bedoeling der Synode.

Zij acht echter niet noodig in beschouwing te treden van de overwegingen, die in het rapport dezer deputaten zijn opgenomen.

In verband met de voorstellen en adviezen der onderscheidene Particuliere Synoden heeft uwe Commissie het aangeboden concept van artikel tot artikel overwogen.

Zij stemt eenparig in met het door tien van de twaalf particuliere Synoden uitgesproken gevoelen, dat dit concept in hoofdzaak wel kan worden aangenomen.

Toch is uwe Commissie van oordeel, dat bij onderscheidene artikelen meer of mindere wijziging gewenscht is.

Zij heeft getracht uit het concept te verwijderen wat, naar het oordeel der meerderheid, wel kan worden gemist of beter in de instructie der te benoemen deputaten dan in het contract kon worden opgenomen; voorts te veranderen alles wat wellicht tot moeielijkheid of misverstand aanleiding zou kunnen geven, en eindelijk aan te vullen wat nog scheen te ontbreken.

Derhalve wenscht de meerderheid uwer Commissie u te adviseeren het aangeboden concept aldus te wijzigen, dat het voorstel tot Regeling van het Verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Faculteit worde vastgesteld, zooals dit gedrukt door uwe Commissie aan de leden der vergadering is voorgelegd. (Bijl. LVII.)

Uwe Commissie heeft de eer u voor te stellen:

- a. de deputaten der Gen. Synode van Utrecht met dank voor hunnen arbeid te dechargeeren.
- b. het gewijzigd concept aan te nemen als voorstel der Kerken om aan te bieden aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. Grondslag.

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

BIJLAGE LVII.
(Art. 81.)

Gewijzigd Concept-Regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam, gelijk het door de Commissie van advies der Synode wordt voorgesteld.

De Gereformeerde Kerken, in Generale Synode vergaderd te Amsterdam den 1908, en de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, als zoodanig belast met het bestuur der Vrije Universiteit te Amsterdam, in deze handelende op advies van hare Curatoren en haren Senaat en volgens machtiging van de Algemeene Vergadering dier Vereeniging, gehouden te den 1908 — overwegende, dat het gewenscht is, het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit nader contractueel te regelen, zijn overeengekomen, het volgende accoord aan te gaan.

ART. 1.

Het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit heeft inzonderheid ten doel, dat behalve het toezicht, dat in den kring der Vrije Universiteit wordt geoefend, ook door de Kerken toezicht over die Faculteit zal worden gehouden met het oog op de Opleiding tot den Dienst des Woords.

Dit kerkelijk toezicht zal geoefend worden door middel van Deputaten, hiervoor door de Generale Synode aangewezen en geïnstrueerd, en zal zich uitstrekken, voor wat de Faculteit in haar geheel betreft, over de geschiktheid van haar onderwijs om op te leiden tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken, en voor wat betreft de personen van allen, die, onder welken titel ook, in de Theologische Faculteit onderwijs geven, over hunne getrouwheid, in leer en leven, aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken in Nederland.

ART. 2.

Wie als Hoogleraar of ander Docent in de Theologische Faculteit optreedt, moet als belijdend lid behooren tot de Gereformeerde Kerk zijner woonplaats.

Wanneer kerkelijke censure naar Art. 77 der K. O. door bekendmaking van den naam aan de Gemeente openbaar geworden is, zal de Kerkeraad zoo spoedig mogelijk kennis geven aan de kerkelijke Deputaten en deze evenzoo aan de Directeuren.

Wordt deze censure weder opgeheven, dan zal de kerkeraad dit eveneens aan de Deputaten berichten en de Deputaten aan de Directeuren.

ART. 3.

Tot het geven van eenig onderwijs in de Theologische Faculteit zal geen benoeming geschieden, zonder dat de daartoe strekkende voordracht door het daartoe aangewezen college der Vrije Universiteit vooraf is toegezonden aan het college van de Deputaten der Kerken, dat haar beoordeelt, voor wat betreft leer en leven van iederen voorgedragene en zijn geschiktheid om mede te werken tot de opleiding voor den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

Binnen een maand na de ontvangst, zenden de Deputaten de voordracht met hun antwoord terug.

Is dat antwoord eene goedkeuring der voordracht of is het binnen één maand niet ingekomen, dan kan de benoeming voortgaan, die alsdan binnen twee maanden geschiedt.

Is er bij de meerderheid der Deputaten bezwaar om de voordracht goed te keuren, dan wordt dit in hun antwoord gemotiveerd ter kennis gebracht van het college, dat de voordracht hun toezond.

Wanneer dit college zich met het afkeurend oordeel der Deputaten vereenigt, dan vervalt de voordracht.

Vereenigt dit college zich echter niet met het oordeel der Deputaten, dan zal het bezwaar, als het de geschiktheid betreft om mede te werken tot de opleiding tot den Dienst des Woords, zoodat door eventueele benoeming, naar het oordeel der Deputaten, het onderwijs in de Theologische Faculteit voor die opleiding ongeschikt worden zou, en als door overleg geen overeenstemming kan worden verkregen, aan de beslissing der Generale Synode worden onderworpen.

Stemt de Generale Synode met het oordeel der Deputaten in, dan zullen de Directeuren of de voordracht doen vervallen of die maatregelen nemen, waardoor naar het oordeel der Kerkelijke Deputaten het onderwijs in de Theol. Faculteit, geschikt zal zijn voor de opleiding tot den Dienst des Woords.

Betreft het ingediende bezwaar de getrouwheid, in leer en leven, aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken, en kan door overleg geen overeenstemming worden verkregen, dan staat de beslissing bij de Generale Synode.

Heeft eene minderheid van ten minste een derde der Deputaten overwegend bezwaar, rakende de zuiverheid der belijdenis, en kan dit bezwaar door overleg niet worden weggenomen, dan heeft deze minderheid het recht om, mits zij haar bezwaar schriftelijk heeft gemotiveerd, twee maanden uitstel te vorderen, en het oordeel te doen vragen van de Particuliere Synode binnen wier ressort de Vrije Universiteit is gevestigd.

In dit geval zullen de Deputaten onder kennisgeving aan het college, dat de voordracht hun toezond, de noodige maatregelen nemen, opdat binnen twee maanden die Particuliere Synode bijeen kome.

Keurt deze Particuliere Synode dit bezwaar gegrond, dan staat de beslissing bij de Generale Synode. Keurt zij het bezwaar ongegrond, dan wordt de voordracht goedgekeurd en zullen de Deputaten dit onmiddellijk berichten aan het college, dat de voordracht hun toezond, waarna binnen twee maanden de benoeming geschiedt.

In elk geval, waarbij de samenroeping der Generale Synode noodig is, zullen de kerkelijke Deputaten binnen een maand de noodige maatregelen nemen, opdat binnen zes maanden daarna de Generale Synode bijeenkome.

ART. 4.

Het normale getal der dienstdoende gewone en buitengewone Hoogleeraren in de Theol. Faculteit zal niet minder zijn dan vier. Indien dit getal beneden vier daalt, moet binnen zes maanden de voordracht tot voorziening in de vacature, ingediend worden bij de Deputaten der Kerken.

Wordt uitstel van benoeming noodig geacht, dan wordt dit in een met redenen omkleed schrijven medegedeeld aan de kerkelijke Deputaten, die hierover oordeelen.

Is er bij de Deputaten overwegend bezwaar tegen uitstel van benoeming, dan zijn zij gerechtigd, om, zoo door overleg geen overeenstemming wordt verkregen, deze zaken aan de beslissing der Generale Synode te onderwerpen.

Desnoodig wordt eene Generale Synode bijeengeroepen binnen denzelfden tijd als in het vorige Artikel is bepaald.

ART. 5

De Hoogleeraren en andere Docenten onderteekenen vóór dat ze in functie treden, een door de Kerken vastgesteld Formulier, waardoor zij hunne instemming betuigen met de Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken en zich uitdrukkelijk verbinden, in woord of geschrift niets te zullen leeren, dat daarmede strijdig is.

Dit formulier wordt niet vastgesteld, noch gewijzigd, zonder voorafgaand overleg met de Directeuren en Curatoren der Vrije Universiteit.

ART. 6.

De instructie voor allen, aan wie in de Theol. Faculteit enig onderwijs is opgedragen, zal niets bevatten, dat met den inhoud van dit contract in strijd is.

Zij wordt niet vastgesteld, noch gewijzigd, zonder voorafgaand overleg met de kerkelijke Deputaten.

ART. 7.

De Kerken houden door middel van hare Deputaten toezicht op het onderwijs der Hoogleeraren en andere Docenten in de Theol. Faculteit.

De Deputaten hebben het recht de colleges, de examens en de promoties in de Theol. Faculteit bij te wonen.

De Series Lectionum wordt hun telken jare terstond na de vaststelling toegezonden.

Van alle voorgenomen examens en promoties wordt vanwege de Faculteit aan het door hen opgegeven adres, zoo tijdig mogelijk en in ieder geval ten minste twee dagen te voren bericht gezonden.

ART. 8.

Indien de Deputaten der Kerken bij eenig Hoogleeraar of ander Docent in de Theol. Faculteit afwijking van de belijdenis der Geref. Kerken in leer of leven, of ongeschiktheid van zijn onderwijs voor de opleiding tot den Dienst des Woords,

meenen te ontdekken, en wel in die mate, dat hieruit naar hun oordeel gevaar voor de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken ontstaat, zullen zij hem hierover onderhouden en wel, zoolang mogelijk, zonder daaraan openbaarheid te geven.

Wanneer deze pogingen niet leiden tot wegneming der gerezen bedenkingen, zullen de Deputaten, indien hun bezwaar de getrouwheid aan de Belijdenis der Geref. Kerken, in leer of leven, betreft, zich wenden tot de Directeuren der Vereeniging en in gemotiveerd schrijven den bedoelden Hoogleeraar of ander Docent voordragen voor schorsing of ontslag.

De Directeuren verbinden zich om, zoo zij met het oordeel der Deputaten instemmen, bedoelden Hoogleeraar of ander Docent zoo spoedig mogelijk te schorsen of te ontslaan.

Wanneer de Directeuren zich niet met het oordeel der Deputaten vereenigen, en het ingebrachte bezwaar door overleg niet kan worden weggenomen, dan staat de finale beslissing aan de Generale Synode.

In dit geval zullen de Deputaten binnen een maand de maatregelen nemen, die noodig zijn, opdat binnen zes maanden daarna de Generale Synode bijeenkome.

Betreft het bezwaar de geschiktheid om mede te werken tot de opleiding voor den Dienst des Woords, zoodat naar het oordeel der Deputaten het onderwijs in de Theol. Faculteit voor die opleiding ongeschikt is, dan zullen de Deputaten in overleg treden met de Curatoren der Vrije Universiteit.

Leidt dit overleg niet tot wegneming van het gerezen bezwaar, dan geven de Deputaten in gemotiveerd schrijven kennis van dat bezwaar aan de Directeuren met verzoek om de noodige maatregelen te nemen.

Wordt aan dit verzoek niet voldaan en door nader overleg geen overeenstemming verkregen, dan zal de Generale Synode over het ingediende bezwaar beslissen.

Stemt de Generale Synode met het oordeel der Deputaten in, dan zullen de Directeuren zoo spoedig mogelijk of overgaan tot schorsing of ontslag van den hierbij betrokken Hoogleeraar of anderen Docent, of die maatregelen nemen, waardoor naar het oordeel der Kerkelijke Deputaten het onderwijs in de Theologische Faculteit geschikt zal zijn voor de opleiding tot den Dienst des Woords.

ART. 9.

Wanneer een Hoogleeraar of ander Docent in de Theol. Faculteit, naar het oordeel van de Directeuren der Vrije Universiteit, wegens afwijking van de Gereformeerde Belijdenis moet worden geschorst of ontslagen, wordt dit in gemotiveerd schrijven meêgedeeld aan de Deputaten der Kerken, teneinde hen in de gelegenheid te stellen hun oordeel over de motieven der voorgenomen schorsing of van het voorgenomen ontslag binnen een maand schriftelijk aan de Directeuren meê te deelen, waarna de schorsing of het ontslag kan doorgaan.

Betreft de bedenking der Directeuren vermeende ontrouw tegenover eenig Artikel van de Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken, dan brengen de Deputaten eveneens binnen een maand hun oordeel ter kennis van de Directeuren.

Stemt de meerderheid der Deputaten niet in met de bedenking der Directeuren, dan treden zij met dezen in overleg.

Leidt dit overleg niet tot overeenstemming, dan zal de Generale Synode hierover beslissen. Hierbij blijft echter ongerept het recht der Directeuren om den bedoelden Hoogleeraar of anderen Docent wegens in den kring der Universiteit geldende bepalingen te schorsen of te ontslaan.

ART. 10.

Bij de regeling en inrichting van het onderwijs in de Theologische Faculteit, zal rekening gehouden worden met de eischen, die door de Generale Synode voor de Kerkelijke examens worden gesteld.

Wanneer met het oog op de geschiktheid van het onderwijs in de Theologische Faculteit om op te leiden voor den dienst des Woords, naar het oordeel der Deputaten, uitbreiding van onderwijs noodig is, treden zij in overleg met de Curatoren der Vrije Universiteit, die hierin zoo veel en zoo spoedig als mogelijk is, zullen voorzien.

ART. 11.

De Directeuren dragen aan de Hoogleeraren in de Theol. Faculteit op, toezicht te houden op de leer en het leven der studenten, die opgeleid worden tot den Dienst des Woords.

ART. 12.

De Deputaten zijn bevoegd, om met betrekking tot het toezicht op de studenten

der Theologische Faculteit, met betrekking tot de Series Lctionum, of met betrekking tot de opleiding voor den Dienst des Woords, in 't algemeen over alles wat zij noodig of wenschelijk achten, in overleg te treden met de Theologische Faculteit, of indien de aard der zaak dit meëbrengt, met de Directeuren of Curatoren der Vrije Universiteit.

ART. 13.

De Kerken verbinden zich, om de gewone en buitengewone Hoogleraren der Theol. Faculteit uit te noodigen, als adviseerende leden in hare Generale Synode zitting te nemen.

ART. 14.

De Kerken steunen de Theol. Faculteit met minstens twee collecten per jaar.

ART. 15.

Elke Gen. Synode brengt de namen harer Deputaten voor de oefening van het verband met de Theol. Faculteit ter kennis van de Directeuren der Vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden Grondslag, en zulks met overlegging van een afschrift der aan deze Deputaten gegeven instructie.

ART. 16.

Dit contract, dat alleen met wederzijdsch goedvinden kan worden gewijzigd, waartoe beide partijen voorstellen kunnen doen, wordt aangegaan voor onbepaalde tijd, met dien verstande evenwel, dat het wederzijds opzegbaar is, mits de eene aan de andere partij daarvan minstens een jaar te voren kennis geeft.

Dit contract is in duplo opgemaakt, en vanwege de Kerken geteekend door de Moderamen der Gen. Synode, en voor de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. Grondslag door hare Directeuren.

Hiervan zal één exemplaar berusten in het Archief der Kerken en één in dat der Vrije Universiteit.

*AMENDEMENTEN op de aan de Synode nu voorgestelde
Concept-Regeling van het Verband enz.*

In Art. 3 worde in plaats van alinea 6—8 deze ééne alinea gelezen:

Vereenigt dit college zich echter niet met het oordeel der Deputaten, en kan het ingebrachte bezwaar door overleg niet worden weggenomen, dan zal over de geschiktheid tot het geven van Academisch onderwijs, in het algemeen en ook met het oog op de opleiding tot den dienst des Woords, de finale beslissing staan aan de daartoe aangewezen colleges van de Vrije Universiteit, en over de getrouwheid aan de Gereformeerde belijdenis in leer en leven zal de finale beslissing staan aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

In Art. 8 worden alinea 4—9 vervangen door deze twee alinea's:

Wanneer de Directeuren zich met het oordeel der Deputaten niet kunnen vereenigen, en wanneer het ingebrachte bezwaar door overleg niet kan worden weggenomen, dan zal over de geschiktheid tot het geven van Academisch onderwijs de finale beslissing staan aan de daartoe aangewezen colleges van de Vrije Universiteit, en over de getrouwheid aan de Gereformeerde belijdenis in leer en leven zal de finale beslissing staan aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

In dit laatste geval zullen de Deputaten binnen ééne maand de maatregelen nemen, die noodig zijn opdat binnen zes maanden daarna de Generale Synode bijeenkome.

BIJLAGE LVIII. Advies in zake de rechten van tijdelijk inwonende leden.
(Art. 87.)

Punt O, 1, van het Agendum luidt aldus:

„De Particuliere Synode van de Gereformeerde Kerken in Utrecht vraagt, dat de Generale Synode zich er over uitspreke, of, als men de leden eener nog niet ontkomen kerk, die inwonen bij eene genabuurde Kerk, laat deelnemen aan de

stemming voor ambtsdragers en ook tot ambtsdragers verkiesbaar acht, dit wel in overeenstemming en niet in strijd is met vroegere synodale besluiten omtrent de grenzen van Kerken en het niet vermengen van Kerken."

Uwe Commissie heeft te dien aanzien op te merken, dat bij deze vraag blijkbaar gedoeld wordt op eene quaestie die zich in de provincie Utrecht heeft voorgedaan, maar dat dit bepaalde geval niet genoemd wordt, zoodat te dien aanzien geen onderzoek mogelijk is; dat voorts de uitdrukking, waarmede daarop gedoeld wordt, niet zeer duidelijk is, daar toch moeilijk kan worden aangenomen, dat „leden eener nog niet ontkomen kerk" d.i. leden eener kerk die als instituut nog tot het Hervormde kerkgenootschap behoort, als zoodanig zouden „inwonen bij eene genaamde Kerk" van het Gereformeerde Kerkverband; en dat eindelijk wel gevraagd wordt, of een ten hunnen aanzien gemaakte regeling „niet in strijd is met vroegere Synodale besluiten", maar dat niet wordt aangegeven, welke „vroegere Synodale besluiten" bedoeld worden.

Intusschen, in het midden latende, in hoeverre het al of niet op den weg der Generale Synode ligt, zich over zulk eene quaestie, die (naar de oude Kerkelijke uitdrukking) *in thesi*, en niet *in hypothesis*, haar wordt voorgesteld, heeft uwe Commissie de eer voor te stellen, dat de Synode uitspreke, dat de door de Particuliere Synode van Utrecht bedoelde praktijk, waartegen zij blijkbaar bezwaar heeft, geheel in overeenstemming is met het besluit, dat door de Generale Synode van 1892 te dien aanzien genomen is in de geunificeerde redactie van de bepalingen der Kerkelijke Vereeniging, in Hoofdstuk I, art. 4 aldus luidende:

„Zoolang in eenige nabij elkander liggende plaatsen het getal der belijders in elk dier plaatsen, nog niet sterk genoeg is, om plaatselijk eigen Diensten in te stellen, kunnen zij onder eenzelfde Kerkeraad blijven of gebracht worden, mits de inwoners van elk dier plaatsen afzonderlijk worden geboekt, en dan natuurlijk als leden met vollen rechte."

F. L. RUTGERS, *Rapporteur*.

BIJLAGE LIX.
(Art. 88.)

Advies in zake opheffing van de Vereenig. „de Kerkelijke Kas."

Onder punt S van het Agendum is gebracht een verzoek van de Classe Workum, bij welke als een „bezwaar tegen de opheffing van de Vereeniging de Kerkelijke kas" was ingebracht, dat alsdan misschien „de goederen, die op naam van de Kerkelijke Kas staan en daarna op naam van de Kerk worden overgeschreven, gevaar zouden loopen, wanneer zij door derden mochten worden opgeëischt," welk bezwaar in het schrijven der Classe vervolgens nader gepreciseerd wordt als niet bestaande voor Kerken, waarin de Kerkelijke Kas zelve onroerend goed had gekocht, gelijk in bijna alle Kerken, die zulk eene Kerkelijke Kas hadden, het geval is, maar alleenlijk voor die enkele Kerken, waarin onroerende goederen bij erfstelling aan de Vereeniging „de Kerkelijke Kas" waren vermaakt, in welk geval de Classe vreesde, dat de wettelijke erfenamen van den overleden erflater zulke goederen zouden kunnen teruggeischen, op grond dat die goederen „van eigenaar veranderd waren, tegen den uitgedrukten wil des erflaters." En de Classe acht dit gevaar zoo groot, dat zij aan de Generale Synode zelfs in overweging geeft, om in ééne van de weinige Kerken, die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen, een schijnproces te beginnen, en door te voeren tot den Hoogen Raad, voor rekening van de gezamenlijke Kerken.

Uwe Commissie heeft de eer aan de Synode voor te stellen, zich ten aanzien van dit punt niet in juridische beschouwingen te verdiepen, maar eenvoudig aan de Classe te antwoorden, dat de eenige stelling waarop de twijfel der Classe berust, nl. dat goederen die ten name van de Vereeniging „de Kerkelijke Kas" staan, van eigenaar zouden veranderen, wanneer zij ten name van de Kerk werden overgeschreven, lijnrecht in strijd is met hetgeen in alle onze Kerken te dien aanzien vaststaat, en ook lijnrecht in strijd is met de beschouwing der Hooge Overheid zelve, die sedert 1892, onder alle elkander opvolgende Ministeries, steeds heeft toegestaan, dat zulke overschrijving kosteloos geschieden zou, juist op deze overweging, dat bij zulke overschrijving geene verandering van eigenaar plaats had, maar alleenlijk de eigenaar van naam veranderde.

F. L. RUTGERS, *Rapporteur*.

In handen uwer Commissie is gesteld een schrijven, afkomstig van een aantal broeders ouderlingen en diakenen, die zich noemen „de Commissie ter behartiging onzer Kerkelijke belangen te Humpata,” waarin zij aan DS. B. VAN SCHELVEN, predikant te Amsterdam, mededeeling doen van de moeilijkheden, waarin de Gereformeerde Kerk te Humpata is gebracht, doordat de predikant dier Kerk DS. H. TH. J. PASCH zich heeft ingelaten met den arbeid onder de kleurlingen aldaar, niet-tegenstaande de meerderheid van den Kerkeraad en de gemeente uitdrukkelijk het verlangen had uitgesproken, dat de arbeid onder de kleurlingen streng gescheiden zou blijven van het dienstwerk van haar predikant en deze zich uitsluitend bepalen zou tot den arbeid in de blanken-gemeente. Gevolg daarvan is geweest, gelijk deze Commissie mededeelt, dat de gemeente DS. PASCH als leeraar heeft bedankt, en aangezien de Synode der Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika DS. PASCH in het gelijk stelde, het verband met deze Kerk heeft verbroken. De genoemde Commissie gaf nu den wensch te kennen, de Kerk van Humpata met de Gereformeerde Kerken in Nederland in verband te brengen en van hieruit een nieuwen Dienaar des Woords te ontvangen. Nadere toelichting omtrent deze zaak gewerd uwe Commissie doordat haar inzage werd gegund van een schrijven van DS. PASCH, aan de redactie van de Heraut gericht, waarin deze zijne voorstelling van de zaak geeft; volgens zijne voorstelling was door Classicaal en Synodaal bestuur van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die hem uitzond, en met toestemming van de gemeente van Humpata bepaald, dat de predikant van Humpata de kleurlingen-gemeente aldaar onder zijn toezicht en verzorging hebben zou, totdat voor haar een andere voorziening getroffen werd; overeenkomstig dit besluit had DS. PASCH na zijn arbeid in de blanken-gemeente verricht te hebben, zich het lot der kleurlingen-gemeente aangetrokken; de Kerkeraad besloot echter met meerderheid van stemmen hem dit te verbieden, en toen hij weigerde aan dit besluit zich te onderwerpen, werd hij bedankt; met behulp van den Portugeeschen gouverneur werd Kerk en School gesloten en hij met het deel der gemeente, dat hem trouw bleef, van alle goederen beroofd. Voorts had uwe Commissie het voorrecht in deze zaak het advies te mogen inwinnen van DS. W. P. STEENKAMP uit Ermelo (Transvaal), die haar inlichtingen verstrekte omtrent de eigenaardige verhoudingen in Afrika tusschen kleurlingen- en blanken-gemeenten.

Uwe Commissie meent, dat het niet op den weg uwer Synode ligt over dit twistgeding een uitspraak te doen, daar noch de genoemde predikant noch de genoemde Kerk tot de gemeenschap onzer Kerken behoort; bovendien zou voor een dergelijke uitspraak noodig zijn, dat aan de Synode inzage verleend werd van de instructie van den predikant en de Kerkeradsnotulen, welke geen van beide aanwezig zijn. Maar aan de andere zijde ontveinst uwe Commissie zich ook niet, dat wanneer de Synode voetstoots aan het verzoek dezer broeders voldoet, de Kerk van Humpata in haar verband opneemt en zorg draagt voor een Dienaar des Woords aldaar, de Synode daardoor terecht geacht zou kunnen worden partij te hebben gekozen vóór de meerderheid van den Kerkeraad en tegen DS. PASCH en degenen, die aan zijne zijde staan.

Hiertoe nu mag te minder aanleiding gegeven worden, omdat, naar het oordeel uwer Commissie, het standpunt, door de klagende broeders ingenomen, in strijd is met hetgeen de Schrift ons leert. Uit het schrijven dezer broeders blijkt toch, dat al erkennen zij de roeping van de Kerk om het Evangelie aan de kleurlingen te prediken, ze toch de scheiding tusschen blanken en kleurlingen zóóver doortrekken, dat volgens hen een predikant eener blanken-gemeente niet eens de Sacramenten zou mogen bedienen in een gemeente van kleurlingen. Al laat de Commissie in het midden, in hoeverre DS. PASCH recht had tegen het besluit van den Kerkeraad in te gaan, dat besluit zelf gaat uit van een beginsel, dat niet ernstig genoeg veroordeeld kan worden. De Schrift leert ons uitdrukkelijk, dat in Christus niet is Griek en Jood, Barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije (Col. 3: 11). De Apostelen hebben nergens afzonderlijke gemeenten gesticht van slaven of barbaren, maar wilden, dat in ééne gemeente heeren en slaven, barbaren en Grieken saam zouden leven als leden van het ééne lichaam van Christus. En al mag dit ideaal in de Kerken in Zuid-Afrika nog niet overal tot werkelijkheid zijn geworden en het naast elkaar bestaan van kleurlingen- en blanken-gemeenten nog geduld worden, in geen geval mag de scheiding zoover worden doorgetrokken, dat een predikant, die in een kleurlingen-gemeente de Sacramenten bedient, daarom onwaardig geacht wordt predikant eener blanken-gemeente te blijven.

Uwe Commissie heeft daarom de eer aan uwe vergadering voor te stellen, aan DS. B. VAN SCHELVEN te Amsterdam, met wien deze broeders in correspondentie zijn getreden en aan Prof. DR. H. H. KUYPER op te dragen uit naam der Synode:

- 1°. deze broeders op Schriftuurlijke gronden aan te toonen, waarom hun opvatting onjuist is en te vermanen op het door hen genomen besluit terug te komen;
- 2°. hun aan te raden, zoo mogelijk met DS. PASCH tot verzoening te komen en zich weer in verband te stellen met de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die de gemeente van Humpata jaren lang met zoo groote toewijding en finantie en geestelijk heeft gesteund.

DR. H. H. KUYPER, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXI.
(Art. 91.)

Advies over H, 1 van 't Agendum: finantieel beheer van Deputaten voor de Zending.

De Commissie benoemd voor de zaken der Zending, heeft ook te rapporteeren over hetgeen voorkomt onder H 1 van het agendum in verband met § 22 van het rapport der deputaten voor de Zending.

In dit rapport neemt de Commissie op alles, wat in zake de financiën der Zending behoort te worden vermeld.

Dit heeft betrekking op:

1. het benoemen van quaestoren voor de Zending;
2. de instructie voor deze quaestoren verstrekt;
3. de mandaten voor betalingen uit de generale kas;
4. het gevoerde beheer en de rekening en verantwoording door de deputaten overgelegd;
5. den staat der financiën en
6. de maatregelen, die in zake de generale kas moeten worden genomen.

Ad. 1. Naar Art. 27 der Zendingsorde hebben de deputaten voor de Zending quaestoren benoemd, nl. de b. b. B. J. C. G. DE MOEN, te Doesburg; L. G. WEISZ, te Amsterdam en F. D. THEIJSE te Amsterdam, resp. tot 1e, 2e en 3e quaestor.

Ad. 2. De instructie, aan deze quaestoren verstrekt, is gelijkloidend als de vorige instructie.

Ad. 3. Uwe Commissie heeft inzage genomen van de mandaten voor betaling, afgegeven door de deputaten voor de Zending aan de quaestoren. 't Is haar niet gebleken, dat de deputaten eenig mandaat hebben gegeven, waartoe zij niet door een besluit der Synode waren gemachtigd, of dat eenige opdracht der Synode onuitgevoerd is gebleven.

Uit de boeken blijkt tevens, dat door de quaestoren geene enkele betaling is geschied, zonder daarvoor mandaat te hebben ontvangen, terwijl van elke post van uitgaaf behoorlijk quitantie aanwezig is.

Ad. 4. Met genoegen kan de Commissie constateeren, dat de administratie en het beheer der generale kas door den tweeden quaestor, den heer L. G. WEISZ met bijzondere accuratesse is gevoerd.

Elk jaar is de rekening en verantwoording der quaestoren nagezien door drie deskundigen, de heeren J. C. v. SCHAICK, D. VAN EIJK en H. VON MEIJENFELDT, allen te Amsterdam.

Blijkens de door deze deskundigen geteekende verklaring in het Balansboek en de voor elk jaar aanwezige adviezen, hebben zij dus ieder jaar de rekening in orde bevonden en aan de deputaten voor de Zending geadviseerd de rekening en verantwoording der quaestoren goed te keuren en hen te déchargeeren.

Overeenkomstig deze adviezen is door de deputaten gehandeld.

De deputaten hebben elk jaar de boeken gevisieerd en accoord bevonden. Bij verklaring, door Ds. H. DIJKSTRA en Dr. J. HANIA als voorzitter en scriba der gedeputeerden geteckend en in het Balansboek opgenomen, is aan de quaestoren décharge verleend.

Uwe Commissie heeft de boeken nagezien en alles in overeenstemming met het verslag in het rapport der deputaten bevonden.

De rekening en verantwoording loopt over de jaren 1905, 1906 en 1907.

Omdat het boekjaar loopt van 1 Januari tot 31 December kon over het

loopende jaar nog geene verantwoording geschieden. Natuurlijk is echter in de thans overgelegde verantwoording wel opgenomen de ontvangst en uitgaaf, die in 1905 vóór de Synode van Utrecht plaats had.

De speciale rekening en verantwoording der huishoudelijke uitgaven van de deputaten voor de Zending loopt van Synode tot Synode en is in deze rekening en verantwoording niet gespecificeerd opgenomen; en evenmin de specifieke rekening en verantwoording van de Keuchenius-school.

Hierover heeft uwe Commissie u afzonderlijk gerapporteerd.

Ad. 5. Met belangstelling heeft uwe Commissie kennis genomen van den staat der financiën.

Zij heeft het genoegen u daarvan een kas-overzicht te geven:

Ontvangsten der generale kas.

	1905	1906	1907
Per Bijdrage Ned. Geref. Zendings-Vereen.	f 1250.	f 900.	f 1800.
„ Pinkstercollecte.	„ 3007.80 ⁵	„ 2593.17	„ 2018.57
„ Zendingsblad	„ 1000.	„ 5077.90	„ 3536.32
„ Giften en Schenkingen	„ 4571.76 ⁵	„ 4058.94 ⁵	„ 6844.08
„ Bijdrage Zendende Kerken	„ 6230.35	„ 5720.80	„ 5030.38
„ Extra Collecte	„ 5553.58 ⁵	„ 6266.57 ⁵	„ 10658.87 ⁵
„ Interest	„ 17.56 ⁵		
„ Restitutie en opbrengst „Praatjes”		„ 207.03 ⁵	„ 13.02 ⁵
Erfenissen en legaten			„ 5707.09
Samen	f 21631.07	f 24824.42 ⁵	f 35608.34

Uitgaven der Generale kas.

	1905	1906	1907
Aan de Kerk van Heeg	f 4000.		
„ de Zending op M. Java ten N.	„ 20.		
„ Zendingsbibliotheek op M. Java	„ 180.40	f 188.45	f 266.80
„ Kosten der Alg. Verg. op M. Java.	„ 10 ⁰ .		„ 100.
„ Pensioenen en wachtgeldten	„ 2649.96	„ 2649.96	„ 2649.96
„ Tractementen.	„ 4500.	„ 4500.	„ 4500.
„ de Kerk van Batavia	„ 2400.	„ 2400.	„ 2400.
„ Kosten van deputaten.	„ 738.10 ⁵	„ 800.	„ 400.
„ Administratie en beheer.	„ 629.90	„ 584.52	„ 585.40
„ de Kerk van Amsterdam voor Med. dienst. „ 3000.		„ 3000.	„ 3000.
„ de Keuch.-school	„ 8044.66 ⁵	„ 22941.97 ⁵	„ 10878.98
„ Subsidie school van br. Horstman	„ 1200.	„ 1200.	„ 1200.
„ Zending op Soemba		„ 2500.	
„ Interest		„ 41.92	„ 497.64 ⁵
samen	f 27463.03	f 40806.82 ⁵	f 26478.78 ⁵

Er is dus in dit drietal jaren ontvangen f 82063.93⁵
en uitgegeven „ 94748.64

De reserve bedroeg 1 Januari 1905 f 23175.98⁵.

Hierin was begrepen een renteloos voorschot aan de kerk van Soerabaja ad f 6562.75, alsmede f 10000 voor den bouw van de Keuch.-school.

De reserve was aan het einde van 1907 f 10491.18, waarbij echter in het oog moet worden gehouden, dat hierin is begrepen het renteloos voorschot van de kerk van Soerabaja, dat op 1 Jan. 1908 door aflcssingen met f 800 was verminderd en dus nog bedroeg f 5762.75.

Voor de eventueel dreigende te korten moeten natuurlijk maatregelen worden genomen. Uwe Commissie overwoog, of het ook noodig zou zijn een blijvende bron van inkomsten te zoeken, waaruit de tekorten zouden kunnen worden gedekt.

Zij wenscht echter op te merken, dat er onder de uitgaven posten voorkomen, die nu nog krachtens verkregen rechten of uit het verleden nawerkende toestanden, moeten worden betaald, maar dat die posten allengs zullen verminderen. Wellicht zal dus op den duur het evenwicht tusschen ontvangst en uitgaaf zich wel weer herstellen, zonder een blijvende maatregel tot dekking der vermoedelijke tekorten.

Het schijnt uwe Commissie echter wel gewenscht, om ook ditmaal door het houden van extra collecten in eventueele tekorten te voorzien.

Nog kan uwe Commissie mededeelen, dat de deputaten actief zijn geweest ter

uitvoering van het bepaalde in art 145 der Acta van de Generale Synode van Utrecht, letter Da.

Meestal had dit een zeer gunstig resultaat.

Alleen is uwe Commissie gebleken, dat in dezen nog onderhandelingen worden gevoerd met de Kerken van de CLASSIS den Haag.

Deze onderhandelingen zijn zoover gevorderd, dat men verwachten mag, dat weldra deze zaak tot behoorlijke afwikkeling zal komen.

Uwe Commissie acht het ook nog noodig, dat de Generale Synode haar dankbaarheid betuige aan den WelEdelgeboren Heer W. HOVY te Amsterdam en aan den WelEerwaarden Heer W. BREUKELAAR te Zaandam, die ieder voor *f* 6000 effecten aan de deputaten ter beleening afstonden, om in den tijdelijken nood der Generale kas te voorzien.

Uwe commissie heeft gepoogd eene begrooting voor de komende jaren te ontwerpen.

Ontvangsten. (jaarlijks)

Bijdrage Geref. Zendings-Vereeniging	<i>f</i> 1000.—
Pinkstercollecten	„ 1200.—
Giften en erflatingen	„ 4000.—
Bijdragen van Zendende Kerken . . .	„ 5500.—
Opbrengst van het Zendingsblad . .	„ 5000.—
samen	<i>f</i> 16700.—

Uitgaven. (jaarlijks)

Zendingsbibliotheek	<i>f</i> 200.—
Algem. Vergadering	„ 100.—
Subsidie br. Horstman	„ 1200.—
Batavia	„ 2400.—
Traktementen	„ 3000.—
Pensioenen en wachtgeldten	„ 2650.—
Bijdrage Medische dienst	„ 2000.—
Kosten der deputaten	„ 600.—
Administratie en beheer	„ 580.—
Keuch.-school	„ 10000.—
samen	<i>f</i> 22730.—

Vermoedelijk tekort p. m. *f* 6000.

Daarom acht uwe Commissie noodig ook thans, evenals dit door de Generale Synode van Utrecht is geschied, de deputaten voor de Zending te machtigen, om in het uiterste geval, ter voorkoming van stagnatie in den gang van zaken, een voorschot op te nemen voor rekening der gezamenlijke Kerken tot een maximum van *f* 10.000.

Ten slotte stelt uwe Commissie U voor: (volgen de conclusiën in de Acta).

RENKEMA, *Rapporteur*.

BIJLAGE LXII. Advies inzake verbetering van Predikantstraktementen. (Art. 92).

Uwe Commissie benoemd om te adviseeren over hetgeen voorkomt onder punt O no. 5 van het Agendum, dat betreft het verzoek van de Particuliere Synode van Zuid-Holland (Noordelijk gedeelte), heeft de eer u het volgende te rapporteeren.

Het is algemeen bekend, dat gedurende de laatste jaren schier allerwege voor verbetering van de levenspositie van ambtenaren, onderwijzers en anderen in het maatschappelijk leven is gezorgd. Dit werd voor een goed deel daardoor veroorzaakt, dat belanghebbenden niet moede werden hunne klachten te doen hooren en op 't minder gewenschte van hunne positie 't oog te vestigen.

Het moet echter tot eer van de Dienaren des Woords gezegd worden, dat dezen zeer weinig, om niet te zeggen *niets* over hunne finantieele positie schreven, alhoewel daarvoor ongetwijfeld gegronde reden zou geweest zijn. Bovendien daar het ambt van een Dienaar des Woords zoo hoog staat, overmits hij ambassadeur is van den Koning der Kerk — komt het uwe Commissie *noodzakelijk* voor, dat de Generale Synode uitdrukkelijk verklare, dat *de traktementen der predikanten*

verbeterd behooren te worden. Op bijzonderheden uit het werkelijke leven van sommige Dienaren des Woords zullen wij niet ingaan. Er zijn tranen gestort, er zijn zuchten opwaarts gestegen tot den Heere Zebaoth!

Indien de Kerken in deze beter haar roeping verstaan, zal dat niet zonder zegen blijken te zijn voor haren geestelijken welstand. Gods Woord wijst daarop on-dubbelzinnig.

Een ernstig woord tot de Kerken kan en zal, onder den zegen des Heeren, er toe leiden, dat een zekere misstand in zake de traktementen worde weggenomen, die nu tot veel zorg en ellende aanleiding geeft.

Het is uwe Commissie er niet om te doen, arme kerken in 't gedrang te brengen. Deze kunnen zich op de Classe beroepen; maar wel hoopt uwe Commissie, dat de meer met stoffelijke goederen gezegende Kerken tot het besef zullen gebracht worden van hare dure verplichting in deze.

Verder dan eene algemeene uitspraak zou uwe Commissie niet willen gaan, en zij *ontraadt* dan ook een regeling in bijzonderheden, als door de Classe Woerden gewild, aan te bevelen. De toestanden loopen daarvoor ook te veel uiteen.

Uwe Commissie adviseert u derhalve tot het volgende:

- 1°. *de Generale Synode wekke de Kerken ernstig op, in de tractementen der Predikanten verbetering te brengen; en*
- 2°. *de Generale Synode brenge deze opwekking in missive ter kennis van de Gereformeerde Kerken in Nederland.*

NOORDTZIJ. Rapporteur.

BIJLAGE LXIII.
(Art. 93.)

Advies inzake Ds. J. Teves.

Uwe Commissie, benoemd om te rapporteeren en te adviseeren in de zaak van Ds. J. TEVES, thans in Amerika, wenscht allereerst te adviseeren, omtrent de zaak, voorkomende onder letter F. 8, luidende aldus: *de particuliere Synode van Zuid-Holland (Zuidelijk gedeelte) van oordeel, dat uit de Acta der Generale Synode van Utrecht (act. 150) niet blijkt, op welken grond het wachtgeld aan ds. T. toegekend door de Generale Synode van Arnhem (act. 159) niet is gecontinueerd, verzoekt aan de Generale Synode van 1908 meerder licht in deze zaak door de mededeeling van de gronden, waarop genoemd besluit rust.*

Zij stelt de Synode voor aan de Part. Synode van Zuid-Holland (zuidelijk gedeelte) te antwoorden, dat deze Synode onmogelijk meer licht in deze zaak kan ontsteken dan in de Acta aangegeven wordt, aangezien zij daartoe *niet bevoegd en niet bekwaam* is.

Letter M. 10.

Wat aangaat het bezwaarschrift van J. TEVES te Paterson (N. J.) deelt Uwe Commissie mede, dat zij de stukken van genoemden broeder gezien heeft. Voor een goed deel zijn deze stukken reeds van oude dagteekening. Br. TEVES vraagt berechtiging zijner zaak; meent recht te kunnen laten gelden op *emeritaatsgeld* of *pensioen* of *wachtgeld*; maar Uwe Commissie meent, dat ds. J. TEVES, wyl geen predikant meer bij een der Geref. kerken in Nederland, geen recht heeft op eenig pensioen of emeritaatsgeld of wachtgeld, en stelt daarom voor, aan genoemden br. op zijn schrijven te antwoorden, dat de *rechtsgrond* voor een eisch als door hem gesteld, niet aanwezig is.

Letter F. 12.

In zake wat voorkomt onder letter F 12, *missive van den kerkeraad der eerste Gereformeerde Kerk te Paterson N. J.*, deelt Uwe Commissie mede, dat uit dezen brief niet duidelijk blijkt, welke de positie van ds. J. TEVES als dienaar des Woords is tegenover de Geref. Kerk in Amerika. Wel blijkt, dat ds. T. niet in eenige gemeente beroepen is, omdat hij krank werd, voordat eenige gemeente hem beroepen kon. Daar echter de Kerkeraad van Paterson spreekt van „met attesten tot ons overgekomen”, meent Uwe Commissie dat ds. TEVES wel lid is van de Geref. Kerk in Amerika.

Daarom meent zij te moeten adviseeren *aan den Kerkeraad van Paterson te berichten*, dat de Gen. Synode van oordeel is, dat ds. J. TEVES, die in geen Kerkelijke relatie meer staat tot de Geref. Kerken in Nederland, dient gesteund te worden, nu hij in finantieelen nood verkeert, door de Ger. Kerk in Amerika.

J. H. LANDWEHR, *Rapporteur*.

BIJLAGE LXIV. **Advies inzake den arbeid in Rijn-Pruisen en Westfalen**
(Art. 94).

Uwe Commissie benoemd om te rapporteeren en te adviseeren aangaande den arbeid ter behartiging der belangen van de Gereformeerde landgenooten in Rijn-Pruisen en Westfalen, heeft de eer u mede te deelen, dat de deputaat der Geref. Kerken van Gelderland, voor deze zaak, Ds. C. L. F. v. SCHELVEN, een rapport inzond bevattende 1°. afschrift van een kort overzicht van genoemden arbeid, aangeboden aan H. M. de Koningin en den betrokken Minister, alsmede aan H. Majesteits gezant te Berlijn. 2°. een verslag van den arbeid in Rijn-Pruisen en Westfalen, aangeboden aan de Particuliere Synode van Gelderland.

Uit deze verslagen blijkt, dat thans gearbeid wordt in *Homburg, Duisburg, Ruhrort, Bochum, Recklinghausen* en *Viersen*. De arbeid is niet ongezegend. In Ruhrort bedraagt het aantal kerkgangers zelfs 300. Ds. AKKERHUIS te Ruhrort en Ds. Z. HOEK te Duisburg arbeiden er met ijver en opgewektheid.

Verder blijkt, dat financiële steun nog altoos zeer noodzakelijk is. Om slechts iets te noemen: Duisburg behoeft voor het tractement van haar leeraar jaarlijks nog f 900.

Uwe Commissie stelt voor:

- 1°. den Deputaat der Gereformeerde Kerken van Gelderland, Ds. C. L. F. v. SCHELVEN, dank te zeggen voor zijn arbeid;
- 2°. het werk in Rijn-Pruisen en Westfalen aan te bevelen bij de Kerken in Nederland, opdat de gewenschte steun worde geboden.

In verband met deze mededeeling kan uwe Commissie tevens rapporteeren aangaande het schrijven uit Recklinghausen, voorkomende onder letter L 4 van het Agendum.

Enkele geloovigen, behoorende tot onderscheidene gezindten, vragen de hulp van de Generale Synode, nu de heer DATEMA daar niet meer evangeliseert, om daar het werk der Evangelisatie ter hand te nemen.

Uit het verslag van br. C. L. F. v. SCHELVEN blijkt, dat in Recklinghausen van Ruhrort uit geregeld gearbeid wordt.

Daar het schrijven van Recklinghausen blijkens poststempel dateert van vóór 28 Jan. dezes jaars, is het mogelijk, dat de zaak daar reeds geregeld is.

Met het oog op een en ander, stelt uwe Commissie voor, aan den heer K. DE BOER aldaar op zijn missive te antwoorden, *dat hij zich om hulp heeft te wenden tot de Classis Arnhem, die de zaak van Rijn-Pruisen en Westfalen in handen heeft*,

J. H. LANDWEHR *Rapporteur*.

BIJLAGE LXV.
(Art. 95.)

Advies inzake Armenwet.

In handen Uwer Commissie werd gesteld een voorstel van de Particuliere Synode van Zuid-Holland (Noordelijk gedeelte) betreffende de desiderata der Gereformeerde Kerken in zake eene eventueele nieuwe Armenwet. Dit voorstel luidt als volgt:

„De Generale Synode, overwegende, dat in de laatste jaren met klimmende „kracht op de fundamenteele herziening van de Armenwet van 1854 (Staatsblad „N°. 100) wordt aangedrongen; dat reeds den 3^{den} Juni 1901 een ontwerp-Armen- „wet van den toenmaligen Minister GOEMAN BORGESIUS verscheen, waardoor, ware

- „dit ontwerp wet geworden, de Kerken ongetwijfeld in groote moeilijkheden waren geraakt; dat de Regeering geenszins onverschillig kan zijn omtrent het gevoelen te dezer zake van eene zoo talrijke Kerkengroep als die der Gereformeerde Kerken in Nederland; besluit als officieel gevoelen dezer Kerken te dezer zake aldus uit te spreken:
- „1°. dat ook in eene eventueele nieuwe Armenwet moet worden gehandhaafd het algemeen standpunt, hetwelk door de tegenwoordige Armenwet wordt ingenomen, n.l. dat de uitoefening der barmhartigheid aan de Kerkelijke en particuliere instellingen van weldadigheid moet worden overgelaten;
 - „2°. dat eene instelling als van de centrale registers, gelijk deze in het ontwerp-Armenwet GOEMAN BORGESIOUS werd aangeboden, door de Gereformeerde Kerken in geen geval kan worden aanvaard;
 - „3°. dat artikelen, als art. 7 van de Armenwet, en art. 4 van het ontwerp-GOEMAN BORGESIOUS, waarbij de instellingen van weldadigheid bij overtreding der wet met verlies der rechtspersoonlijkheid worden gestraft in eene eventueele nieuwe Armenwet niet behooren voor te komen;
 - „4°. dat, naar het bescheiden oordeel der Kerken, het doen van recht door de invoering van verzekeringswetten, met name voor invalieden en ouden van dagen, aan de invoering van eene nieuwe Armenwet behoort vooraf te gaan.”

En een voorstel van de Particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte), hetwelk luidt als volgt:

„De Particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte) dringt er bij de Generale Synode op aan, dat deze bij eventueele herziening der Armenwet zich wende tot de Hooge Overheid, om te voorkomen, dat het eigenaardig karakter der Kerk van Christus en de diaconale armenzorg aangetast worde, en mitsdien in zake de armverzorging de vrijheid der Kerk worde erkend en ontzien en in beginsel de armenzorg alléén van de Kerk en van de particuliere instellingen van weldadigheid uitga; zoodat Staats-armenzorg allengs meer overbodig worde, en in elk geval nooit anders dan een tijdelijk en exceptioneel karakter drage.”

Uwe Commissie heeft beide voorstellen overwogen, en adviseert Uwe vergadering het volgende te besluiten: (volgt besluit Synode Art. 95.)

R. J. W. RUDOLPH, *Rapporteur.*

Bijl. LXVI.
(Art. 100)

Advies inzake Rapport van Dep. voor de Zending.

Nu alle voorstellen van de Deputaten voor de Zending en wat verder nog omtrent de Missie op het Agendum voorkomt door de Synode behandeld is, rest alleen nog het Rapport van de Deputaten zelf. Het spreekt wel van zelf, dat de broeders Ds. H. DIJKSTRA, Dr. J. HANIA en Dr. L. WAGENAAR, niet meegewerkt hebben bij 't ontwerpen van de conclusies, welke uwe Commissie u aanbiedt, wijl zij zelf Deputaten voor de Zending waren.

Alvorens echter tot 't aanbieden harer conclusies over te gaan achtte uwe Commissie het gewenscht op enkele punten van dit Rapport meer speciaal de aandacht der Synode te vestigen.

- I. In § 3 deelen de Deputaten mede, dat zij, volgens de opdracht van de Synode van Utrecht, de rekening en verantwoording van de Kerk van Rotterdam (B) in zake „de afwikkeling” van „Moearatoewa c.a.” hebben nagegaan en dat zij aan deze Kerk op de meest eervolle wijze décharge hebben gegeven. In § 5 vindt men eene soortgelijke mededeeling. Daar rapporteeren de Deputaten, dat de eveneens door de Synode van Utrecht hun opgedragen verrekening met de Kerk van Heeg plaats gehad heeft, en dat deze verrekening op 1 Jan. 1906 in orde was. Ongetwijfeld heeft de Synode met genoegen van deze feiten kennis genomen.
- II. Volgens § 4 is door de Deputaten advies gegeven aan den kerkeraad van Amsterdam over een „Advies in zake de toelating tot het H. Avondmaal te Djogjakarta, wanneer die voor eenmaal gevraagd wordt door iemand, die er tijdelijk vertoeft.” Op verzoek van den kerkeraad van Amsterdam, werd dit Advies verstrekt door professor RUTGERS, die ook in dit geval weer bereid bleek de zaak der Zending met zijne voorlichting te dienen.

Daar Deputaten dit Advies, waarmede zij geheel instemden, terecht belangrijk achtten, hebben zij het als eerste Bijlage aan hun Rapport toegevoegd. Ongetwijfeld hebben Deputaten hiermede velen aan zich verplicht, terwijl ook hier ter plaatse een woord van dank aan den steller van dit Advies niet achterwege mag blijven,

- III. Midden-Celébes vroeg, blijkens § 10, ook de aandacht van de Deputaten. Uwe Commissie is van oordeel, dat de broeders Deputaten deze zaak als vroede mannen hebben behandeld, en dat uit het antwoord van den Heer ENGELBERG duidelijk blijkt, hoe zich zeer waarschijnlijk groote moeilijkheden van onderscheiden aard zouden hebben voorgedaan, wanneer de Deputaten hier niet met de door de H. Schrift geboden bedachtzaamheid hadden gehandeld.
- IV. De geregelde uitgave van het Zendingsblad heeft aan de Deputaten — zie § 17 — vrij wat zorg gebaard. Uwe Commissie acht, dat de Synode ten volle hare goedkeuring hechten kan aan wat in dezen door hen is verricht. Het Zendingsblad zelf mag zich in steeds toenemende belangstelling verheugen. Maandelijks worden thans reeds meer dan 30 000 exemplaren gedrukt, terwijl over het afgelopen jaar een batig slot van f 5306.44⁵ in de Generale kas kon worden gestort. Ongetwijfeld is dit zoowel te danken aan de groote sympathie met den Zendingarbeid als aan de goede wijze, waarop dit blad door de brs. Redacteurs, Ds. DIJKSTRA en Ds. HOEKSTRA, wordt geredigeerd. Ds. DIJKSTRA verdient ook hiervoor den dank der Synode, dat hij geheel belangeloos jaarlijks voor de verschijning van een Zendingskalender zorgt, die eene niet onbeteekenende bate afwerpt. Ook vindt ZEerw. — deze herinnering worde hier niet als misplaatst beschouwd! — nog gelegenheid, met de brs. Ds. BAKKER en Ds. WIELENGA, om, door middel van het Tijdschrift „de Macedonier”, de zaak der Zending te bevorden. Ten slotte biedt Uwe Commissie der Synode nog de volgende conclusien aan. (Volgen de concl. Art. 100, Acta)

A. G. HONIG, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXVII.
(Art. 102.)

Rapport in zake de bezwaarde broeders in de Gereformeerde Kerk van Rotterdam (A).

WelEerwaarde en Eerwaarde Broeders,

In handen van uwe Commissie is gesteld een bezwaarschrift van eene commissie, benoemd uit en door de bezwaarde leden in de Gereformeerde Kerk van Rotterdam (A), voorkomende op het Agendum onder letter M 13, tegen een besluit van den Kerkeraad dezer Kerk inzake de ineensmelting van Rotterdam (A) en Rotterdam (B), bevattende tevens een kennisgeving, dat zij zich door het besluit der Provinciale Synode van Z.-Holland ten Zuiden van 23 Juli 1908 verongelijkt acht.

De kerkeraad van Rotterdam (A) had 6 Mei 1907 besloten, over te gaan tot ineensmelting met Rotterdam (B). Daartegen werd door eene commissie van bezwaarde broeders bezwaar ingebracht, hetwelk in hoofdzaak hierin bestaat, dat zij meenen, dat de Kerkeraad het recht mist om de Gereformeerde Kerk van Rotterdam (A), „welke is eene afzonderlijke corporatie met hare eigene stoffelijke of finantiële bezittingen en verplichtingen, te verbinden met of saam te smelten in eene andere corporatie, zonder dat die door eene wettige meerderheid der stemgerechtigde leden is goedgevonden,” dat zij meenen, dat door Rotterdams Kerkeraad „dat recht is geschonden en zelfs de billijkheid is verzaakt”.

Wijl de Kerkeraad van Rotterdam (A) geen vrijheid kon vinden, aan het verzoek der bezwaarden, intrekking van zijn besluit dd. 6 Mei 1907 inzake samensmelting met Rotterdam (B), te voldoen, wendden de bezwaarden zich 3 Juni 1907 tot de classicale vergadering van Rotterdam, met verzoek hare goedkeuring te onthouden aan het besluit tot samensmelting, en den Kerkeraad van Rotterdam (A) te adviseeren, na intrekking van het besluit, „de gemeente door stemming te doen uitmaken, of zij de samensmelting met kerk B gewenscht acht en daartoe al of niet verlangt over te gaan”.

De Classis Rotterdam oordeelde in hare vergadering van 4 Juni 1907, dat de Kerkeraad van Rotterdam A volkomenlijk naar het besluit van Dordrecht 1903, Art. 114 IV sub III, gehandeld had, en achtte het niet wenschelijk den Kerkeraad te adviseeren te doen stemmen in de gemeente over deze zaak.

De bezwaarde broeders, vreezende, dat de ineensmelting nu zou doorgaan, stelden zich in verbinding met een rechtsgeleerde, die den Raad der Gereformeerde Kerk van Rotterdam A verwittigde, „dat in deze kwestie door de bezwaarde leden geen beslissingen kunnen en zullen worden erkend, tenzij voldaan is aan het recht der gemeente om bij stemming haar meening kenbaar te maken,” en dat hem was opgedragen, om „zoodra van 's kerkerads zijde eenige daadwerkelijke inbreuk gemaakt is op hunne rechten als leden der Gereformeerde Kerk te Rotterdam A, bij den bevoegden rechter een procedure aanhangig te maken.”

Den 3^{den} September 1907 werd de acte van ineensmelting tusschen de beide Geref. Kerken in Rotterdam door de Classis goedgekeurd. Dit werd aanleiding, dat de bezwaarden door hunnen rechtskundigen raadsman, Mr. J. WINKEL, per deurwaarders-exploit den kerkeraad van Rotterdam A sommeerden „om na te laten meergemeld onwettig besluit uit te voeren, wordende den gesommeerde, voor het geval hij aan deze sommatie niet mocht voldoen, reeds nu voor alsdan te dezer zake gesteld in verzuim en zullende alsdan mijn requiranten verder hun recht vervolgen als de wet aangeeft”.

Nu volgde een vergadering van een deputatie uit den Kerkeraad met de bezwaarde broeders, welk onderhoud tot dit resultaat leidde, dat de Kerkeraad besloot, op voorstel van zijne deputaten, „de uitvoering van het besluit van 6 Mei uit te stellen tot zoolang de bezwaarde broeders gelegenheid zullen gehad hebben, om hunne bezwaren in te brengen op de Provinciale en Generale Synoden”.

Op hun verzoek aan de Particuliere Synode van Z.-Holland (Zuidel. ged.), 23 Juni 1908 in verdaagde zitting te Gorinchem bijeen, om datgene te doen, wat op haar weg ligt, om de gevreesde plaatselijke ineensmelting niet te doen doorgaan of tot stemming te adviseeren, besloot de Synode „niet op het eerste gedeelte van het verzoek in te gaan, omdat zij het besluit tot ineensmelting allerminst kon beschouwen als ingaande tegen den Woorde Gods, tegen de D. K. of tegen eenig besluit der Synode van de Gereformeerde Kerken; evenmin den Kerkeraad te adviseeren tot het houden der verlangde stemming”, en hoopte zij, „dat de bezwaarde broeders hun ongelijk zullen inzien, zich met het besluit van den Kerkeraad zullen kunnen vereenigen, van harte zullen medewerken, dat orde en rust in de Kerk zullen terugkeeren, en begrijpen, welke zware verantwoording zij op zich laden, door te reageeren tegen een besluit, dat niet in strijd is met den Woorde Gods”.

Door deze uitspraak zich verongelijkt achtend, beroept de commissie, benoemd uit en door de bezwaarde leden, zich thans op de Generale Synode bij schrijven van 1 Aug. 1908, welk schrijven, ingevolge een door de broeders verzocht onderhoud met drie der bezwaarde broeders, nader gepraeciseerd en gemotiveerd wordt door een missive van 20 Aug. 1908, waarin zij hun verzoek beperken tot ééne bepaalde zaak, n.l. „ter verkrijging van een stemming der mansleden der Geref. Kerk Rotterdam (A) over de Plaatselijke Ineensmelting met de Geref. Kerk (B) te dezer plaatse. Zij motiveert dit verzoek om stemming op de volgende gronden:

- 1°. Gods Woord verbiedt het niet.
- 2°. De D. K. geeft inzake de Plaatselijke Ineensmelting geen aanwijzingen, doch in art. 4 voor de verkiezing van een dienaar des Woords en in art. 22 voor ambtsdragers wordt het plaatselijk gebruik (in casu stemming) gesanctioneerd, zoodat stemming over zulk een veel verder strekkende zaak als P. I. consequent o.i. geheel in de lijn van de D. K. ligt.
- 3°. Waar de diakenen, die volgens de D. K. Art. 29 en 37 geen deel uitmaken van den Kerkeraad, over het besluit der P. I. hebben gestemd, kan het aan de overige leden der gemeente niet worden geweigerd.
- 4°. De Amsterdamsche Synode 1892 (Art. 55 B. Sub III) besloot: „dat ineensmelting slechts dáár tot stand gebracht worde, waar de betrokkene gemeenten het verlangen”, welk *verlanging* slechts door een stemming blijken kan.
- 5°. Historisch heeft ook Rotterdam er recht op, daar bij de Ineensmelting der beide Chr. Geref. Kerken in 1882 eveneens door de leden is gestemd, met bepaling van den Kerkeraad dat $\frac{2}{3}$ der leden er vóór moesten zijn.
- 6°. Eenheid en vrede wordt door stemming gewaarborgd, wijl alle bezwaarde leden, hoewel zij hunne bezwaren, welke de Kerkeraad niet zou wegnemen, behouden, zich aan den duidelijk uitgesproken wil der gemeente zullen onderwerpen en de leiding des Heeren hierin eerbiedigen.
- 7°. Dat men de Gemeente zulke zware financiëele verplichtingen als aan deze Ineensmelting verbonden zijn, *niet* mag opleggen, zonder hare toestemming.
- 8°. Dat met het oog op de veiligheid der kerkelijke goederen en ter voorkoming van latere moeielijkheden, volgens ingewonnen rechtskundig advies, de Burgerlijke Wet stemming der leden gebiedend eischt.

Voor de verdere toelichting dezer motieven verwijst de commissie naar de be-

scheiden, die zij reeds vroeger, d.d. 1 Aug. 1908, bij de Synode heeft ingediend, en met name naar de Memorie van Toelichting.

1°. Wat het *eerste punt* aangaat, is uwe Commissie van oordeel, dat de bezwaarde broeders zich ten onrechte beroepen op het Woord Gods, wijl de H. Schrift zich wel niet uitspreekt over allerlei regelingen, die bij de ineensmelting van kerken in acht genomen moeten worden, en zich hierover niet kan uitspreken, wijl een gedeeld kerkelijk leven in strijd is met den wil van den Koning der kerk, maar toch wel duidelijk de lijnen aangeeft voor de verhouding van den kerkeraad en de gemeente.

De commissie uit de bezwaarden zegt, dat Gods Woord de stemming over de ineensmelting niet verbiedt, maar zij had, om kracht van bewijs voor hare bewering bij te zetten, moeten betoogen, dat bedoelde stemming is in overeenstemming met de lijnen, die de H. Schrift geeft voor de verhouding van kerkeraad en gemeente. Doch dit doet zij niet en kan zij niet doen. Immers volgens de H. Schrift heeft Christus de regeermacht gegeven aan de gemeente, maar dan niet opgevat als een aggregaat, als een losse hoop personen, maar als een organisme: 1 Cor. 12. Evenals het leven wel in heel het lichaam woont, maar het lichaam niet ziet dan door het oog en niet bestuurd wordt dan door het hoofd, zoo ook is het besturend gezag niet bij de afzonderlijke leden van de gemeente, maar bij den Raad der gemeente, die de gemeente vertegenwoordigt. Ook al werken de leden der gemeente tot de verkiezing der ambtsdragers mede, deze zijn toch niet door de gemeente, maar door Christus aangesteld, Ef. 4:11, en de geloovigen worden vermaand om hen gehoorzaam te zijn. Christus regeert Zijne Kerk door zijn Geest en Woord, en stelde Zijne gemeente onder de leiding van het ambt, dat naar het Woord de gemeente heeft te besturen. Daarom werken de leden der gemeente in het N. T. wel mede tot de verkiezing der ambtsdragers, maar onder de leiding van de Apostelen, en uit hen, die naar de getuigenis der Apostelen, die kenmerken bezitten, waaraan zij, die verkiesbaar zijn, moeten beantwoorden, Hand. 6; 1 Tim. 3; Titus 1.

2. In overeenstemming met deze aanwijzingen van Gods Woord, hebben nu de Gereformeerden steeds erkend het recht van de gemeente om mede te werken bij de verkiezing tot het ambt, bij de ex-communicatie, i. e. w. bij alle zaken, die met het leven der gemeente in het nauwste verband staan. Wat de opzieners doen, mag niet als van buiten af aan de gemeente worden opgelegd, maar met het eigen leven der gemeente in het nauwste verband staan, naar het Woord Gods. Juist daarom spreekt Art. 4 van eene approbatie van de gemeente bij eene verkiezing, en wordt bij alle gewichtige zaken afkondiging gedaan om de gemeente in de gelegenheid te stellen eventueele bezwaren in te brengen, welke de Kerkeraad moet onderzoeken en toetsen aan het Woord.

Doch, al hebben de leden der gemeente het recht, invloed uit te oefenen op de regering der gemeente, deze invloed mag niet opgevat worden in den zin van volkssouvereiniteit, alsof de regeermacht berustte bij de massa van de leden der gemeente. De Independenten leeren, dat de regeermacht berust bij de leden der gemeente, die met meerderheid van stemmen beslissen, en dat de kerkeraad gelijk staat met het bestuur van eene vereeniging, en niets te doen heeft dan wat door de meerderheid der stemmen besloten is uit te voeren. Maar volgens Gereformeerd kerkrecht is de kerkeraad geen stembureau, dat gebonden is aan de helft plus een. De kerkeraad is niet maar uitvoerder van den wil des volks. Integendeel, de kerkeraad moet ook, nadat hij de gemeente gehoord heeft, vrij naar Gods Woord beoordeelen, wat voor de gemeente het best is, en blijft voor den Koning der gemeente verantwoordelijk. Al houdt dus de kerkeraad rekening met den wensch der gemeente, ten slotte ligt de beslissing in handen van den kerkeraad. Al geeft ook de kerkeraad volgens de regelen, die plaatselijk gelden voor eene verkiezing van ambtsdragers, het recht van stemming aan de mansleden der gemeente, de kerkeraad heeft ook in deze zaak de eindbeslissing in handen en stelt in het ambt.

Wijl nu inzake de plaatselijke ineensmelting geen enkele geldende regeling noch plaatselijk gebruik bestaat, en de kerkeraad herhaaldelijk de leden der gemeente in de gelegenheid gesteld heeft in deze zaak hun wensch uit te spreken of hunne bezwaren kenbaar te maken, zoo ontbreekt voor de bezwaarde broeders genoegzame grond om in zake ineensmelting stemming te eischen; is het gevoelen van de bezwaarden in deze niet vrij van de Independentische dwaling, en is het beslist zonde van hen, te beweren „dat in deze kwestie door de bezwaarde leden geen beslissingen kunnen en zullen worden erkend, tenzij voldaan is aan het recht der gemeente, om bij stemming haar meening kenbaar te maken.” (Verantwoording blz. 26).

1. In de derde plaats kunnen de bezwaarde broeders geen rechtsgrond aanvoeren

uit het feit, dat de diakenen over het besluit der plaatselijke ineensmelting hebben gestemd, wyl de diakenen mede behooren tot den breeden kerkeraad, de vergadering van den kerkeraad met de diakenen, en volgens de „Bepalingen betreffende de vergaderingen van den kerkeraad in gemeenschap met diakenen, van Rotterdam, (Art. 2)”, in zaken, die betrekking hebben op de vertegenwoordiging der gemeente, het finantieel beheer, eigendommen, verzorging der armen en alle zaken, die geen betrekking hebben op leertucht en leven, mede stem hebben.

4. Wat den vierden grond betreft, acht uwe Commissie, dat de bezwaarde broeders geen grond kunnen ontleenen aan Art. 55 B, sub. III van de Amsterdamsche Synode van 1892, allereerst wyl dit geen besluit is van de Synode der vereenigde kerken, maar voorts evenmin, wyl de uitdrukking „gemeente” niet wil zeggen de massa der leden, maar van de gemeente, zooals zij staat onder leiding van den kerkeraad en zich uitspreekt door den kerkeraad als haar orgaan. Nu kan het verlangen der gemeente zeer zeker ook door stemming aan den kerkeraad duidelijk worden, maar afgedacht van het feit, dat een formeele stemming over een zaak als de ineensmelting door groote bezwaren gedrukt wordt, kan de kerkeraad ook door verscheidene andere middelen den wensch van de gemeente leeren kennen. En, wyl de kerkeraad van Rotterdam (A) herhaalde malen met de gemeente over de ineensmelting heeft samengesproken en deze in de gelegenheid gesteld heeft zich uit te spreken, mag de handeling van den kerkeraad niet geacht worden in strijd te zijn met de regelen door de Synode van 1893 gesteld.

5. *Het historisch recht*, waarop de bezwaarde broeders zich beroepen, kan volstrekt geen rechtsgrond zijn voor den eisch van stemming, wyl datgene wat in een apart geval geschied is niet voor alle gevallen ook in de toekomst bindt. Bovendien mag niet vergeten, dat in 1882 de leden der gemeente de stemming niet eischten, maar dat de kerkeraad uit eigen beweging de leden in de gelegenheid stelde, hun stem uit te brengen.

6. Wat *den zesden grond* aangaat, dat vrede en eenheid door stemming gewaarborgd wordt, is uwe Commissie van oordeel dat het uitnemend is, dat de broeders eenheid en vrede wenschen, maar dat de voorwaarde, waarop, nl. dat zij zich eerst zullen onderwerpen als de gemeente zich duidelijk uitgesproken heeft door stemming, niet kan goedgekeurd. Deze eisch geeft voet aan de Independentische dwaling, dat de stem van de leden der gemeente beslist, en kan dus niet aanvaard. Om die reden komt het uwer Commissie voor, dat de broeders een beteren weg bewandelen, door, waar geen enkel beginsel van het Geref. kerkrecht in de zaak van de ineensmelting is geschonden, en de kerkeraad niet in strijd gehandeld heeft met de regelen voor de plaatselijke ineensmelting door de Synode van 1893 gesteld, de leiding des Heeren te eerbiedigen, en zich thans bij het besluit van den Kerkeraad neer te leggen.

7. *De zevende grond* „dat men de gemeente zulke zware finantieele verplichtingen als aan deze ineensmelting verbonden zijn, niet mag opleggen zonder hare toestemming”, gaat weder mank aan dezelfde fout, reeds vroeger besproken, nl. de Independentische dwaling. En voorts al moge het waar zijn, dat Rotterdam B. zwaardere finantieele verplichtingen op zich heeft dan Rotterdam A., dit mag op zich zelf geen reden zijn de ineensmelting van twee Kerkformatiën, die bij elkander behooren, af te wijzen. Bovendien worden na de ineensmelting de lasten gemeenschappelijk gedragen en worden de kosten voor administratie en het huishoudelijke leven minder.

8. *Als achtste grond* wordt door de broeders gesteld, dat, volgens ingewonnen rechtskundig advies, door de Burgelijke Wet stemming der leden gebiedend geeischt wordt. Dit rechtskundig advies zal ongetwijfeld zijn grond vinden in de meening van velen, dat de Gereformeerde Kerken zijn vereenigingen in den zin van de wet van 22 April 1855, dat zij na de invoering van de wet van 1855 zijn ontstaan, en dat mitsdien de bepalingen van het B. W., voor de vereenigingen gemaakt, op de Kerken van toepassing zijn. De Geref. Kerken stellen daarentegen op goede gronden, dat zij iets anders zijn dan bedoelde vereenigingen, en wel op de volgende gronden.

Een vereeniging ontstaat door overeenkomst van individueele personen, maar de kerk heeft haar bestaan in Christus, die het hoofd en het leven is der kerk, en die een eigen instituut voor haar instelde.

Een vereeniging kan eindigen door vrijwillige overeenkomst der leden of tengevolge van het ontbreken der leden, maar de kerk neemt geen einde. „Deze kerk is geweest van den beginne der wereld af, en zal zijn tot den einde toe; als daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan” (Art. 27 Ned. Gel.)

De wet van een vereeniging is de uitdrukking van den wil van de leden, maar

de wet, die geldt in de kerk, is de wil van haren Koning, gegeven in zijn Woord, en de regeerders der kerk „moeten zich wel wachten af te wijken van 't gene ons Christus onze eenige Meester geordineerd heeft" (Art. 32 Ned. Gel).

De regeering van eene vereeniging heeft tot taak de uitvoering van den wil der leden, maar de regeerders der Kerk zijn „al te gader dienaars van Jezus Christus, den eenigen algemeenen bisschop en het eenige hoofd van de kerk" (Art. 31 Ned. Gel.) Ook al worden de regeerders der kerk middellijk aangewezen door den kring der belijders, eens gekozen, oefenen zij hun ambt uit niet bij de gratie van de leden en mogen zij zich niet onderwerpen aan den wil van de meerderheid der leden, maar zijn zij gebonden aan den wil van den Koning der kerk, die de eenige en onveranderlijke wet is van de kerk. Geen ander Hoofd in de kerk dan de Heere der gemeente, geen ander regeerambt dan de raad der kerk.

Het doel van eene vereeniging is te bereiken datgene, waartoe zij is samengekomen, maar het doel van de kerk is uit te voeren den last van haren Koning en te strijden voor Zijn eere.

Blijkt het dus uit wat genoemd is, dat de kerk iets geheel anders is dan eene vereeniging, in den zin van de wet van 22 April 1855, dan vervalt daarmede ook de laatste grond, door de bezwaarde broeders aangevoerd en wordt, met het oog op de veiligheid der kerkelijke goederen, stemming der leden volstrekt niet geëischt. (Zie Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Rechtsbevoegdheid der kerken in: „Het Rechtsgeleerde magazijn", 1893). Uwe Commissie heeft de eer der Gen. Synode voor te stellen, als haar oordeel uit te spreken, dat zij (volgt besluit Syn. Acta Art. 102).

Prof. Dr. H. BOUWMAN, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXVIII
(Art. 107).

Rapport van Dep. voor de correspondentie met
Buitenl. Kerken.

WelEerwaarde en Eerwaarde Broeders,

De Deputaten van de Gereformeerde Kerken voor de Correspondentie met de Buitenlandsche Kerken hebben de eer, U bij dezen rapport te doen toekomen van hunne werkzaamheden.

Stukken in Buitenlandsche tijdschriften.

Door de Synode te Utrecht werd, naar aanleiding van het bij haar ingediend rapport, de wenschelijkheid uitgesproken, dat in buitenlandsche tijdschriften stukken geplaatst werden over onze Gereformeerde Kerken. Op verzoek Uwer Deputaten heeft Ds. BRUMMELKAMP, Em. Pred. te 's Gravenhage, hieraan met de meeste bereidwilligheid gevolg gegeven en in *the Quarterly Register, Organ of the Alliance of Reformed Churches holding the Presbyterian System*, het in vele Kerken gelezen tijdschrift van Dr. MATTHEWS, General Secretary of the Alliance, alsook in *The Princeton Theological Review*, een veelgelezen Amerikaansch tijdschrift, geschreven over 't geen de Synode van Utrecht besloot in zake art. 36 der Nederl. Geloofsbelijdenis. In het laatstgenoemde tijdschrift gaf hij een breede uiteenzetting over *The Revision of Article thirty-six of the Confessio Belgica*.

Bezoek aan de Classis der Oud-Ger. Kerken van Bentheim en O Fr

Aan de uitnoodiging van de oud-Geref. Kerken van Oost-Friesl. en Bentheim (art. 76 van de Synode van Utrecht), om de Algemeene Classicale Vergadering op 14 Oct. 1906 bij te wonen, is gevolg gegeven. Ds. KUIPER van Hoogeveen, thans te Enkhuizen, heeft onze Kerken op die vergadering vertegenwoordigd. Het rapport van zijn bezoek aan de Classis gaat hierbij.

Afvaardiging naar vijf Synoden in Engeland en Schotland.

Herhaaldelijk kwam tot Uwe Deputaten een dringend, verzoek, om onze Kerken te doen vertegenwoordigen op de Synode van the Presbyterian Church of England, van the United Original Secession Church in Schotland, alsook van the Welsh Calvinistic Methodist Church of Wales, terwijl een vorig jaar ook de Synode van the Free Church haar begeerte te kennen gegeven had een afgevaardigde in haar midden te zien.

Na '98, toen Ds. LION CACHET voor het laatst in Engeland en Schotland geweest is, was onzerzijds geen afgevaardigde gezonden naar de Kerken, met welke de onze in Correspondentie zijn. Reeds in 1906 hoopten Uwe Deputaten een goede gelegenheid gevonden te hebben ter afvaardiging van een broeder, wiens voornemen was Engeland te bezoeken. Deze werd echter verhinderd. In 1907 wendden zij zich tot Ds. BRUMMELKAMP, die tot hunne blijdschap aan hunne opdracht wel heeft willen en kunnen voldoen, en in dit jaar, in de maanden Mei en Juni

vijf Synodes in Engeland en Schotland heeft bezocht. *a.* De Synode van the Presbyterian Church of England, te *New-Castle*. *b.* De Synode van the Secession Church of Scotland, te *Glasgow*. *c.* De Synode van the Free Church of Scotland, te *Edinburgh*. *d.* De Synode van the United Free Church of Scotland, ter zelfder tijd te *Edinburg*. *e.* De Synode van the Welsh Calvin. Meth. Ch. of Wales, te *Liverpool*. Een uitvoerig en belangrijk rapport van de hand van den afgevaardigde gaat hierbij.

Deputaten vestigen met nadruk de aandacht der Synode op het verzoek, door Ds. BRUMMELKAMP aan het slot van zijn rapport tot de Synode gericht, en achten met hem den tijd gekomen, dat er door haar een broederlijk schrijven gericht worde tot die zusterkerken, die gevaar loopen haar heerlijke belijdenis te verliezen en de Goddelijke Autoriteit der Heilige Schriften al meer te miskennen. (Bijlage A bij LXVIII.)

Zeer veel correspondentie heeft de behandeling der belangen onzer stam- en geloofsgenooten in Argentinië geëischt. De Hollandsche Geref. Kerk te *Buenos-Ayres* zond aan uwe Deputaten meerdere brieven om haar dringenden nood aan een herder en leeraar hun bekend te maken. Zij hadden zich volgens gegeven advies gewend tot de zusterkerken in Amerika, doch alleen reeds het feit, dat men, om uit Noord- in Zuid-Amerika te komen, de reis over Engeland zou moeten maken, maakte persoonlijke hulp vandaar zeer bezwaarlijk. Na onderzoek van Uwe Deputaten naar den toestand der kerk te *Buenos-Ayres*, haar draagkrachten enz. werd besloten om in Bazuin en Heraut mededeeling te doen van den nood onzer broeders in B. A. en verder in Argentinië, en te vragen, of er Dienaren des Woords bereid mochten zijn op dit verzoek uit Argentinië in te gaan. Dan kon door nadere correspondentie de weg gevonden worden om in dezen hulp te bieden. Wel verklaarden zich enkele broeders bereid, doch bij verdere onderhandeling bleken de bezwaren te groot. De Kerken, wier Dienaren wilden gaan, waren niet genegen hen voor een of twee jaren af te staan aan Argentinië. De toestand daar was voor de Dienaren en hunne gezinnen te onzeker.

Zelfs bleek er in de kleine Kerk van B. A. droeve verdeeldheid te heerschen, waardoor de zwakke krachten, helaas! nog verbrokkeld werden en het onderhoud van een dienaar een onmogelijkheid werd. Dat de nood er groot en de behoefte aan een leeraar er dringend was, bleek wel uit het feit, dat er van daar een wissel, groot 300 gulden, werd gezonden aan de Deputaten ter vergoeding voor de onkosten der reis, doch na alle correspondentie, als ook na een onderhoud met den Minister-Resident te *Buenos-Ayres*, den heer VAN RIET, die het vorig jaar eenige maanden in ons land doorbracht en die er sterk bij Uwe Deputaten op aandrong, dat onze Kerken de Hollanders daar te hulp zouden komen, bleef er voor uwe Deputaten wel niets anders over dan te wachten op de Synode, in dit jaar te Amsterdam te houden, en van haar nadere instructie te vragen.

Inmiddels ontvingen in het laatst van het vorig jaar uwe Deputaten een schrijven van Dr. VAN LONKHUIJZEN te Aarlanderveen, met wien zij reeds vroeger over deze zaak gecorrespondeerd hadden, waarin hij verklaarde dat de nood der broeders te *Buenos A.* hem geen vrede liet. Met geheele loslating van de gem. te Aarlanderveen wilde hij nu voor minstens één jaar — misschien twee jaren — voor het werk in Argentinië zich beschikbaar stellen „en dat, om het kerkelijk leven onder hen te ordenen en te bouwen.” Gevolg van de hervatte correspondentie met dezen broeder was, dat Deputaten aan Z.Eerw. deden toekomen de dringende bede van de broeders uit B. A., om toch een Denaar des Woords uit Holland te mogen ontvangen, daarbij den wensch uitdrukkende, dat hij vrijmoedigheid mocht vinden voor het Aangezicht des Heeren, om aan deze roepstem der broeders gevolg te geven. Den 20^{en} Dec. 1907 ontvingen Dep. het bericht van Dr. VAN LONKHUIJZEN, dat hij voor een jaar naar *Buenos A.* wenschte te gaan, „ten einde daar de zaken te regelen, de Hollanders daar en ook elders in Argentinië te bezoeken en kerkelijk te organiseeren, om dan hier rapport uit te brengen, ten einde daarna of zelf voor een langen tijd daarheen te gaan of dien arbeid aan anderen over te dragen.” De nadere bepaling van de wijze, waarop Dr. VAN LONKHUIJZEN de uitvoering zich voorstelde, meenden uwe Deputaten aan Z.Eerw. te moeten overlaten, maar aan de broeders te *Buenos A.* werd onmiddellijk bericht, dat Dr. VAN LONKHUIJZEN bereid was tot hen te komen, terwijl hunnerzijds zorg werd gedragen, dat bijbels, vraagboeken, belijdenisschriften, tractaten enz. door Z.Eerw. konden worden medegenomen. Van het Nederl. Bijbelgenootschap werd hierin groote welwillendheid ondervonden.

Dr. VAN LONKHUIJZEN is den 11^{en} Januari van dit jaar van hier vertrokken, en een maand later kon Z.Eerw. den arbeid in B. A. reeds aanvangen. De berichten over den arbeid bewijzen wel, hoe noodig de hulp en steun onzer Kerken is voor

Corresp. met den Kerkeraad te *Buenos-Ayres*.

Schrijven van- en corresp. met Dr. van Lonkhuijzen.

Dr. v. Lonkhuijzen in *Argentinië*.

de Hollanders in Argentinië. En in Buenos A., en in Rosario en in Tres Arroyos en op nog andere plaatsen dienden de Hollanders bezocht, bearbeid, in de kerkelijke paden weer geleid. Aanvankelijk schijnt de arbeid van Dr. V. LONKHUIJZEN zeer voorspoedig te zijn, wat uwen Deputaten de vrijmoedigheid gaf, bij Z. Eerw., die den 1^{en} Mei uit B. A. schreef in *Aug.* of begin *Sept.* hier te lande weer terug te willen zijn, aan te dringen, om toch niet te spoedig het zoo uitgebreide en veel toewijding eischende arbeidsveld te verlaten, daar dit niet in 't voordeel der Kerken in Argentinië zou zijn. Hij hoopt er ook scholen te kunnen stichten en daarvoor hier de geschikte mannen te vinden, tegelijk bekwaam om voorgangers onder het volk te zijn. Een verslag zijner werkzaamheden kwam even voor de vaststelling van dit rapport bij uwe Deputaten in voor uwe Synode, met een nadere verklaring, waarom zijns inziens een spoedige terugkeer naar het vaderland juist voor de broeders en het werk in Argentinië gewenscht is, terwijl de kerkeraad van Buenos Ayres in een uitvoerig schrijven meerdere voorstellen en vragen aan de Synode richt, die zij wel in ernstige overweging zal willen nemen. (Bijl. IV.)

Steun uit Noord-Amerika aan Argentinië.

Deputaten meenen bij de Synode het voorstel te moeten doen, om de zwakke Kerken in Argentinië steun te bieden hetzij door collecten of op andere wijze en hierin niet achter te staan bij de Synode van de Christel. Ger. Kerk van Noord-Amerika, die in hare vergaderingen van Juni l.l. besloot, volgens haar schrijven aan deze Synode, om voor den tijd van twee jaren w 400 aan de Kerk te Buenos A. te doen toekomen, terwijl de Synode een collecte in de Kerken aanbeveelt (veronderstellende, dat de Geref. Kerken hetzelfde doen); alsmede, dat ze benoemd heeft een Commissie, om met een door uwe Synode te benoemen Commissie deze zaak te behartigen. (Bijlage V.)

Uitnodigingen ter bijwoning der Synode.

Uitnodigingen, om de Synode te Amsterdam bij te wonen, zijn door Uwe Deputaten verzonden aan:

- 1e. The Presbyterian Church of England.
- 2e. The United Original Secession Church of Scotland.
- 3e. The Free Church of Scotland.
- 4e. The United Free Church of Scotland.
- 5e. The Welsh Calvinistic Method. Church of Wales.
- 6e. The Reformed Church of Nth.-Amerika.
- 7e. De Chr. Geref. Kerk van Noord.-Amerika.
- 8e. l'Eglise Missionnaire Belge.
- 9e. De Evangelische Reformirte Freikirche in Görlitz u Breslau.
- 10e. De Oud Geref. Kerken in Bentheim, Westfalen en Oost-Friesland.
- 11e. De Geref. Kerk van Zuid-Afrika, DS. POSTMA, Nijlstroom.
- 12e. De Nederd. Geref. Kerk van Z.-Afrika, adr. DS. HOFMEIJER, Somerset-Oost.

Antwoord van meerdere kerken op de tot haar gerichte uitnodigingen.

Antwoord op deze uitnodigingen is ontvangen van:

- 1e. The Presbyterian Church of England, die the Rev^d DR. A. DE VLEIGER als afgevaardigde ter Synode heeft aangewezen.
- 2e. The Welsh Calvinistic Meth. Church of Wales heeft tot afgevaardigden benoemd: Revd LEWIS en EDWARD JONES.
- 3e. Van de General Synod of the Reformed Church of Amer. is bericht ingekomen, dat door haar twee broeders benoemd zijn als Corresponding Delegates, die een schrijven tot uwe Synode richten, dat hierbij gaat. (Bijlage VI).
- 4e. Van de Kerken in Silezië, Görlitz en Breslau kwam bericht in dat zij niet in de gelegenheid zijn een afgevaardigde te zenden. (Bijlage VII en VIII).
- 5e. De Oud-Geref. kerken uit Bentheim en Oost-Friesland hebben benoemd tot afgevaardigde Dr. JÄGER te Emden en DS. KOLTHOF te Veldhuizen.
- 6e. De „Eglise Missionnaire Belge” berichtte, dat geen broeder zich beschikbaar kon stellen, zoodat zij schriftelijk hare groete der Synode moest doen toekomen, haar toebiddende den rijken zegen des H. G. over al haar arbeid. (Bijlage IX).
- 7e. Uit de Uwe Deputaten toegezonden Acta der Syn. van de Chr. Geref. Kerk van Noord-Amerika blijkt, dat tot afgevaardigde naar hare Synode benoemd is Rev. P. JONKER, primus, en Rev. W. P. VAN WIJK, secundus.

Dringende uitnodiging van de Chr. Ger. Kerken van N.A. en de Geref. Kerk v. Z. Afr. aan onze Synode.

Een dringende uitnodiging kwam in van de Chr. Ger. kerk van Noord-Amer., om onzerzijds een afgevaardigde te zenden naar hare Synode, terwijl er op gewezen werd, dat meer dan eenmaal de Chr. Ger. Kerk zich deed vertegenwoordigen op de Gener. Synode der Ger. Kerken in Nederland. „Daarmede uitdrukking gevende aan de essentiële eenheid onzer Geref. kerken”.

Eenzoo ontvingen Uwe Deputaten van de Geref. kerk van Zuid-Afrika een schrijven, waarin zij het uitspreekt, dat zij den broederband tusschen onze Kerken en de hare zoo gaarne nauwer aangehaald zag, en het haar daarom een groote vreugde zou zijn als een Deputaat van onze kerken hare e.k. Synode te Reddersburg, O. R. kolonie, op den 1^{en} Maandag in Maart 1910, kon bijwonen.

Deputaten meenen bij de Synode te moeten aandringen op het voldoen aan deze beide dringende uitnodigingen. Zoowel naar *Amerika* als *Zuid-Afrika* achten zij een afvaardiging zeer gewenscht.

Uit den kring van onze Geref. Kerken ontvingen Uwe Deputaten enkele aanvragen om inlichtingen, aanbevelingen en ook adressen in het Buitenland, terwijl van de Classis *Amersfoort* der Geref. Kerken een verzoek tot hen kwam, om te steunen haar schrijven aan de Kerk van Bentheim, het verzoek inhoudend, om de Nederlandsche Gereformeerden, die te *Rheyne* komen wonen, onder haar geestelijk toezicht en bearbeiding te willen nemen, daar door de verre afstanden dit van een Nederl. Kerk niet geschieden kon. Volgaarne voldeden Deputaten aan dit verzoek.

Uit het binnenland.

Ook kwam een missive in van de Classis *Haarlem* der Geref. Kerken, kennis gevende van de afzetting van een Dienaar des Woords. Deputaten besloten te dezer zake af te wachten, of bij hen ook door Zuster-Kerken uit Amerika of elders een onderzoek zou worden ingesteld naar bedoelden persoon, en in *dat* geval afschrift van de handeling der Classis toe te zenden.

Hiermede aan het einde van hun rapport, hebben Uwe Deputaten de eer, onder de toebidding van 's Heeren rijken en genadigen zegen te zijn,

*Uwe dienstw. Dienaren en Broeders,
De Deputaten voor de Corr. m. d. Buitenl. Kerken,*

namens deze :

B. VAN SCHELVEN, *Voorzitter en Rapporteur ter Synode*
JAC. VAN DER LINDEN, *Secretaris.*

12 Augustus 1908.

BIJLAGE A.

Rapport van Ds. Brummelkamp

*Aan Heeren Deputaten der Geref. Kerken voor de Correspondentie
met de Buitenlandsche Kerken.*

WelEerwaarde Zeer Geleerde Heeren,

Recht aangenaam was het ondergeteekende aan de reeds vroeger door Uw College tot hem gerichte uitnodiging, om namens onze Gereformeerde Kerken een bezoek te brengen aan de Synodes der Presbyteriaansche Kerken in Engeland en Schotland, ditmaal te kunnen voldoen. Gedurende de maanden Mei en Juni dezes jaars heeft hij bij een vijftal Synodes deze opdracht kunnen volbrengen. Het waren 1. de Synode der Engelsche Presbyteriaansche Kerk, die te Newcastle vergaderde; 2. die van de United Original Secession Church, die te Glasgow bijeenkwam; 3. de General Assembly der United Free Church, te Edinburg; 4. de General Assembly van de Free Church, evenzoo in de Schotsche hoofdstad; en eindelijk 5. de Calvinistic Methodist Church of Wales, te Liverpool.

Gelukkig was er meestal tusschen deze Synodes telkens een tusschenruimte van enkele dagen, zoodat men ze achtereenvolgens bijwonen kon, en bovendien nog een welkome gelegenheid overbleef, om met land en luiden wat nader kennis te maken of de kennis te hernieuwen.

Die kennismaking was, gelijk altijd, zeer leerzaam. Er zijn dingen waarin Engeland en Schotland, niet enkel de Christenen, maar het land als zoodanig, ons ver vooruit zijn. Daar is wel in de eerste plaats de Zondagsrust. In Schotland, strikter nog dan in Engeland, maar toch bijvoorbeeld in een geweldige stad als Manchester met een millioen zielen, zoo in 't oog vallend, dat het niet nalaten kan den bezoeker te treffen. Vooral des morgens, slechts enkele trams; de winkels, behalve die voor eetwaren, de openbare vermakelijkheden, ook de schouwburgen, gesloten. En al is Zondagsrust nog geen Zondagsheiliging, en al heeft volgens de verklaring der Schotten zelf, de strengheid der Zondagsviering ook daar in latere jaren merklijk geleden, het maakt toch als men van het Vasteland komt een machtigen indruk, een geheele bevolking in haar openbare leven het Vierde Gebod zoo te zien eerbiedigen en de talrijke kerken van allerlei benaming zoo druk te zien bezocht.

Wat mij verder in dit opzicht trof, is de positie die de kerken innemen in het maatschappelijk leven. De Overheid erkent de kerken en rekt met haar.

Nauwelijks was de Synode der Engelsche Presbyteriaansche Kerk te Newcastle geopend, of haar werd een ambtelijk bezoek gebracht door den Lord Mayor der stad vergezeld van eenige leden van den Gemeenteraad, allen in groot pontificaal, niet om de Synode een zekere machtiging tot vergaderen te verleenen, maar om haar welkom te heeten binnen de palen der stad en voorspoed te wenschen op haren arbeid. De korte toespraak van dien inhoud door den Lord Mayor gehouden, werd door den Moderator hoffelijk beantwoord, en de stedelijke magistraat ging weer haars weegs.

Een der volgende middagen hielden de Lord Mayor en de Lady Mayoress in een der zalen van het stedelijk museum een receptie, waartoe alle leden der Synode waren uitgenoodigd. Met muziek werden de gasten ontvangen. Aan de deur staat een lakei die de namen afroept, rechts de „mace-bearer”, links de zwaarddrager, de beide teekenen van het openbaar gezag; en de eersten die u dan bij het binnentreden vriendelijk de hand toesteken, zijn de Lady Mayoress en de Lord Mayor, omhangen, óók de Lady, met al de burgemeesterlijke kettingen, die het ambt voorschrijft en die in Engeland veel overvloediger schijnen gedragen te worden dan hier ten onzent.

Bij de General Assembly van de Free United Church hetzelfde verschijnsel. De Lord Provost, gelijk het hoofd der burgerlijke gemeente in Schotland heet, in ambtsgewaad, omstuwd van een ganschen stoet van in roode en zwarte toga's en met priuken getooide leden van den Raad, om hun opwachting bij de vergadering te maken en enkele oogenblikken de zitting bij te wonen. Hier scheen het geen gewoonte toespraken te wisselen, want de zitting ging, behalve een korte onwillekeurige storing in de bespreking, door. Toevallig was juist ook de eerste Minister van Australië in de stad. Ook deze dus, in ambtsgewaad en gevolgd door een lakei, maakte een oogenblik zijn opwachting aan de Assembly. Zoo spreekt zich de erkenning van de Kerk door den Staat, en de waarborg voor de vrijheid van beweging waarop de Kerk aanspraak maakt, van gene zijde openlijk uit. Zelfs toen ik des Zondags, in de St. Giles, de Kerk van Knox, de officieele dienst bijwoonde, waar de Lord High Commissioner, dat is de vertegenwoordiger van Z. M. Eduard VII als hoofd der Schotsche Staatskerk, troonde, kon ik deze gedachte niet onderdrukken. Daar waren natuurlijk niet enkel de Lord Provost met de Raadsleden in ambtsgewaad, en zelfs omstuwd van hellebaardiers, maar ook de leden der rechterlijke macht tegenwoordig, om aan alles den vereischten luister bij te zetten. Een aardsche Koning het hoofd der Kerk, door zijn vertegenwoordiger, en niet zonder dien, hare algemeene vergadering machtigende om hare zittingen te houden, — het is ongetwijfeld geheel in strijd met onze Presbyteriaansche beginselen. Het stuit ons tegen de borst, al vinden we het een gelukkigen greep van den prediker om voor dit gehoor tot tekst te kiezen Joh. 19: 19: „En Pilatus schreef ook een opschrift, en zette dat op het kruis; en er was geschreven: Jezus de Nazarener, de Koning der Joden.” Toch is er, ondanks die dwaling, in dit alles iets dat u treft. Die hooge personage, al die grootwaardigheidsbekleeders, met de Kerk des Heeren op Zijn dag opgaande naar Zijn huis, eerbiedig buigend aan zijn voeten, Hem openlijk erkennend als Heer der Heeren en Koning der Koningen, — wij Nederlanders kunnen dit niet aanzien, zonder smartelijk te gevoelen, hoe de nationale afval van ons volk in vroeger eeuw den band tusschen Overheid en Kerken, die hier vanouds zoo stevig gelegd was, in arren moede heeft verbroken, om van atere onderdrukking en belemmering van Overheidswege niet te spreken...

Verbeeld u dat een dezer dagen de Burgemeester van Amsterdam, omhangen met den ambtelijken ketting en gevolgd door een stoet van vroede vaders, dit kerkgebouw binnentrad, om de Synode welkom te heeten binnen Oud-Amstels muren! Het contrast is te snijdend om er bij te vertoeven.

Ik zou nog andere maatschappelijke voordeelen kunnen opnoemen, waarin de overzeesche Kerken zich verheugen, maar ik moet mij bepalen tot de beide genoemde zaken, omdat deze meer rechtstreeks op godsdienst en kerk betrekking hebben, en haast mij dus tot wat den eigenlijken inhoud van dit Rapport moet uitmaken.

Het zij mij dan vergund het belangrijkste mede te deelen van wat op de onderscheidene Synodes behandeld werd; daarbij te wijzen op wat mijns inziens ten gunste van deze Kerken, maar ook op wat, helaas, smarte'ijks moet worden getuigd; en te eindigen met een dringend verzoek, dat ik, naar aanleiding van dit laatste, mij veroorloof door bemiddeling van uw College aan onze Synode te doen.

I.

Mijn eerste bezoek gold de Synode der Engelsche Presbyteriaansche Kerk, die te Newcastle werd gehouden.

Dit is een betrekkelijk kleine kerkgemeenschap, van ongeveer 300 gemeenten. Stond niet de veel oudere en machtiger groep der Congregationalisten naast haar, die haar in cijfer en maatschappelijke positie ver overtreft, dan zou zij waarschijnlijk op grooter en sneller uitbreiding kunnen bogen. Oorspronkelijk was zij meer een vooruitgeschoven post van de Presbyterianen in Schotland, die haar beschouwden als een voormuur tegen het Episkopalisme van de Anglikaansche, en het Pausdom van de Roomsche Kerk. In aanmerking genomen haar betrekkelijk jeugdigen leeftijd, vallende binnen de laatst verlopen halve eeuw, mag haar dus geen groei of bloei ontzegd worden.

Behalve de Zending, waarvoor alle Engelsch sprekende Kerken met loffelijken ijver bezielde zijn, en waarover het dus niet noodig is in 't bijzonder te spreken, had deze Synode zich over twee belangrijke zaken te beraden. Er was namelijk een onderzoek in alle Presbyteries of Classes ingesteld, omtrent de vraag, in hoe ver de arbeidersklassen in Engeland tegenwoordig vervreemd zijn van de Kerk en door de Kerk niet bereikt worden. Het hierover ingediende Rapport was hoogst belangrijk. Bijna algemeen werd erkend, dat, vooral in de groote steden, de arbeiders de Kerk niet bezoeken, en ook niet door lidmaatschap tot haar behooren. Niet zoozeer uit positieve vijandschap, maar uit onverschilligheid, voor welke verscheiden redenen worden opgegeven. Eene daarvan is, dat de godsdienstoefeningen niet aantrekkelijk zijn, en de predikers dikwerf niet den indruk maken van met brandenden ijver bezielde te zijn voor hetgeen zij prediken. Ook de koele ontvangst van nieuwe leden, het ontbreken van een hartelijk welkom heeten van de zijde der andere lidmaten, werd genoemd. Dit werkt eer ontmoedigend dan aanmoedigend. Het Rapport gaf blijk van groote oprechtheid. Men trachtte het kwaad niet te verbergen, niet te vergoelijken, maar wenschte het als een hoogst ernstig teeken des tijds onder de oogen te zien, en de meening te vestigen, dat de Kerk hierbij niet lijdelijk mag toezien. Schoon het Rapport geen bepaalde gedragslijn wilde voorschrijven, bevatte het toch een paar conclusies, die den indruk maken van juist en doeltreffend te zijn. Ten eerste: als de Kerken leeg zijn, is dit omdat het godsdienstig peil in de Kerk zelf laag staat. Om een opwekking in het groot in den lande te verkrijgen, moet er eerst een verlevendiging in de Kerk zelf komen. Hierbij wordt gewezen op het ongunstig teeken, dat er jaar in jaar uit bij de belijdende Christenen zoo geducht gehamerd moet worden, om de noodige middelen voor het Zendingswerk te verkrijgen, dat toch door den Heere aan de gemeente is opgedragen. De tweede conclusie luidt aldus: De feiten toonen dat de Kerk zelf vaak niet Christelijk is. Er is wereldsgezindheid, slaphed in het onderwijs, ambtelijkheid, formalisme, standsvooroordeel, waardoor de Kerk zelf de klove wijder maakt. Daarentegen neemt men ook waar, dat in Kerken waarin ijver is, waar een atmosfeer van praktische liefde tot de menschen gevonden wordt, de klove overbrugd en minder gapend wordt. Toegestemd derhalve, dat er misschien andere wijzen van arbeiden zullen moeten terhand genomen worden, dan blijft toch volkomen toewijding aan het werk, het enthousiasme voor het Kruis van de vroegste Franciscanen, het eerst noodige om de thans vervreemde massa's terug te winnen voor de Kerk.

De benoeming van een Principal of Hoofd van de Theologische School dezer Kerk te Westminster, wegens het emeritaat van Dr OSWALD DYKES, was het tweede belangrijke punt op de Agenda.

De benoeming van Principal van een College is ad vitam en daarom van groot gewicht. Dikwerf is een Principal door zijn moreelen invloed de leider der geheele kerk. Maar ditmaal ging de keus met niet alledaagsche omstandigheden gepaard. Reeds verleden jaar had zij moeten plaats hebben. Toen waren er twee mannen van gezag gecandidateerd. De eene was de ook hier te lande, vooral als litterator, bekende Jan Maclaren, of gelijk hij eigenlijk heette, Dr. JOHN WATSON, predikant bij een der gemeenten in Liverpool, waar de scharen om zijn welsprekendheid aan zijn lippen hingen. Met hem stond op het tweetal Dr. SKINNER, reeds eenige jaren hoogleeraar in het Hebreuwsch aan het College, schrijver van o. a. een werk over Ezechiël; geleerde en theoloog. Men verwachtte toen dat, wegens den litterairen roem die van hem uitging, Dr. WATSON de meeste stemmen op zich vereenigen zou. Hij zelf was buitenslands, lezingen houdende in Amerika. Doch, wat geveert! Op den morgen waarop de stemming zou plaats hebben, komt een telegram boodschappen dat Dr. WATSON onverwachts, in een klein stadje in den

I. Bezoek aan de Engelsche Presbyteriaansche Kerk.

staat Iowa is overleden. De ontroering, hierdoor te weeggebracht, was zoo groot, dat men de benoeming een jaar uitstelde. En zoo was het te voorzien dat Dr. SKINNER thans alle stemmen op zich zou vereenigen. Dit geschiedde dan ook; en de bescheiden geleerde, die na den uitslag een woord uit het hart tot de Synode wenschte te spreken, was zóó getroffen, dat het hem een en andermaal bijna niet mogelijk was zijn rede ten einde te brengen.

De ontvangst op deze Synode was in hooge mate vriendelijk en broederlijk, en ik mag niet verzwijgen, dat daartoe in 't bijzonder medewerkte de aanwezigheid van onzen vriend Dr. DE VIEGER, predikant bij een der gemeenten in Manchester, die én bij aankomst én gedurende de dagen, die we te Newcastle doorbrachten, ons een zeer welkome gids en leidsman was. Een gezellig en leerzaam samenzijn later onder zijn gastvrij dak in Chorlton-cum-Hardy, legde den grond tot een vriendschap, die naar ik hoop van beide zijden blijvend zal zijn. In antwoord op een korte toespraak — ieder buitenlandsch afgevaardigde waren slechts de spreekwoordelijke tien minuten toegestaan — had ik de Synode eenige mededeelingen gedaan van het ontstaan onzer Gereformeerde kerken, zoowel in '34 als '86. Daarop volgde een hartelijke toespraak van Dr. PHIMISTER, den moderator, waarin met hoogen lof en warme dankbaarheid gewaagd werd van de Nederlandsche gastvrijheid uit vroeger dagen en van wat Engeland van ouds aan de Nederlandsche godgeleerden te danken heeft. De Nederlandsche afgevaardigde werd tevens welkom geheeten als de vertegenwoordiger van een natie, die gestreden heeft voor de vrijheid, en doorharen stadhouder Koning Willem III de vrijheid ook aan Engeland heeft bezorgd.

Ten slotte stíp ik nog aan, dat deze Synode, gelijk ook bij andere de gewoonte is, begon met de viering van het Heilig Avondmaal, en dat, vóór de plechtige sluiting, de namen opgelezen werden van de sedert de vorige Synode overleden predikanten

2. Aan de United
Original Secession
Synod.

Het volgende bezoek bracht ons op Schotschen bodem.

De Synode der United Original Secession Church werd gehouden te Glasgow, in de kerk van dien naam in de Mainstreet. Vriendelijk geherbergd ten huize van Prof. MORTON, een der beide hoogleeraren aan het te Glasgow gevestigde College, met drie à vier studenten, en daarna bij Dr. en Mrs. RITCHIE, geneesheer en lid van deze Kerk, genoten we hier het voorrecht tevens van nabij het familieleven gade te slaan, dat den indruk maakte van een alleszins Christelijk tehuis van den ouden stempel, zooals wij er gelukkig onder ons ook nog vele kennen.

Deze kleine Kerk is de kerk der Erskines, en hare leden worden door de buitenwacht dikwerf ietwat spottend „Auld Lights” (lieden van het Oude Licht) genoemd. Waaronder men dan verstaat, dat zij zoo ongeveer een honderd jaar ten achter zijn en de ontwikkeling des tijds niet hebben medegemaakt. Die beschuldiging logenstraffende, behandelde de Moderator in zijn openingsrede de vraag, welke houding hunne Kerk had aan te nemen ten aanzien van de groote problemen van den dag: de beweging tot vereeniging van alle Presbyteriaansche Kerken, de nieuwe Bijbelcritiek, de inrichting der openbare godsdienstoefeningen, en de sociale vraag: Wat te doen ten aanzien van de verlatenen, armen en ellentigen, zonder mede te werken met het Social sme. Zonder prijsgeving van ons beginsel of ons standpunt, zoo luidde in een schoon en helder betoog sprekers antwoord, naar vermogen alles doen wat onze hand vindt om te doen, en onze plaats waardiglijk beslaan.

Het was verwonderlijk hoe wij, Hollandsche Gereformeerden, ons in deze omgeving instinctmatig thuis gevoelden; en hoogst verblijvend was het te bespeuren, dat in de groote vragen die de Kerken beroeren, waarheden als de Goddelijke ingeving der Heilige Schrift en dergelijke, die onder den invloed der moderne Bijbelcritiek dreigen verloren te gaan, deze Kerk voet bij stuk houdt en manhaftig strijdt voor het geloof eenmaal den heiligen overgeleverd. Oók op wetenschappelijk gebied en met wetenschappelijke wapens. Het korte, maar pittige en bekwame Rapport over deze materie, dat ter tafel was, gaf daarvan overvloedig bewijs. Uit sommige verschijnselen meende men te mogen opmaken, dat, dank zij de ontdekkingen in Egypte, Babylonie, Assyrie, Klein-Azië en Palestina, en den bekwamen arbeid van geloovige geleerden dezerzijds, de critici niet zoo boud meer zijn in hun spreken van „vaststaande resultaten”. Op het punt van de Zondagsheiliging, de Matigheidsbeweging en dergelijke quaesties, geeft de bazuin dezer Kerk een zeker geluid. En schoon eenerzijds ingenomen met de nieuwe Schoolwet voor Engeland, die hoop geeft dat het opkomend geslacht in de openbare school toch in ieder geval eenig zuiver Bijbelsch onderricht zal krijgen, verzweeg het daarop doelend Rapport toch niet, dat de afschaffing van het bewijs van gods-

dienstige bevoegdheid voor de onderwijzers („the religious test”), haar hoogst bedenkelijke zijde heeft. Immers nu kan ook ieder Unitariër, ieder belijder van het Agnosticisme, de kinderen onderwijzen in de eerste beginselen der Bijbelsche waarheid!

Deze Kerk heeft haar zendingsgebied in Britsch Indië, en de aanwezigheid van DR. GRANT, vrouwelijke arts van het hospitaal in Seoni, die boeiende mededeelingen deed van haar arbeid onder de vrouwelijke inboorlingen, maakte de avondzitting die aan de Zending gewijd was, te belangrijker.

De Original Seceders beschouwen zich als de geestelijke zonen in rechtstreekse afstamming van de Covenanters, en houden staande dat het Schotsche volk in zijn geheel nog aan dat plechtig bezworen Verbond gehouden is. Sprekende tot deze Vaders en Broeders, en denkende aan de 18.000 martelaren van het Covenant en de 18.000 door beulshanden in ons eigen land omgebrachten, gevoelt men den familieband tot in bijzonderheden toe, en de juistheid van de opmerking, dat in kleinere gemeenschappen het gevaar dikwerf minder is om in de diepte te verliezen, wat in de breedte wordt gewonnen. Deze kleine Kerk is te midden van de verflauwing der grenzen, die ook in Schotland bestaat, een getrouw getuige voor de aloude waarheid, niet meegesleept door de ketterijen van den tegenwoordigen tijd en door woord en voorbeeld de afwijkenden terug roepende tot de oude paden. Een der jongere predikanten, ALEXANDER SMELLIE, een man ook van letterkundige bekwaamheid, van wien onlangs een doorwrocht werk over De mannen van het Covenant het licht zag, was juist door de Edinburgsche Universiteit *honoris causa* tot Doctor in de Theologie bevorderd. Een eerbewijs, dat men als een zegen Gods op trouw aan de beginselen scheen te waardeeren.

De Synode had een aangrijpend slot, in zoover de eerwaarde WILLIAM B. GARDINER, de vaste Scriba, een man van veertigjarigen ijverigen dienst, die juist om ontslag uit die betrekking had verzocht, onmiddellijk na afloop der Synode krank werd en ettelijke dagen daarna overleed.

Van Glasgow ging de reis naar het onvergelykelijk schoone Edinburg. Daar werden de General Assembly van de United Free en die van de (nu zoo gesmaldeelde) Free Church, thans felle antagonist, gehouden, en wel in elkanders dichte nabijheid.

3. Aan de General Assembly van de United Free Church.

De United Free Church, geboren uit de samensmelting der United Presbyterians met de oorspronkelijke Free Church, die aan de Disruptie in 1843 haar ontstaan dankte, is de grootste Presbyteriaansche Kerk van Schotland en telt 1500 à 1600 gemeenten met 500.000 avondmaalgangers. Men gevoelt in hare omgeving terstond dat zij een aanzienlijke Kerk is. Zij heeft, na de samensmelting, haar College op den Mound, een indrukwekkend gebouw met twee torens, in de schaduw van het Castle, het aloud verblijf van MARY STUART, vergroot, en in den open vierhoek binnen de poort is in later tijd een machtig bronzen standbeeld van JOHN KNOX verzezen.

De Synode of Algemeene Vergadering, waarheen elke Kerk hare afgevaardigden zendt, is een talrijke bijeenkomst. Iets nieuws was ditmaal de keuze van den Moderator. Voor de eerste maal toch zat in den hoogen zetel een Zendeling, en wel een medisch Zendeling, DR. LAWS; een man die in 1875 alleen naar Midden-Afrika toog, nu 41 mede-arbeiders heeft, onder wie in 't geheel 4.000 avondmaalgangers, en die zelf reeds zeventien jaar aan het hoofd van het hospitaal in Livingstonia, in Midden-Afrika, gestaan heeft. Men had gevoeld dat ook aan de Zending deze eereplaats wel toekomt; maar vooral dat nu, bij 't opengaan van zoovele nieuwe deuren in de Heidenwereld, in China, Japan, Afrika en elders, de Kerk hare roeping om het evangelie te prediken aan alle creaturen, ook door deze Moderatorskeuze moest uitdrukken. Voortreffelijk was de rede waarmee Dr. LAWS den voorzitterszetel aanvaardde. Als hoofdgedachte bond hij het den Christenlanden van Europa op het hart, dat nu die schijnbaar versteende landen in het Oosten ontwaken en zich verjongen, en tegenover het Westen zich bewust worden, het tevens de groote vraag wordt, of zij zich nu ook tot het Christendom zullen bekeeren. Indien niet; indien de Christenkerken zich nu niet opmaken om hun het Evangelie te brengen, dan staat ons hier in het Westen mettertijd een barbaren-inval van hen te wachten, waarbij die van Dschingiskhan kinderwerk zal blijken. Dringend was hierbij de oproep om de welvaart en beschaving, die de Christenlanden genieten, op ruime schaal in dienst te stellen van Gods Koninkrijk. Duizende Christenen zijn er reeds, zoo deelde hij in den loop zijner rede mee, in het hart van Afrika, uit den barbaarschen toestand, waarin ze oorspronkelijk leefden, overgebracht in een werkelijke beschaving, in haar soort en gewijzigd naar de behoeften van land en klimaat, niet onderdoende voor de onze.

Aanzienlijke sommen besteedt deze Kerk, die een groot deel der ge goede standen onder hare leden telt, jaarlijks aan de Zending. Evenzoo aan onderscheiden Protestantische kerken in Roomsche landen, wier atgevaardigden jaarlijks op haar Assembly verslag doen van haren arbeid. Tengevolge van het gevoerde proces met de Free en de daarop gevolgde verdeeling van fondsen en kerken door de Royal Commission, is een goed deel der business van de General Assembly aan administratieve werkzaamheden gewijd geweest. En ook nu was dit het geval, doch minder dan vroeger. Meer dan een half millioen pond aan kerkelijke goederen heeft deze Kerk moeten afstaan aan de Free Church. Maar met loffelijken ijver was zij bezig, om, tot goedmaking van dit verlies, een fonds van 150 000 pond bijeen te brengen.

Van deze aanzienlijke en invloedrijke Kerk in haar tegenwoordigen toestand mag helaas niet gezegd worden, dat zij de banier der waarheid hoog wapperen doet boven hare gelederen. De broederliefde eischt dit niet te verzwijgen, noch te vergoelijken. Op Theologisch gebied heeft de school van Wellhausen binnen hare palen vreeselijke verwoestingen aangericht. De stoutste beweringen uit die school op critisch gebied, worden door hare hoogleeraren overgenomen, en kardinale leerstukken, als de Goddelijke ingeving der Schrift, de echtheid en geloofwaardigheid des Bijbels, de natuur der zonde, de Godheid van Christus, de verzoening, worden kennelijk verzwakt en verwaterd, indien nog niet geloohend. In vertrouwelijke gesprekken bekenden mij vele predikanten, dat zij tegenwoordig „Moderaten” zijn; de naam, waarmee vóór de Disruptie de tegenstanders van Chalmers werden aangeduid. Trouwens, men weet dat deze Kerk de onderteekeningsformule heeft veranderd. Vroeger verklaarden men, te gelooven, dat de leer in de Geloofsbelijdenis vervat, in geen enkel opzicht in strijd is met Gods woord. Nu is er deze vraag als clause toegevoegd, die de toekomstige ambtsdrager heeft te beantwoorden: „Erkent gij de voorzeide leer als uitdrukkende den zin waarin gij de Heilige Schrift verstaat?” Een Dacapo dus van de verandering van het *quia* in *quatenus*, die in 't begin der vorige eeuw ten onzent zooveel jammeren over de vaderlandsche kerk heeft uitgestort. Men vraagt nu een onderteekening, die alles afhankelijk maakt van de subjectieve meening van den onderteekenaar. Nog maar enkele jaren is deze formule van kracht Maar het kwaad, dat met wijlen Professor Robertson Smiths een twintig jaar geleden begon, was in stilte voortgewoekerd en treedt nu met open vizier op. Er is nog wel een orthodoxe minderheid, meest onder de oudere predikanten. maar de tegenstand is zwak en onthoudt zich van openlijk protest. Angstig vraagt men zich af, wat hiervan het einde zal zijn.

4. Aan de general Assembly van de Free Church

De vrij felle antagonise sedert een achttal jaren van de United Free Church, is de Free Church, in de wandeling half spottend met het Schotsche woordje „Wee”, de „Wee” Free Church, dat is de „kleine” Vrije Kerk, aangeduid. Haar General Assembly vergaderde gelijktijdig met de United Free, in Free St John's, thans St. Columba, het kerkgebouw van wijlen DR. GUTHRIE, dat haar bij de beslissing door de Royal Commission is toegewezen.

Deze kleine groep pretendeert nu de ware Vrije Kerk te zijn, de historische voortzetting der Kerk van Chalmers, Cunningham, Candlish en andere Vaders der Disruptie. Zij was de minderheid die jarenlang tegen de vereeniging met de United Presbyterians protesteerde, en die bij de vereeniging door de zegevierende meerderheid is buitengezet. In deze pretensie heeft zij m. i. zowel materieel als formeel, het recht aan hare zijde. Want zij handhaaft het oude onderteekeningsformulier en blijft persoonlijke instemming met en handhaving der Belijdenis van hare ambtsdragers eischen. Ook houdt zij het historische vaandel van het Establishment tegen het Voluntarianisme der voormalige United Presbyterians omhoog. Laat mij ter verduidelijking mogen opmerken, dat dit Schotsche Voluntarianisme, indien ik het wel begrijp, niet beteekent wat wij verstaan door scheiding van Staat en Godsdienst, of den godsdienstloozen Staat; maar scheiding van Kerk en Staat, en dientengevolge onderhoud van de Kerk door de vrije liefde harer leden. Terwijl het Establishment, als stelsel, een uitvloeisel is van het Covenant, in de dagen van KNOX door heel de natie bij monde van het Parlement aangenomen, waarbij zij al het Roomsche en Bisschoppelijke afzwoer, en zich verbond om de Protestantische godsdienst voor altijd te handhaven; een verbintenis, later, onder den trouwelozen Karel II, door het Solemn League and Covenant vernieuwd.

Op dezen historischen rechtsgrond rust de bewering der (Wee) Free, dat geen van de goederen en fondsen door de Royal Commission aan de tegenpartij mochten worden toegewezen, omdat die bij de Confessie behooren, en deze Kerk de Belijdenis niet handhaaft; en haar eigen plicht om daarover te procedeeen, opdat die goederen ten slotte niet in dienst van ongeloof en Bijbelbestrijding zouden komen

Een bewering waartegen uit een juridisch oogpunt zeker niets in te brengen valt. En zoo begrijpt men dan ook, dat de mannen der (Wee) Free in hun strijdschriften niet aarzelen te zeggen, dat die van de United Free een geheel nieuwe Kerk hebben opgericht.

Intusschen is de kleine groep toch steeds wassende. Haar 95 gemeenten zijn reeds aangegroeid tot 150; de 27 leeraren tot 62 en 11 proponenten. Haar College telt 3 hoogleeraren en 2 lectoren, met 25 studenten, terwijl een 16tal studenten tot leeken-predikers worden opgeleid, en zij een tweetal zendelingen in actieven dienst heeft.

Door den algemeenen Secretaris en het Moderamen hartelijk welkom geheeten, mocht ik ook van deze Assembly een paar zittingen gedeeltelijk bijwonen. Men gevoelde, dogmatisch gesproken, zich daar terstond wêer in een andere atmosfeer. De meeste aanhangers telt deze Kerk in de Hooglanden, waar, onder leiding van wijlen den stoeren DR. JAMES BEGG, de oppositie tegen de vereeniging steeds het sterkst is geweest. Dit geeft den buitenstaanders dikwerf aanleiding om haar van achterlijkheid en stijfhoofdigheid te beschuldigen, omdat onverzettelikheden nogal een deugd, of ondeugd, al naar men het nemen wil, van de Hooglanders geacht wordt. De waarheid echter is, dat de Free Church vast houdt aan de Belijdenis en de overige Standaardschriften, en de moderne afdwalingen met de krachten waarover zij te beschikken heeft bestrijdt. Ik had in de toespraak, die ik de eer had tot hare vergadering te richten, de namen van enkele onzer hoogleeraren genoemd; en was niet weinig verrast, in antwoord daarop een hunner professoren een warme lofspraak te hooren houden op de persoonlijke talenten en sommige werken van DR. KUYPER; dat over het werk van den Heiligen Geest en de Stone Lectures, die de spreker warm bij zijn gehoor aanbeval. Een blijk van Theologische achterlijkheid kon ik daarin niet vinden. De Moderator, in zijn wederwoord, weidde uit in den lof der aloude Hollandsche Godgeleerden, met name van WITSIUS. Bij de beoordeeling van deze Kerk zal men ook niet mogen voorbijzien, dat tot hiertoe de plicht tot zelfverdediging en handhaving harer rechten, de meeste krachten heeft opgeëischt, en dat het waarschijnlijk onbillijk zou zijn, nu reeds wetenschappelijken arbeid in engeren zin van haar te eischen. Ik acht een nadere aanraking onzerzijds met de Free Church, uit meer dan één oogpunt belangrijk, gelijk ik aan het slot van dit verslag nog eenigszins nader hoop uiteen te zetten.

Mijn laatste bezoek gold de General Assembly van de Welsh Calvinistic Methodist Church, die den 2^{en} Juni te Liverpool bijeenkwam. Reeds vroeger bezochten een paar broeders van deze kerkgemeenschap onze Synode, en verhaalden toen van de opwekking waarin zij zich mocht verheugen en waarvan op sommige plaatsen zich de nawerking nog doet gevoelen. Ik geloof te mogen zeggen, dat door de engere grenzen, waarin deze Kerk door de landstaal besloten is, zij minder lijdt aan afdwalingen op Theologisch gebied, dan sommige Kerken in Schotland; en meende dat onder anderen te mogen opmaken uit een wetenschappelijke lezing over de Vleeschwording, die door een der jongere begaafde predikanten werd gehouden, waarin onderscheidene dwalingen van den tegenwoordigen tijd werden bestreden, en die als een soort van openbaar blijk scheen te worden beschouwd, dat men op Theologisch gebied meeleeft, en niet alles aanneemt wat door de wijsgeerige neologie onzer dagen als axioma wordt verkondigd.

Behalve de correspondentie met de Engelsch-sprekende en buitenlandse Kerken, werd hier alles verhandeld in het Welsh; een der Keltische dialecten, die nog in Schotland, in de Hooglanden, en hier in het Prinsdom Wales, gesproken worden. Daar ik helaas mijne onkennis van deze talen moet belijden, was er niet veel gelegenheid anders dan door privaatsprek ingelicht te worden over het verhandelde, wat meest van administratieven aard scheen. Ik moest dus volstaan met een kort woord, van broederlijke gemeenschap getuigende, dat door den Moderator met een hartelijk wederwoord begroet werd, eindigende met een in het Welsh gesproken „*Lens Pob*”, dat in onze taal beteekent: Alle voorspoed!

5 Aan de General
Assembly van de
Welsh Calvinistic
Methodist Church

II.

Hier zou ik kunnen eindigen, onder dankbetuiging aan Heeren Deputaten voor de gewichtige en vereerende taak mij opgedragen, waardoor ik zelf zooveel genoten en geleerd heb. Doch ik voel mij gedrongen vooraf, gelijk ik zeide, een dringend verzoek tot onze Synode te richten.

Dit verzoek houdt in, dat vanwege onze Kerken, in haar wettige organen, aan de Presbyteriaansche Kerken die afwijken in de leer en de handhaving der Belijdenis, een broederlijk schrijven worde gericht, wijzende op het gevaar waarin zij

verkeeren, van Bijbel, Openbaring, Evangelie, kortom alles te verliezen en haar karakter als Kerk van Christus te doen verloren gaan.

Ik heb hier met name op het oog de United Free Church of Scotland. Niet de English Presbyterian Church. Wel heeft ook deze een nieuwe verkorte Belijdenis in 24 Artikelen ingevoerd, om tegemoet te komen aan de klacht over het al te gedetailleerde en omslachtige van de Westminster'sche Geloofsbelijdenis. Maar ik geloof te mogen zeggen, dat alle centrale dogma's daarin toch worden gehandhaafd en op Gereformeerde wijze uitgedrukt, al mist men in de formulering dikwerf het monumentale uit den Reformatie-tijd.

Mag ik nu enkele gronden aangeven, waarop mijn verzoek steunt?

1. Het is pijnlijk om te zien, hoe een der heerlijkste Kerken der Reformatie, evenals onze aloude Gereformeerde Kerk een Kerk der martelaren, hare levenwekkende wateren doet verlopen in het dorre zand der ongeloofige Bijbelcritiek en van het Arminianisme. De Kerk van JOHN KNOX, de Kerk der Covenanters, die den haat der STUARTS, de bloedige vervolging van een CLAVERHOUSE heeft getrotseerd, om het Roomsche bijgeloof en de bisschoppelijke hiërarchie te weren, loopt in hare nazaten gevaar, niet slechts om de grenzen te doen verflauwen, maar om ze uit te wisschen; en onder een schijn van uitwendigen bloei, innerlijk te verschrompelen tot een maatschappelijke inrichting voor deugd en goede zeden, die bij verlies van het Evangelie alle aanspraak op den naam van Kerk verliest. De Kerk der Erskines, van CHALMERS, CUNNINGHAM, CANDLISH, THOMAS GUTHRIE en andere Vaders der Disruptie haar eerstgeboorterecht verloopende voor den schotel linzenmoes van WELLHAUSEN en GRAF; Gods Woord prijsgevende voor den valsche-theologischen roem, van op de hoogte van den tijd te zijn en gelijken tred te houden met den zoogenaamden reusachtigen vooruitgang der wetenschap! En het blijkt, dat, als een betreurenswaardig gevolg daarvan, op de predikstoelen, door het voorgeslacht gebouwd, waarop voor nog dertig, veertig jaar het volle Evangelie trouw en machtig werd verkondigd, in broedertwist en machteloos wederzijdsch verwijt, gaven en talenten zijn verkwist, die daárvóór zeker niet door het Hoofd der Kerk waren verleend. Er is op een der pleinen van Edinburg in later jaren een standbeeld voor CHALMERS opgericht; en weldra zal in wit marmer, met zijn beschermeling den „ragged boy” naast hem, een monument in wit marmer voor THOMAS GUTHRIE verrijzen. Maar de vraag laat zich niet onderdrukken: Wat zouden deze edele strijders voor „the Headship of Christ” zeggen, als ze konden opzien en vragen, wat men met hun nalatenschap heeft gedaan? Ik heb getracht in mijn toespraak aan de General Assembly te doen gevoelen, dat onze Kerken hier in Nederland de ongeloofige wijsbegeerte, die van wonder noch openbaring weten wil, en als zoogenaamde hoogere kritiek komt grasduinen op theologisch gebied om de gemeente haar schatten te rooven, met alle kracht wenschen te weerstaan, en dat het ook háár plicht is dat te doen. Maar het is te vreezen, dat zulk een vluchtig woord, te midden van drukke beraadslagingen gesproken, weinig indruk zal maken, of althans spoedig zal worden vergeten. Van een opzettelijk, beredeneerd, broederlijk schrijven van Kerk tot Kerk, zou, als God het zegenen wilde, misschien meer vrucht te hopen zijn.

Gelukkig is er één correctief, dat in vorige eeuwen niet of minder bestond; dat namelijk alle Engelsch sprekende Kerken, ook die welke we hier op 't oog hebben, beziel zijn met een zendingsijver, die staag wassende en niet afnemende is. Immers, met een verwaterd Evangelie, met een Christendom waaruit de Christus is weggenomen, de heidenen te gaan bekeeren, — wie het beproefde zou spoedig ondervinden, dat zulk een Zending in de worsteling met het Buddhisme en den Islam de nederlaag zou lijden, en van Zendingsijver zou er in zulk een Kerk wel niet veel overblijven.

2. Zou ik dus om haars zelfs wil een schrijven, als door mij aangeduid, wenschen, ik vind een tweede beweegreden in den geschiedkundigen band, die onze Gereformeerde Kerken met sommige der Schotsche Kerken verbindt. Ik spreek nu niet van overoude dagen, toen de Kerk daarginds gejaagd werd als een veldhoen op de bergen; toen een James Renwick, de laatste der martelaren, die op de Grassmarket te Edinburg stierf, hier te Leiden theologie kwam studeeren en tot den dienst des Woords geordend werd; en toen zoovele andere vluchtelingen op onze oevers een schuilplaats vonden tegen de vervolgingen. Maar ik wil eraan herinneren, dat in vroeger jaren, zoowe ldoor de United Presbyterians als door de Free Church, aan onze Gereformeerde Kerken de rechterhand der gemeenschap is aangeboden en dat warme, herhaalde blijken van belangstelling en toegenegenheid ons van haar zijn toegekomen. Het is nu in Augustus 1908 juist vijftig jaar

geleden, dat een Deputatie van de United Presbyterians, waaronder de edele JOHN HENDERSON, aan onze kerk te Amsterdam en onze Theologische School te Kampen een bezoek bracht, om kennis te nemen van onze positie en woorden van bemoediging tot ons te spreken in ons isolement. Daarna hebben de beide Vaders der Afscheiding, de hoogleeraren VAN VELZEN en BRUMMELKAMP, herhaaldelijk hunne Synodes, en zij wederkeerig de onze te Hoogeveen, Franeker, Zwolle, Rotterdam enz. bezocht. Spreekt hier dan niet een plicht der erkentelijkheid, neen van liefde, broederlijke liefde, die den broeder niet kan zien afdwalen, zonder hem te waarschuwen en met den ernst der liefde terug te roepen tot de rechte wegen? Hooghartig zou het zijn te zeggen: ik ken u niet, of ik herken u niet meer... Maar dat is toch immers tusschen broeders van hetzelfde huis niet mogelijk? En is dan het: „Vermaant elkander te allen dage” niet ook tot de Kerken gesproken?

3. Een derde motief voor mijn verzoek vind ik in de meer algemeene overweging, dat Schotland, met Amerika, maar hier in Europa toch Schotland in 't bijzonder, de „Stronghold”, de burcht is van het Presbyterianisme. Dit klemt bij de toenemende vervreemding der massa's van de kerk in dubbele mate. De menigte, die los van elke kerk daarheen gaat, staat bloot voor allerlei invloeden op godsdienstig gebied; en dagelijks kan men dan ook de geesten zien aangetrokken tot de vreemdste en soms wildste fantasmagorieën op dit gebied. Is het dan voor ons, die in de Presbyteriaansche kerkinrichting de zuiverste afspiegeling der apostolische kerk zien, niet van groot belang, dat Kerken die door haar positie een macht in Schotland zijn, haar karakter zuiver bewaren, en niet door verbroekeling en versplintering in kleine machteloze groepen, haar kracht inboeten, om ten laatste een aanfluiting te worden voor de ongeloovige wereld? Er is in den tegenwoordigen tijd, zoo ik wel zie, in Schotland een dubbel gevaar: het gevaar voor de kleinere groepen om in afgeslotenheid te versteen, en voor de groote om te worden herauten van het Modernisme.

4. En nu ten laatste de reden, waarom ik meen dat een broederlijk schrijven in den geest als boven genoemd, juist van onze kerken mag worden gevraagd.

Door Gods goede Voorzienigheid zijn onze Gereformeerde Kerken, na de worsteling om het bestaan die zij in '34 en '86 en opvolgende jaren hebben moeten voeren, thans op godgeleerd gebied zoo goed onderlegd, als ik het zoo mag uitdrukken, dat zij in haar wettige organen volkomen toegerust zijn tot een arbeid als dezen. De strijd die daarginds gevoerd moet worden, wordt ook hier gevoerd; is misschien, wetenschappelijk gesproken, hier alreeds beslist. De school van Wellhausen is hier wellicht reeds geantikeerd. Het getij is bezig te keeren; de wapens liggen voor de hand. Welnu, in vroeger jaren hebben onze theologen de buitenlandsche Kerken gebouwd door hun doorwrochten arbeid. Laat ons opnieuw hen van het onze mogen dienen.

In de quaestie tusschen Voluntaryisme en Establishment behoeven wij ons, naar mij dunkt, niet te mengen. Eensdeels, omdat het Schotsche Voluntaryisme, goed opgevat en zoo als het vroeger door de United Presbyterians steeds is voorgestaan, geenszins leidt tot den godsdienstloozen Staat, en ook door ons omhelsd wordt. Maar in de tweede plaats niet, omdat door het aanvaarden van een „endowment” van Staatswege, de Free Church dezen twistappel tusschen zich en de United Free zelf verwijderd heeft en de quaestie feitelijk „a dead question” is geworden.

Ten slotte merk ik op, dat over de Established Church in dit Rapport niet gesproken is, omdat zij, als Staatskerk, voor ons buiten het geding staat. Met een Presbyteriaansche Kerk, die den Koning of de Koningin als haar hoofd erkent, kunnen wij om des beginsels wil geen correspondentie voeren. En wat het vasthouden aan de aloude waarheid betreft, vallen in deze Kerk nog erger afwijkingen te betreuren, dan in de United Free.

Toch mogen, tot recht verstand van de verhoudingen, twee dingen ons niet ontgaan. Vooreerst, dat door het wegvallen van het Patronaatrecht, dat wat aanleiding gaf tot de Disruptie sedert lang is opgeruimd. En ten tweede, dat voor het eerst deze Kerk thans onderhandelingen heeft aangeknoopt met de United Free over een mogelijke hereeniging; welke eerste poging, omdat gene een Staatskerk is, van de overzijde vrij koel beantwoord is. Toch zou, gesteld ook deze Kerk mocht zich van die dwaling en van andere dwalingen bekeeren, dat feit een gedachten stoot kunnen geven aan de weeropbloeiing van de ééne machtige Presbyteriaansche Kerk in Schotland.

Mijn verzoek aan de Synode hiermee ter overweging, en zoo mogelijk ter ondersteuning aan Heeren Deputaten voor de Correspondentie met de Buitenlandsche Kerken aanbevelende, heb ik hierbij de eer het verslag mijner reize aan te bieden.

24 Juli 1908.

A. BRUMMELKAMP,
*Afgevaardigde naar de Presbyteriaansche Kerken
in Engeland en Schotland.*

BIJLAGE LXVIIIa. Advies in zake bekendmaking der Geref. Kerken in
(Art. 122). buitenl. tijdschriften.

In handen Uwer Commissie is het „Rapport van de deputaten voor de correspondentie met buitenlandsche Kerken” gesteld, om uwe vergadering te dienen van advies. Uwe Commissie wil daarbij genoemd rapport op den voet volgen.

Uit genoemd rapport dan blijkt dat Ds. BRUMMELKAMP, daartoe uitgenoodigd door de Deputaten, die daarbij een wenk van de Synode van Utrecht volgden, geschreven heeft in twee tijdschriften, gelezen door vele Engelsch sprekende theologen enz. De tijdschriften en de artikelen worden in het rapport genoemd.

Uwe commissie adviseert de Synode

- a. dat zij hare Deputaten voor deze aangelegenheid vrage, br. Ds. BRUMMELKAMP niet los te laten maar hem dringend verzoeken, meer dergelijke artikelen in genoemde of andere Engelsche tijdschriften te schrijven, opdat men onze kerken meer leere kennen;
- b. en voorts, dat de Deputaten gemachtigd worden om ook andere broeders te verzoeken, door artikelen van hun hand in Duitsche, Fransche en Zwitsersche tijdschriften aan onze kerken en haren arbeid meer bekendheid te geven;
- c. en eindelijk dat deze vergadering haar dank betuige aan Ds. BRUMMELKAMP voor het uitnemend werk dat hij in dezen heeft verricht.

Dr. KEIZER, *Rapporteur.*

Bijl. LXVIIIb Advies in zake het rapport van Ds. Brummelkamp's
(Art 125.) bezoek aan de Presb. Kerken in Engeland en Schotland.

Verder komt in het genoemd rapport een verslag voor van de vertegenwoordiging onzer Kerken door Ds. A. BRUMMELKAMP op onderscheiden synodes van verschillende Kerken in Engeland en Schotland. Herhaaldelijk waren dringende uitnodigingen van genoemde Kerken uitgegaan tot ons. De Dep. ad hoc meenden aan deze uitnodigingen te moeten gehoor geven. Na '98, toen Ds. LION CACHET voor het laatst in Engeland en Schotland is geweest, was onzerzijds geen afgevaardigde gezonden naar die Kerken, met welke de onze in correspondentie zijn. Reeds in 1906 hoopten de Dep. een goede gelegenheid gevonden te hebben ter afvaardiging van een broeder, wiens voornemen was Engeland te bezoeken. Deze werd echter verhinderd. In 1907 wendden zij zich tot Ds. A. BRUMMELKAMP, die aan hunne opdracht heeft willen en kunnen voldoen en in dit jaar, in de maanden April en Mei, vijf Synodes in Engeland en Schotland heeft bezocht.

- a. De Synode van the Presbyterian Church of England te New.-Castle,
- b. De Synode van the Secession Church of Scotland te Glasgow.
- c. De Synode van the Free Church of Scotland te Edinburgh.
- d. De Synode van the United Free Church of Scotland ter zelfder tijd te Edinburgh.
- e. De Synode van the Welsh Calvin Meth. Church of Wales te Liverpool.

Een belangrijk rapport van de hand van den afgevaardigde doet verslag van hetgeen Ds BRUMMELKAMP aldaar deed en bevond. Hij kan zijn rapport echter niet eindigen zonder vooraf een dringend verzoek aan de Synode te richten en wel van den volgenden inhoud:

Dat vanwege onze kerken in haar wettige organen aan de Presbyteriaansche kerken, die afwijken in de leer en de handhaving der belijdenis, een broederlijk schrijven worde gericht, wijzend op het gevaar waarin zij verkeeren van Bijbel, openbaring, Evangelie, kortom alles te verliezen en haar karakter als Kerk van Christus te doen verloren gaan”

Vooraf heeft br. BRUMMELKAMP op het oog the United Free Church of Schotland. Br. BRUMMELKAMP geeft dan vier gronden op, waarop zijn verzoek steunt.

- 1°. Het is pijnlijk te zien, hoe de kerk der martelaren, van een JOHN KNOX e. a. hare levenwekkende wateren doet verlopen in het dorre zand der ongeloo- vige Bijbelcritiek en van het Arminianisme. Om haarszelfs wille zoude br. BRUMMELKAMP een schrijven, als bovengenoemd, aan haar willen richten.
- 2°. Een tweede beweeggrond voor zijn verzoek heeft Ds. A. BRUMMELKAMP in den geschiedkundigen band, die onze Gereformeerde kerken met sommige der Schotsche kerken verbindt. En dan denkt Br. niet aan banden van overoude tijden, maar aan de dagen waarin door deze kerken aan de nog klein in aantal en zwak in kracht zijnde kerken der afscheiding de rechterhand der gemeen- schap is toegestoken, en omdat warme en herhaalde blijken van belangstelling en toegenegenheid ons van hen zijn toegekomen. Juist nu is het vijftig jaar dat de edele JOHN HENDERSON aan onze kerk te Amsterdam en aan onze Theol. School een bezoek bracht. Daarna zijn de beide vaders der Afscheiding v. VELZEN en BRUMMELKAMP meermalen op hare Synodes geweest, gelijk ook herhaaldelijk hare afgevaardigden op onze Synodes waren.
- 3°. Een derde motief voor zijn verzoek vindt hij in de meer algemeene over- weging, dat Schotland in Europa de burcht is van het Presbyterianisme.
- 4°. En ten vierde: waarom juist zulk een schrijven van onze kerken mag gevraagd? Omdat onze Ger. kerken na de worsteling van '34 en '86, thans op godge- leerd gebied zoo goed onderlegd zijn, dat zij in haar wettige organen vol- komen zijn toegerust tot een arbeid als dezen. Laat ons van het onze hen mogen dienen.

Op deze vier gronden steunt br. BRUMMELKAMP'S verzoek. Ook de Deputaten achten den tijd gekomen voor zulk een broederlijk schrijven, uitgaande van deze ver- gadering.

Uwe Commissie heeft de eer u voor te stellen:

- a. Dat aan Ds. BRUMMELKAMP de bijzondere dank der Synode worde gebracht voor de uitnemende wijze, waarop hij onze Kerken heeft vertegenwoordigd.
- b. Dat voorts zijn zeer belangrijk verslag in zijn geheel worde opgenomen in de Acta dezer Synode.
- c. Dat van harentwege niet een dergelijk schrijven als bovengenoemd worde gezonden, wijl, gelet op het karakter van het gevaar dat voor de genoemde kerken dreigt en aanleiding gaf tot dit verzoek, weinig resultaat is te ver- wachten van eene actie, bloot in een dergelijk schrijven bestaande.

Dr. G. KEIZER, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXIX.
(Art. 113.)

Nader advies in zake de Kerk van Brielle.

Naar aanleiding van de beslissing over het Kerkgebouw te Brielle in de 3de zitting uwer vergadering genomen, kwam een schrijven in van den Ger. Kerkeraad van Brielle, nader inlichtende, dat de hypotheek wel niet rustte op het Kerkgebouw, maar op de pastorie,

dat evenwel door een onlangs ontvangen legaat die hypotheek is verminderd tot de som van f 1000.— (zegge duizend gulden).

De Kerkeraad verklaarde zich tevens bereid, het Kerkgebouw als haar eigendom te aanvaarden en alle kosten voortaan zelf daarvoor te dragen, onder de voorwaarde, door uwe vergadering bij het besluit in haar 3de zitting gesteld, met dien ver- stande dat de som, aan hem in termijnen uit te keeren, niet zoude wezen f 1900, maar f 1000, zijnde dit het bedrag der nog af te lossen f 1000 hypotheek, ver- meerderd met een som van f 300 voor dringende reparaties aan het inwendige van het Kerkgebouw.

Indien uwe vergadering hiertoe evenwel niet genegen zoude wezen, zoude zulks den Kerkeraad eerder naar genoegen zijn dan tot leed, wijl het aanvaarden van het gebouw voor Brielle's Kerk met hare zwakke krachten, zeer bezwaarlijk is, daar de kosten van het onderhoud steeds grooter worden, wijl de toestand van het gebouw niet zeer gunstig werd, daar in de laatste jaren slechts het allernoodigste eraan is verricht.

Uwe Commissie oordeelde het echter zeer wenschelijk, dat de betrekking waarin Brielle door haar kerkgebouw tot alle Kerken staat, zoude ophouden, en voortaan de kosten voor onderhoud aan Brielle's gemeente zelf dienden te komen.

Om dit te bereiken stelt zij daarom aan u voor:

het genomen besluit eenigszins naar de nader ontvangen inlichtingen te wijzigen, en met behoud der daarin vervatte bepalingen, de som van f 1900.— te veranderen in een bedrag van f 1000.—, op de reeds in uwe 3de zitting bepaalde wijze in termijnen van jaarlijks f 1000.—, aan de Kerk van Brielle uit te betalen, benevens daarenboven voor eens eene som van f 300 voor de noodige reparaties.

Namens de Commissie,
C. C. SCHOT, Cz. Rapporteur.

BIJLAGE LXX.
(Art. 114.)

Advies in zake de ondersteuning van de Kerk
van Kootwijk.

In handen uwer Commissie werd gesteld een schrijven, vermeld onder J. 6. over Kootwijk.

Daardoor is de aandacht uwer Commissie gevestigd op het bepaalde in art. 54. Acta der voorloopige Synode van Amsterdam 1892, rakende de Kerk van Kootwijk, en wel op deze zinsnede: dat de vereenigde Kerken de verbindtenis jegens Kootwijks Kerk overnemen, *zoolang daar de tegenwoordige Bedienaar des Woords blijft.*

Uwe Commissie oordeelde u voor te stellen, om te bepalen, dat bij eventueel vertrek, emeritaat of overlijden van den tegenwoordigen Bedienaar des Woords de Generale Synode over deze verbindtenis zich nader zal moeten uitspreken, en dat voorshands gedurende dit Synodejaar *in allen gevalle* de steun blijft zooals hij nu is bepaald.

Namens Uwe Commissie,
C. C. SCHOT, Cz. Rapporteur.

BIJLAGE LXXI.
(Art. 115).

Advies in zake de Kinderwetten.

In handen Uwer Commissie werd gesteld een voorstel van de Particuliere Synode der Gereformeerde Kerken in Overijssel, luidende: „de Generale Synode welke „alle Kerken op om voor hare diaconiën te handelen overeenkomstig het advies, „gegeven in zake de Kinderwetten (zie Bijlage VIII Kerkenordering, uitgave D. „D. RENKEMA en RUDOLPH).”

Uwe Commissie heeft de eer Uwe vergadering te adviseeren, dit voorstel aan te nemen, en door de opname van bedoeld advies in de Acta dezer Synode de Kerken op te wekken overeenkomstig dit advies te handelen.

Het advies luidt aldus:

„Volgens de Kinderwetten kunnen alleen die vereenigingen, stichtingen en „instellingen van weldadigheid in aanmerking komen, om met de voogdij over „minderjarigen belast te worden, welke aan de voorwaarden, door de Regeering „gesteld, voldoen.

„Voor de Diaconie gelden deze voorwaarden:

„I. Dat zij in het *Koninkrijk* gevestigd is;

- „II. Dat hare reglementen *duurzame verzorging van minderjarigen* voorschrijven ;
 „III. Dat zij, om eene voogdij te aanvaarden, eene *bereidverklaring* aflegt, om „benoemd te worden.
 „In de notulen van de Kerkerads- (of Diaconie-) vergadering dient daarom „opgenomen te worden, dat tot het werk der diaconie, volgens art. 25 der Kerk- „orde, ook behoort *duurzame verzorging van minderjarigen*, van welke bepaling „dan kennis moet gegeven worden aan de burgerlijke Overheid van de plaats.”

R. J. W. RUDOLPH, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXII.
 (Art. 116).

Apeldoorn, Juli 1908.

*Aan de Generale Synode der Gereformeerde
 Kerken in Nederland.*

Weleerw. en Eerw. Broeders.

De Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente te Apeldoorn acht zich gedrongen om het volgende onder uwe gewaardeerde aandacht te brengen.

Toen op de Generale Synode der Gereformeerde Kerken. zitting houdende te Arnhem 1902, een voorstel ter tafel kwam om eenige revisie van de Kerkenorde, werd daartoe eene commissie benoemd welke de vrucht harer werkzaamheden in 't begin van 1905 aan de Kerken toezond. Onze Kerkeraad, dankbaar voor de breede opvatting welke die commissie van hare taak genomen had, was wel wat teleurgesteld, wyl het *diaconaat* geheel ongerept gebleven was. Wel werden van de 86 Artikelen ruim 40 in meerdere of mindere mate gewijzigd, maar aangaande het diaconaat bleven verouderde uitdrukkingen als Huiszittenmeesters en Aalmoezeniers ongerept, ofschoon deze uitdrukkingen in de tegenwoordige omstandigheden niet meer kunnen begrepen worden.

De toestanden op maatschappelijk en kerkelijk gebied zijn in de laatste drie eeuwen echter zoo veranderd, dat ook de Artikelen het diaconaat betreffende, wel nadere beschrijving noodig hebben.

Onze Kerkeraad bracht daartoe in 1905 een voorstel ter Classe-vergadering die dit overnam, als ook daarna de particuliere Synode van Gelderland; doch de Generale Synode achtte toen de vraag te vaag gesteld, zoodat *ter nadere stipulatie* het werd teruggezonden naar de Particuliere Synode van Gelderland. Deze nam dit voor kennisgeving aan.

Onze Kerkeraad meende, dat deze zaak geen uitstel langer lijden kon en bracht de zaak ter sprake op de Classe-vergadering in Februari j.l., zonder echter met een voorstel te komen, en omdat het geen gestipuleerd voorstel was, ging ook de Particuliere Synode er niet op in en ook thans, nu onze Kerkeraad deze zaak ter sprake wenscht te brengen op de Generale Synode, zullen wij ons niet zoo vermetel achten met een gestipuleerd voorstel te komen, dit gaarne overlatende aan personen die daarvan studie gemaakt hebben, of nog gelegenheid hebben dit te doen.

Wel gevoelen wij, en het behoeft toch geen nader betoog, dat de beschrijving van het diaconaat in onze Kerkenorde niet meer past aan den tegenwoordigen maatschappelijken en kerkelijken toestand: eenerzijds, de verhouding tot de overheid, die hare bemoeienis steeds meer uitbreidt, wat de armenverzorging betreft, en anderzijds de verschillende vereenigingen en corporatiën die in het leven worden geroepen (het gaat niet aan alle te noemen) die voor een groot deel niet anders doen dan werken die op den weg van het diaconaat liggen, en dan gaarne de diaconieën als contribuanten hebben, zoodat het ambt van Diaken de helft van het ambt behoudt: n.l. de inzameling en de andere helft, n.l. de uitdeeling, verliest. Vraag: Komt alzoo het ambt niet in beknelling? Is het wenschelijk voor diakonieën, contribuanten te zijn van de eene of andere vereeniging, en hoeveel vragen zouden bij onderzoek hierop kunnen volgen, zoodat uwe vergadering, Weleerwaarde en Eerwaarde broeders, het ons niet zal euvel duiden, dat wij tot u komen (niet met een voorstel) maar met een vriendelijk en dringend verzoek

om eene commissie te benoemen, die de zaken van het Diaconaat naarstiglijk onderzoekt: en op maatschappelijk en op kerkelijk gebied, opdat ook in onze kerkorde eene betere omschrijving volge.

Uwe Vergadering de voorlichting des Heiligen Geestes toebiddende,

*Namens den Kerkeraad der Gereformeerde
Gemeente te Apeldoorn,*

A. BOEKENOOGEN, *Praeses.*
J. VAN BRUGGEN, *Scriba.*

BIJLAGE LXXIIa. Advies in zake de missive van den Kerkeraad van Apeldoorn over het Diaconaat. (Art. 116).

In handen uwer Commissie werd gesteld een Missive van den Kerkeraad der Geref. Kerk te Apeldoorn, waarin hij zijn teleurstelling uitspreekt, dat bij de herziening der kerkenorde verouderde uitdrukkingen als „Huiszittenmeesters en Aa-„moezeniers” ongerept zijn gebleven; voorts bemerkt, dat „de toestanden op maatschappelijk en kerkelijk gebied in de laatste drie eeuwen zóó zijn veranderd, dat „ook de artikelen het diaconaat betreffende wel eenige wijziging behoeven”, en ten slotte verzoekt, dat de Generale Synode een Commissie benoemt, „die de „zaken van het Diaconaat naarstiglijk onderzoekt en op maatschappelijk en op „kerkelijk gebied, opdat ook in onze kerkorde een betere omschrijving volge”.

Uwe Commissie geeft zich de eer naar aanleiding dezer Missive het volgende onder de aandacht der Generale Synode te brengen:

- 1e. Wat betreft het behoud van verouderde termen in onze kerkenorde, dat bij de herziening der kerkenorde in 1905 de Generale Synode zich op voorstel der Deputaten te dezer zake zeer bepaald ten doel heeft gesteld: „Bij „voorgestelde wijzigingen zich in stijl en woordenkeus zooveel mogelijk aan „te sluiten aan de oude kerkelijke taal”.
- 2e. Wat het verzoek betreft om een commissie te benoemen, „die de zaken van „het Diaconaat naarstiglijk onderzoekt en op maatschappelijk en op kerkelijk „gebied, opdat ook in onze kerkorde een betere omschrijving volge”; dat soortgelijk verzoek reeds gericht werd tot de Generale Synode van Groningen 1899, en dat deze daarop het volgende heeft geantwoord: „Dat benoeming „van Deputaten voor die taak, ook blijkens de ervaring moeielijk kan geacht „worden aan het doel te zullen beantwoorden, en dit voor samenwerking „van bijzonder deskundige broederen tot zulk een studie geen mandaat van „eene *Generale Synode* of van eenige andere kerkelijke vergadering noodig „is, en dit te minder, nu vele broederen behoefte aan en drang tot bestu- „deering en bespreking van de hoogst gewichtige diaconale belangen en „vragen gevoelen”. (Zie Acta, Groningen 1899, Art. 131). Voorts, dat het- zelfde verzoek, gelijk thans tot deze Generale Synode wordt gericht, door de Particuliere Synode van Gelderland ook aan de Generale Synode van Utrecht 1905 werd gedaan, en dat deze daarop heeft besloten, dit punt aan de Provinciale Synode van Gelderland terug te zenden, „haar in overweging „gevende, om, des begeerd, deze vraag nader gepreciseerd op eene Generale „Synode weer aan de orde te stellen”, (Zie Acta Utrecht 1905, art. 16). En ten slotte, dat deze zelfde vraag door de Gereformeerde Kerk van Apeldoorn wel weer op nieuw aan de orde wordt gesteld, maar dat ook thans de nadere precisering wordt gemist.

Op grond van dit alles adviseert Uwe Commissie aan de Generale Synode, om zich te refereeren aan hetgeen op de Generale Synoden van Groningen 1899 en Utrecht 1905 te dezer zake besloten werd, en den kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Apeldoorn te verwijzen naar Art. 138 van de Acta van Groningen 1899 en naar Art. 16 van de Acta van Utrecht 1905 en naar Bijlage XLa dezer zelfde Synode.

R. J. W. RUDOLPH, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXIII.
(Art. 119.)

Advies in zake de benoeming van een vijfden
Hoogleeraar aan de Theologische School.

In handen van uwe Commissie werden gesteld ter fine van advies de punten C 2, 4a, 6 en 7 van het agendum.

Punt C 2 is van den volgenden inhoud: „De Particuliere Synode van Drente, overtuigd, dat het onderwijs aan de Theologische School zoo goed mogelijk moet zijn; oordeelende, dat het wenschelijk is een vijfden Hoogleeraar te benoemen; verzoekt de Generale Synode, Curatoren en Hoogleeraren te hooren, en indien de noodzakelijkheid blijkt, tot benoeming van een vijfden Hoogleeraar over te gaan.”

Punt C 4a is een voorstel van de classis Groningen van dezen inhoud: „De Generale Synode besluite, dat op de daartoe vastgestelde wijze, zoo spoedig mogelijk, een vijfde professor zal benoemd worden voor de Theologische School voor de Gereformeerde Kerken.”

C 6 is een missive van den Kerkeraad van Hoorn, instemming met het voorstel tot het benoemen van een vijfden professor.

C 7 is een voorstel van den Kerkeraad van Delft: „De Synode besluite tot de benoeming van een vijfden Professor aan de Theologische School te Kampen, mits Curatoren dier School op deugdelijke gronden aantoonen dat diergelijke benoeming voor haren bloei noodzakelijk is.”

Uit deze voorstellen blijkt, dat die van de classis Groningen en van den Kerkeraad van Hoorn onvoorwaardelijk zijn gesteld, terwijl het voorstel van de Particuliere Synode van Drente de voorwaarde stelt, Curatoren en Hoogleeraren der Theologische School te hooren en indien de noodzakelijkheid blijkt, tot de benoeming van een vijfden Hoogleeraar over te gaan. Zelfs wordt deze voorwaarde door den Kerkeraad van Delft nog scherper gesteld: „mits Curatoren dier School met deugdelijke gronden aantoonen, dat diergelijke benoeming voor haren bloei noodzakelijk is.”

Uwe Commissie meent, dat het gevoelen van Curatoren over de benoeming van een vijfden Hoogleeraar aan de Theologische School duidelijk is weergegeven in de Handelingen van Curatoren”, pag. 43, art. 31, terwijl een der praeadviseurs, genoegzaam konde mededeelen, welke de opinie van Hoogleeraren is over de benoeming enz. Uit de „Handelingen van Curatoren” nu blijkt, dat sommige der Curatoren niet willen ontkennen, dat voor een vijfden Hoogleeraar aan de Theologische School zeer wel plaats is, toch meenen zij, dat, dank zij den ijver der Hoogleeraren, de resultaten van het onderwijs van dien aard zijn, dat van urgentie in deze zaak thans nog geen sprake kan zijn.

Een der praeadviseurs deelde uwe Commissie mede, dat de Hoogleeraren der Theologische School van oordeel zijn, dat de benoeming van een vijfden Professor een gewenschte zaak is. Het aantal lesuren toch, dat de Hoogleeraren, nu elk voor zich voor hun rekening hebben, is zeer groot, de uitgebreidheid van het veld van wetenschap 't welk zij te onderzoeken hebben niet gering, ook moet niet worden voorbijgezien, dat twee der Hoogleeraren reeds op jaren komen.

Uwe Commissie heeft over deze dingen nagedacht. Zij stemt toe, dat het aantal lesuren, 't welk ieder der Hoogleeraren voor zich heeft, niet gering is, doch merkt tevens op, dat dit blijkens de ervaring niet te groot genoemd kan worden.

Voorts is uwe Commissie er van overtuigd, dat het terrein van onderzoek voor de wetenschap der H. Godgeleerdheid zeer uitgebreid is, en dat er met 't oog op de verbazende uitgebreidheid van dat terrein, aan de Theol. School zeer zeker voor vijf, ja voor veel meer dan vijf Hoogleeraren plaats zou zijn, doch dat ook het onderwijs aan een Theologische School met vier Hoogleeraren, gelijk in dit geval aan de Theologische School onzer Gereformeerde Kerken blijkt, voldoende en goed kan zijn. En eindelijk wenscht uwe Commissie het oog niet te sluiten voor het klimmen der jaren van een tweetal Hoogleeraren aan de Theologische School, terwijl zij evenmin wenscht te verbergen, dat beide Hoogleeraren nog met kracht en toewijding hunne taak vervullen en de voorstellen onder C. 2, 4a, 6 en 7, in elk geval niet bedoelen de vervulling van een mogelijke vacature, maar het in 't leven roepen van een vijfden leerstoel aan de School der Kerken.

Uwe Commissie derhalve

kennis genomen hebbende van de „Handelingen der Curatoren” (zie art. 31) en van het praeadvies der prae-adviseurs;

overwegende,

dat het onderwijs aan de Theologische School zeer bevredigende resultaten heeft en mitsdien, uit den aard van het onderwijs, de noodzakelijkheid der benoeming van een vijfden Hoogleeraar niet blijkt;

overwegende,
dat de benoeming van een vijfden Hoogleraar zou zijn het in 't leven roepen van een vijfden leerstoel aan de Theologische School;
besluit;
aan uwe Synode te adviseeren de voorstellen tot de benoeming van een vijfden Hoogleraar niet aan te nemen.

W. W. SMITT, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXIV.
(Art. 120).

Advies in zake de toelating tot de Theologische studiën.

Punt C. 3. luidt aldus: De classe Dokkum acht het wenschelijk, dat de Generale Synode maatregelen treffe, dat noch aan de Theologische school, noch aan de Vrije Universiteit leerlingen worden toegelaten dan na afgelegd staats-examen of eind-examen aan een van overheidswege erkend gymnasium.

Uwe Commissie wenscht te beginnen met op prijs te stellen de goede bedoeling welke de Classe Dokkum heeft met dit voorstel. De classe wenschte het gevaar af te wenden, dat bestaat, om bij het afnemen der toelatings-examens aan een der inrichtingen of aan beide inrichtingen, om welke redenen dan ook, in meerdere of mindere mate de hand te lichten, waardoor de Vrije Universiteit en de Theologische School in een ongewenschte concurrentie zouden komen te staan, aan min onderlegde leerlingen toelating tot de lessen zouden verleenen, of aan de wetenschappelijke eischen welke tot toelating gesteld dienen te worden, te kort zouden doen.

Het komt uwe Commissie voor [dat er geen redenen zijn om in dezen wantrouwen te koesteren; ook stelt uwe Commissie zich op het standpunt, dat zij beide inrichtingen voor Hooger Onderwijs, de Vrije Universiteit en de Theologische School bekwaam acht een toelatings-examen af te nemen, staande op gelijk wetenschappelijk peil met het Staatsexamen of het eind-examen aan een bij de overheid erkend gymnasium.

Voorts is er bij uwe Commissie groot bezwaar om den weg van het toelatings-examen aan onze eigene Christelijke inrichtingen af te sluiten. Om allerlei redenen kan het staatsexamen voor ons geen ideaal zijn, terwijl de weg open moet blijven om of aan de Theol. School of aan de Vrije Universiteit te komen studeeren voor dezulken, die door omstandigheden den gewonen weg van het gymnasium niet hebben gevolgd.

Eindelijk merkt uwe Commissie op, dat slechts ééne Classis, die van Dokkum, het voorstel vervat in punt C. 3. van het agendum bij de Synode aanhangig maakt.

Op grond van een en ander, is uwe Commissie van oordeel:

- 1°. dat de zaak waarover dit voorstel gaat in de Kerken niet urgent is;
- 2°. dat het niet raadzaam is den door Dokkum aangewezen weg in te slaan;

redenen, waarom zij voorstelt:
het voorstel Dokkum, met waardeering van de goede bedoeling waarmee de classe haar voorstel deed, niet aan te nemen.

W. W. SMITT, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXV.
(Art. 121)

Advies in zake het verleenen van den doctoralen graad door de Theologische School.

De punten C. 4b en 6 bevatten een voorstel van de Classis Groningen en den Kerkeraad van Hoorn over het verleenen van den doctoralen graad door de Theologische School.

De Classis Groningen stelt voor: (punt C. 4), de Generale Synode besluite, dat voortaan door de Theologische School, na daarvoor voldoende examen en verdediging van proefschrift, de graad van doctor in de Heilige Godgeleerdheid zal worden toegekend.

Door den Kerkeraad van Hoorn wordt dit voorstel gesteund (punt C. 6).

Uwe Commissie maakt er aanstonds opmerkzaam op, dat een zoo gewichtige en beteekenisvolle zaak als het verleenen van den doctoralen graad door de Theologische School, slechts door één Classis, gesteund door één Kerkeraad, en door niet één Particuliere Synode, wordt ter tafel gebracht.

Uwe Commissie meent hieruit veilig te kunnen concluderen, dat de zaak waarover 't hier gaat, hoe gewichtig zij ook wezen moge, in het midden der Kerken niet urgent is.

Tevens heeft uwe Commissie gelet op het besluit der Curatoren in zake het over deze materie ingediend rapport van Hoogleraren (zie art. 30 Handelingen v. Curat.)

Daargelaten de vraag of de Kerken aan de Theologische School het recht kunnen toekennen om den doctoralen graad te verleenen, brengt het doel waartoe de Theologische School is opgericht, niet noodzakelijkerwijze het verleenen van den doctoralen graad met zich mede. Doel der Theologische School toch is, de wetenschappelijke en practische opleiding tot de Bediening des Woords; en voor die bediening des Woords is noch in 't verleden, noch in 't heden het Doctoraat in de Heilige Godgeleerdheid geëischt.

Het verleenen van het doctoraat door de Theologische School is derhalve niet noodzakelijk. Maar nog, om redenen van practischen aard, is het althans op dit oogenblik ook niet wenschelijk. Het onderwijs zou, bij het verleenen van den doctoralen graad door de Theologische School, aanmerkelijk uitbreiding moeten ondergaan en een aanzienlijke vermeerdering van jaarlijksche uitgaven medebrengen; redenen waarom uwe Commissie

overwegende,

dat de urgentie dezer zaak in de Kerken niet leeft;

dat; daargelaten de vraag of de Kerken aan de Theologische School het recht kunnen toekennen om den doctoralen graad te verleenen; om redenen van practischen aard de toekenning van het promotie-recht niet gewenscht is;

uwe Synode adviseert,

het voorstel dienaangaande niet aan te nemen.

W. W. SMITT, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXVa.
(Art. 121.)

Persoonlijk advies in zake het verleenen van den
doctoralen graad door de Theologische School.

Ondergeteekende, lid der 2de Commissie van Advies, zich niet kunnende verenigen met het Advies der Commissie i. z. het Doctoraat a. d. Theol. School, acht zich geroepen, dit ter kennis van de Synode te brengen en rekenschap van zijn gevoelen te geven, en verzoekt van deze verklaring in haar geheel opnemings nevens het Advies der Commissie in de Acta dezer Synode.

1° Dat de Kerken deze zaak nog niet voldoende hebben overwogen en tot rijpheid van overtuiging zijn gekomen, kan hij der Commissie wel toestemmen. Indien deze consideratie geleid had tot de conclusie: deze zaak en het Rapport desbetreffende aan de Curatoren, ter nadere overweging aan de Kerken aan te bevelen — zou hij met de Commissie hebben kunnen medegaan. Daarom zal hij zich nu ook bepalen tot het uitspreken van zijn gevoelen, tenzij van andere zijde discussie noodig gemaakt worde.

2° Dat de toekenning van het promotierecht aan de Theol. School, niet *absoluut noodig* is uit het doel der Theol. School als Opleidingsschool voor den dienst des Woords, is helder als het licht der zon, maar — heeft als argument weinig of geen beteekenis; omdat in de betreffende voorstellen, alsmede in het Rapport der Hoogleraren van de Theol. School, geen sprake is van *urgentie*, maar (in het voorstel der Classis Groningen c. a.) de *wensch*, en — in het genoemd Rapport — de *wenschelijkheid* wordt betoogd. De Conclusie der Commissie gaat langs dat Rapport heen, en laat ten volle onverzwakt en ongerept wat het Rapport aanvoert: *a.* Voor het recht der Theol. School, als wetenschappelijk-practische inrichting ten dienste der Kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords, op deze uitbreiding en afronding van haar taak en werk; *b.* om te betoogen de *wenschelijkheid*, in 't belang van de wetenschappelijke studie der Theologie, van de stu-

denten, en van de Theol. School als zoodanig; c. om eventueele bezwaren op de rechte waarde te schatten.

't Komt hem voor dat de kern van de conclusie zijn de praktische bezwaren, die in het besluit der *Curatoren*, Art. 30 *Handel.*-Juli '08, zonder meer genoemd worden als grond en reden, waarom de *Curatoren niet* met een voorstel tot de Synode komen. Daartegenover veroorlooft ondergeteekende zich, op te merken, dat aan alle of bijna alle belangrijke maatregelen tot onderhoud en versterking geldelijke en andere bezwaren zijn verbonden, zonder dat daarom door de Kerken mag worden of wordt ter zij gezet wat in het belang van bloei en groei der Kerken wordt voorgesteld. Dat invoering van het Doctoraat uitbreiding van het onderwijs zal medebrengen, spreekt vanzelf, en blijkt duidelijk uit het Concept van uitvoering en regeling, waarin het voorstel der hoogleeraren is belichaamd; dat daaraan vermeerdering van kosten zal zijn verbonden, is ook niet te ontkennen. De vraag is echter, of deze en andere praktische bezwaren van dien aard en dat gewicht zijn, dat de Kerken recht en plicht zouden hebben, daàrom na te laten wat tot bevordering van haar levenskracht en groei gewenscht mag worden geacht. Ondergeteekende meent, deze vraag ten stelligste ontkennend te moeten beantwoorden. Om slechts dit ééne te noemen: voor de *emiriti* heeft deze zelfde Synode het bedrag der verschuldigde bijdragen verhoogd met $\frac{1}{7}$ van het grootste gedeelte van de tot nu toe reeds jaarlijks benoodigde zware som van 75 duizend gulden. Voor de *Zending* brengen onze Kerken jaarlijks ongeveer 100 duizend gulden bijeen: volstrekt niet teveel voor 700 Kerken met meer dan 500 dienaren des Woords. Maar — gaat het nu aan, duizenden bij duizenden en tienduizenden bij tienduizenden te voteeren voor andere kassen, en voor de opleiding tot den dienst des Woords, hetzij aan de Theol. School, hetzij aan de Vrije Universiteit, die toch onloochenbaar het *eerste* en *voornaamste* belang der Kerken betreft, haar levensonderhoud en groei, waarvan uit den aard der zaak al haar arbeid en arbeidskracht afhangen en steeds afhangen zullen — zou het nu aangaan, opeens zuinig en beurs-angstig te worden als, voor dit eerste belang van eigen leven en kracht gewenschte, uitbreiding van arbeid het jaarlijksch budget met enkele duizenden zou verhoogden? Dat dit vroede en gezonde theorie of praktijk wezen zou, zal wel niemand met reden kunnen beweren. Dat de Kerken ook niet door wensch of hoop, dat de z.g. opleidingsquaestie eerlang tot een voldoende oplossing moge komen, zich mogen laten weerhouden van arbeid tot versterking en volmaking harer eigene inrichting, behoeft slechts als in 't voorbijgaan te worden opgemerkt.

Om bovengenoemde gronden en redenen neemt ondergeteekende bescheidenlijk de vrijheid, deze zaak en het Rapport desaangaande, die z. i. betreft een wezenlijk belang van de Gereformeerde theologische wetenschap en de Theol. School en van de Kerken, die zij dienen, aan de ernstige overweging der Kerken aan te bevelen.

L. LINDEBOOM.

BIJLAGE LXXVI.
(Art. 123.)

Rapport aangaande het bezoek van Ds. Kuiper in de
Vereenigde Classis der Geref. Kerken in Pruisen.

Hoogeveen, 28 Mei '06.

Wel Eerw. Heer en Broeder.

14 Oct. 1905 heb ik volgens opdracht van de Generale Synode te Utrecht, haar vertegenwoordigd in de vereenigde Classis der Geref. Kerken in Pruisen. Ik heb haar de groeten van de zusterkerken in Nederland overgebracht, en er op gewezen hoe onze innige begeerte is, dat God haar leven en bloei moge geven, tot zegen voor geheel Duitschland.

Met bijzondere vriendelijkheid werd ik in haar midden ontvangen. En gaarne zagen zij, dat ik aan de Generale Synode, in Amsterdam saam te komen, haren dank overbracht, voor de gevoelens van oprechte liefde, waarvan zij steeds de blijken ontvingen.

Ik meen daaraan bij deze te voldoen.

Bijzonder aangenaam was mij de afvaardiging, ook om onze Zending op Soemba, wier belangen ik met eer en niet zonder resultaat kon behartigen.

Na groete met heilbede

Uw Broeder in Christus,

L. KUIPER.

BIJLAGE LXXVII.
(Art. 124)

Advies in zake de Kerk in Argentinië.

Verder handelt het rapport der Dep. voor de correspondentie met de buitenlandsche kerken over Dr VAN LONKHUIJZEN'S reis naar Argentinië. Daar genoemd rapport in zijn geheel aan de vergadering is voorgelezen kan uwe commissie volstaan met de verwijzing naar gezegd rapport. Ook wordt als bekend verondersteld, dat de begeerte van Buenos Aires en andere Hollandsche kolonies in Argentinië om hulp uit Nederland te ontvangen reeds aan vroegere Synodes is te kennen gegeven, bijv te Middelburg '96. Uwe Commissie had het voorrecht een breedvoerig schrijven van den kerkeraad van Buenos Aires ter tafel te hebben, dat ons een goed overzicht van den stand van zaken gaf, en dat eindigde met de Synode een paar zaken ter overweging aan te bieden. Nog gelukkiger was uwe Commissie doordat zij in haar tweede vergadering, waar deze aangelegenheid ter sprake kwam br. BENING, ouderling van de Gereformeerde kerk te Buenos Aires, in haar midden had, en in haar derde vergadering br. Dr. VAN LONKHUIJZEN zelf.

Deze broeders hebben ons op vele vragen inlichtingen gegeven, hetwelk onze bespreking der voorstellen, gedaan door den kerkeraad van Buenos Aires, niet weinig vergemakkelijkte en ons des te meer vrijmoedigheid gaf om uw vergadering in dezen te adviseeren.

Mocht uwe vergadering beter achten den langen brief van den kerkeraad niet in de volle vergadering voor te lezen, dan zal de commissie uwe aandacht vragen voor de hoofdzaken van genoemd schrijven, waarbij de Synode nog het voorrecht heeft de brs. Dr. VAN LONKHUIJZEN en BENING zelf persoonlijk nadere inlichtingen te kunnen vragen.

De broeders zijn zeer dankbaar voor al den arbeid van Dr. VAN LONKHUIJZEN, op zulk een uitnemende en toch zoo onbaatzuchtige wijze verricht. Die arbeid is dan ook niet ongezegd geweest. Hij bezocht bijna alle Hollandsche kolonies. In de eerste plaats Buenos Aires, een zeer volkrijke stad van Zuid-Amerika.

Te *Buenos Aires* zijn betrekkelijk veel Nederlandsche kolonisten, niet alleen bestaande uit hen, die allengs in vroegeren tijd daarheen zijn vertrokken, maar ook die sinds de emigratie in '91 derwaarts gingen, bij name uit Zeeland en Groningen.

Te betreuren is het, dat geen volk van Germaanschen stam zich zoo weinig bekommert om zijn stamgenooten in B. A. als ons land tot nog toe deed. De weinige Denen en Noren hebben zelf een kerk enz. De vele Duitschers hebben vele scholen en kerken met eigen leeraars, die zich tegenover onze kolonisten immer welwillend betoonden.

Daar onze gemeente geen eigen leeraar heeft, en in haar midden de Sac. niet kunnen worden bediend, dreigt het gevaar dat de kinderen voor onze kerk verloren gaan. De aanzienlijke Hollanders in B. A., alsmede de gezant L. VAN RIET, wenschten ook wel dat onze stamgenooten geestelijk konden worden bearbeid. Uwe commissie kreeg inzage van een stuk, ondertekend door eenige aanzienlijke Hollanders en DR. VAN LONKHUIJZEN, waarin gezegd wordt dat de ondergeteekenden prijs stellen op het bezoek van den Nederlandschen predikant, en nu de Nederlandsche Kolonie uitnoodigen tot een vergadering, om met elkander te beradslagen over de gemaakte plannen voor Kerk en School, om zoo mogelijk door bespreking tot een resultaat te komen.

Deze vergadering mislukte, omdat de aanzienlijke Hollanders niet in die positief Christelijke richting wenschten te werken als DR. VAN LONKHUIJZEN

Niet ontmoedigd, nam toen de Geref. Kerk het manhaftig besluit, bezielde door den moed van VAN LONKHUIJZEN, om zelf de zaken nu verder te regelen.

Als vrucht van nadere onderhandelingen met eenige rijke Hollanders werd nu een comité gevormd, dat in overleg met den Kerkeraad en in den richting door dezen aangegeven een school zou stichten.

De meest aanzienlijke Hollanders hebben zitting in deze commissie. Zijn Excellentie de gezant, die in zake van de School bijzondere hulp heeft betoond, is van deze Commissie eere-voorzitter.

Het is een Nederlandsch-nationale school op positief christelijken grondslag, echter niet confessioneel uitgaande van den Kerkeraad onder beheer van de commissie.

Het aantal kinderen dat direct opgegeven werd, beliep reeds over de veertig. Subsidie van den Staat voor deze school is niet gewenscht; wel hebben de aanzienlijke Hollanders voor flinke bedragen ingeteekend en de officieele Nederlandsche vereeniging Wilhelmina, aldaar, geeft een subsidie van jaarlijks 600 peso \pm f 680.

Van de benoodigde f 5000 is nu reeds meer dan de helft bij elkander, wat vooral nog ontbreekt is een eigen gebouw.

Ook heeft de Kerk hare behoefte, doch voorloopig kunnen Kerk en school zoo-veel mogelijk vereenigd worden.

De Christelijke Geref. Kerk van N. A. gaf 400 dollar gedurende twee jaar, en een collecte in de Kerken, voorts benoemde zij een commissie in verwachting dat ook onze Synode een collecte zoude toestaan en een commissie zou benoemen, die met haar samen zou werken tot steun voor Z. A.

Voorts is door Dr. v. L. te Tres Arroyos, met een afgevaardigde door B. A., aldaar een gemeente geïnstituëerd. Hier is de Kerkeraad in zijn geheel tevens school-commissie.

Er waren alhier meer dan zeventig Hollandsche ongedoopte kinderen. Velen waren reeds overgegaan tot de Baptisten.

In Rosario is de Geref. kerk nog in wording. Aldaar woelen allerlei secten, en daarom werd daar onder de Hollanders een Evangelisatie-vereeniging opgericht. Het Evangelisatie-bestuur is hier tevens schoolbestuur en staat in verband met en onder toezicht van den kerkeraad te B. Aires. De consul, de WelEdelgestrenge heer VAN OPPEN is voorzitter dezer vereeniging. Hoewel zelf tot de Engelsche Kerk behorende, komt hij Zondags met de eenvoudige Hollanders samen en leest op zijn beurt een predikatie. Er worden predikatiën gelezen van HOEKSTRA, SILLEVIS SMITT, GISPEN, SPURGEON.

Verder zijn in het Zuiden nog Boeren uit Z.-A. Tot hen heeft Dr. v. L. niet kunnen gaan vanwege den grooten afstand. Wel is met hen gecorrespondeerd. Onder de Boeren arbeidde Ds. JAKOBS; maar wijl men dezen predikant niet Gereformeerd achtte, verklaarden vele lidmaten zich aan te willen sluiten bij B.A. Een voorloopige kerkeraad verzocht Dr. v. L. hen te bevestigen in het ambt. Zoo er in B.-A. een vaste predikant kwam, wilden zij gaarne dat hij dan op hun kosten een paar maanden tot hen overkwam.

Ook werd nog een groep van Gereformeerde familiën gevonden in San Cajetano, die in haar samenkomsten o. a. preeken van Ds. H. HOEKSTRA lezen. Dr. v. L. bezocht hen en predikte in hun midden. Hij ried hen, zich aan te sluiten bij Tres Arroyos.

En eindelijk waren er nog koloniën van huurboeren, die om de vijf jaar weer vertrekken, waarbij eenige goede en trouwe families waren, doch zeer velen zijn den Indianen bijkans gelijk geworden, zij wonen te Los Charros, Carbul en Guamini.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat Dr. v. LONKHUIJZEN voor de Kerken van Argentinië een kerkenordening opstelde, welke door de Kerkeraden van Buenos-Aires en Tres Arroyos werd onderteekend op haar samenkomst 22 Juli '08 te Buenos-Aires.

De Kerken van Buenos Aires en Tres Arroyos vragen raad in een doopkwestie. De vroegere voorganger van B. Aires heeft indertijd moedwillig den dienst verlaten, doch is daarna op eigen gelegenheid hier en daar in het binnenland gaan doopen. Is deze doop geldig?

De Kerkeraad van B. A. vraagt finantieelen en zedelijken steun van uw vergadering voor school of Kerk.

Uwe Commissie heeft breed gesproken met de broeders Dr. v. L. en BENING over de toedracht der zaken omtrent den vroegeren voorganger, en kwam tot het eenparig besluit uwe vergadering voor te stellen dat zij het volgende antwoord geve op de vraag van den kerkeraad:

- a. Dat aangezien deze voorganger eerst is afgezet tijdens het verblijf van Dr. v. L. aldaar door den kerkeraad, wegens trouwelooze verlaten van den dienst en wegens openbare scheurmaking, deze doop, als bediend terwijl hij nog in het ambt was, geldig moet worden geacht.
- b. In aansluiting aan het besluit in de Synode in N. A., deputaten te benoemen om in overleg met dezen de belangen onzer stam- en geloofsgenooten in Argentinië te behartigen; deze deputaten te machtigen bij de Kerken eene

collecte aan te vragen voor de oprichting van de gebouwen noodig voor Kerk- en schooldienst, en verder op de gewone wijze met deze Gereformeerde Kerken door middel van de voor deze zaak aangewezen deputaten correspondentie te onderhouden.

Dr. G. KEIZER, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXVIII. Advies in zake de regeling van het Verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Faculteit.
(Art. 130).

Nu door uw vergadering beslissing is genomen in zake de Concept-Regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theol. Facult. der V. U., heeft uwe Commissie die te dezer zake u heeft te dienen van advies, de eer u voor te stellen, voorloopig een instructie vast te stellen, voor de deputaten tot oefening van dit verband, alsmede een Formulier van onderteekening voor de Hoogleeraren en andere Docenten der Theol. Faculteit.

Wanneer door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs het Voorstel der Kerken wordt aanvaard, zal het noodig zijn, dat de instructie voor de deputaten gereed zij. Tevens moet er dan een Formulier wezen, dat na overleg met de Directeuren en Curatoren kan worden vastgesteld, als Formulier van onderteekening voor Hoogleeraren en Docenten der Theol. Faculteit.

Uwe Commissie heeft voor beide een concept ontworpen, dat zij u ter overweging aanbiedt.

Ook heeft de Commissie de vraag overwogen, hoeveel deputaten voor de oefening van het verband zullen worden aangewezen

Wijl deze deputaten soms over zaken kunnen hebben te oordeelen, die zeer gewichtig zijn, acht uw Commissie een zevental deputaten niet te veel maar ook voldoende.

Uwe Commissie wenscht u derhalve het volgende voorstel te doen.

De Synode besluit:

- a. zeven Deputaten te benoemen voor de oefening van het Verband tusschen de Geref. Kerk en de Theol. Faculteit der V. U.
- b. De aangeboden concept-instructie voor deze Deputaten aan te nemen en vast te stellen; welke instructie van kracht zal zijn, zoodra het voorstel tot regeling van het Verband van de zijde der Ver. voor hooger Onderwijs zal zijn aangenomen en het contract dienovereenkomstig zal zijn gesloten.
- c. Eveneens voorloopig aan te nemen het aangeboden Concept-Formulier van Onderteekening voor Hoogleeraren en Docenten der Theol. Facult.; welk Formulier, zoodra het vernieuwde contract conform het aangenomen voorstel zal zijn gesloten, zal vastgesteld worden nadat hierover behoorlijk overleg met de Directeuren en Curatoren der V. U. zal zijn gepleegd.

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

Bijl. LXXIX Concept-Instructie voor de Deputaten der Kerken tot oefening van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit.
(Art 130b.)

Aan de Deputaten der Kerken tot oefening van het verband tusschen de Geref. Kerken in Nederland en de Theol. Faculteit den Vrije Universiteit is opgedragen het navolgende:

ART. 1.

De Kerkelijke Deputaten regelen hunnen arbeid en voeren dien uit in strikte gebondenheid aan het contract dat tusschen de Geref. Kerken en de Vereeniging voor Hooger Onderwijs te dezer zake is aangegaan.

ART. 2.

Zij kiezen uit hun midden een voorzitter en een secretaris, en brengen het adres van den secretaris, als adres der Deputaten, ter kennis van de Directeuren der Vereeniging en van de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit.

ART. 3.

Ten minste driemaal per jaar zullen zij, door middel van één of meer uit hun midden daartoe gecommiteerden, de colleges in de Theol. Faculteit bijwonen en evenzoo de examens en de promotie's in deze Faculteit, voor zoover hun dit gewenscht en mogelijk zal blijken.

ART. 4.

Telken jare zullen zij de onderscheidene Particuliere Synoden uitnoodigen, dat deze aan hunne Deputaten ad examina opdragen om, indien deze Deputaten iets hebben op te merken naar aanleiding der gehouden Kerkelijke examens, afgelegd door candidaten der V. U., deze opmerkingen ter kennis te brengen van de Kerkelijke Deputaten voor de oefening van het verband met de Theol. Faculteit.

ART. 5.

Wanneer naar Art. 3 van het contract, regelende het verband tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit, het oordeel der Particuliere Synode binnen wier ressort de Vrije Universiteit is gevestigd, moet worden gehoord, zullen zij zoo spoedig mogelijk en in elk geval binnen eene week de Kerk, die voor de samenroeping der Particuliere Synode is aangewezen, uitnoodigen om binnen zes weken de Kerken in Particuliere Synode te doen bijeenkomen.

ART. 6.

Indien naar meer genoemd contract het oordeel der Gen. Synode moet worden gehoord, zullen zij zoo spoedig mogelijk en in elk geval binnen een maand de Kerk, die met de samenroeping der Gen. Synode is belast, uitnoodigen om binnen zes maanden de Kerken in Gen. Synode te doen bijeenkomen.

ART. 7.

Voorts zullen zij uitvoeren alles wat in gemeld contract als de arbeid der Kerkelijke Deputaten is aangewezen.

ART. 8.

Van al hunnen arbeid zullen zij schriftelijk rapporteeren aan de Kerken in Generale Synode vergaderd, en daarbij rekening en verantwoording van haar uitgaven doen.

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

BIJLAGE LXXX.
(Art. 130c.)

Concept-Onderteekingsformulier.

Wij ondergeteekenden, Hoogleraren of Docenten in de Theol. Faculteit der V. U. te Amsterdam, verklaren oprechtelijk en in goeder conscientie voor den Heere, met deze onze onderteekening, dat wij van harte van gevoelen zijn en gelooven, dat alle artikelen en stukken der leer, die is begrepen in de belijdenisschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland, in alles overeenkomen met Gods Woord.

Wij verbinden ons, dat wij deze leer naarstiglijk zullen leeren en getrouwelijk voorstaan, zonder daartegen iets hetzij openlijk of heimelijk, hetzij direct of indirect, te zullen leeren of schrijven, en dat wij alle dwalingen met deze leer strijdende, zullen tegenstaan en helpen weren. Voorts beloven wij, dat wij, zoo er bij ons tegen deze leer of eenig punt derzelve bedenking komt, deze bedenking ter kennis zullen brengen van de Geref. Kerken in Nederland, in Generale Synode vergaderd, opdat deze daarover oordeelen.

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

**Lijst van de Gereformeerde Kerken in Nederland,
op nummer gesteld en, waar ter zelfder plaatse meer dan
ééne Kerkformatie is, door eene volgletter nader onderscheiden.**

Particuliere Synode van Groningen.

In de Classe Groningen, te

1. Aduard.
2. Bedum (A).
3. Bedum (B).
4. Ezinge.
5. Groningen (A).
6. Groningen (B).
7. Haren.
8. Hoogkerk.
9. Kielwindeweer.
10. Sappemeer.
804. Wetsinge-Sauwert.
13. Ten Boer.
14. Thesinge.
15. Zuidbroek.
16. Zuidwolde.

In de Classe Enumatil, te

17. Enumatil.
18. Grootegast.
19. Koornhoorn.
20. Leek.
21. Marum.
22. Niezijl.
23. Oldehove.
24. Oldekerk.
25. Stroobos.
26. Zevenhuizen.
27. Zuidhorn.
127. Munnekezijl.
759. Lutjegast.
805. De Wilp.
835. Grijpskerk.

In de Classe Warfum, te

28. Bafloo.
29. Houwerzijl.

30. Leens.
31. Middelstum.
32. Pieterburen.
33. Uithuizen.
34. Uithuizermeeden (westerged.).
35. Uithuizermeeden (oosterged.).
36. Ulrum.
37. Warfum.
38. Winsum.
39. Zoutkamp.
829. Schouwerzijl c. a.

In de Classe Appingedam, te

41. Appingedam.
42. Bierum.
43. Delfzijl.
44. Garrelsweer.
45. Loppersum.
46. Nieuwolda.
47. Overschild.
48. Schildwolde.
49. Siddeburen.
50. Spijk (A).
51. Spijk (B).
52. Stedum.
53. Ten Post.
54. Wagenborgen.
55. Woldendorp.
56. 't Zandt.
808. Westeremden.

In de Classe Winschoten, te

40. Meeden.
 57. Midwolda.
 58. Nieuw-Beerta.
 59. Oostwolde.
 60. Oude-Pekela.
 61. Scheemda.
 62. Veendam.
-

- 63. Winschoten.
- 716. Bellingwolde.
- 800. Westerlee.

In de Classe Stadskanaal, te

- 64. Nieuw-Buinen.
- 65. Nieuwe-Pekela.
- 66. Onstwedde.
- 67. Onstwedder-Mussel.
- 68. Sellingen.
- 69. Stadskanaal.
- 70. Stadsmusselkanaal.
- 71. Valthermond.
- 73. Wildervank.
- 757. Emmer-Compascuum.
- 863. Ter Apel.
- 864. Weerdingerveen.
- 870. Tweede Exloërmond.

**Particuliere Synode van Friesland.
(Noordelijk gedeelte).**

In de Classe Leeuwarden, te

- 79. Berlikum.
- 80. Boxum c. a.
- 85. Hijlaard.
- 86. St. Jacobi-Parochie.
- 90. Oenkerk c. a.
- 92. Suawoude c. a.
- 93. Wartena c. a.
- 94. Wirdum.
- 734. Beetgum.
- 793. Dronrijp.
- 816. Leeuwarden.
- 830. Eernewoude.

In de Classe Hallum, te

- 74. St. Anna-Parochie (A).
- 75. St. Anna-Parochie (B).
- 81. Britsum.
- 82. Hijum en Finkum.
- 84. Hallum.
- 89. Marrum c. a.
- 91. Stiens.
- 98. Blija c. a.
- 103. Ferwerd.
- 105. Hollum (Ameland).
- 114. Reitsum c. a.
- 116. Wanswerd c. a.
- 736. Holwerd.
- 852. Oude- en Nieuwe-Bildtziel.

In de Classe Dokkum, te

- 95. Akkerwoude.

- 96. Murmerwoude.
- 97. Anjum.
- 99. Dokkum (A).
- 100. Dokkum (B).
- 101. Driesum.
- 104. Hantum c. a.
- 108. Metslawier.
- 109. Morrha c. a.
- 110. Nes en Wierum.
- 111. Nijkerk.
- 113. Paesens.
- 115. Rinsumageest c. a.
- 714. Nijawier c. a.
- 717. Foudgum c. a.
- 778. Schiermonnikoog.

In de Classe Kollum, te

- 102. Engwierum.
- 112. Ee.
- 117. Augustinusga.
- 118. Buitenpost c. a.
- 119. Burum.
- 123. Gerkesklooster.
- 126. Kooten.
- 129. Oostermeer.
- 130. Oudwoude c. a.
- 131. Westergeest.
- 135. Surhuizum.
- 136. Twijzel.
- 137. Veenwoudsterwal c. a.
- 760. Eestrum.
- 849. Kollum.

In de Classe Franeker, te

- 138. Arum.
- 154. Midsland (Terschelling).
- 155. Minnertsqa.
- 157. Oosterbierum.
- 159. Sexbierum.
- 161. Tzummarum c. a.
- 162. Westerschelling.
- 163. Winsum c. a.
- 731. Franeker.
- 767. Tzum.
- 819. Harlingen.
- 831. Lollum en Waaxens.
- 838. Achlum.

**Particuliere Synode van Friesland.
(Zuidelijk gedeelte).**

In de Classe Drachten, te

- 78. Bergum.
- 83. Garijp.

- 120. Drachten.
- 121. Drogeham (A).
- 122. Drogeham (B).
- 128. Nijega-Opeinde.
- 132. Oudega.
- 133. Rottevalle.
- 134. Surhuisterveen
- 191. Donkerbroek.
- 192. Duurswoude.
- 207. Ureterp c. a.
- 711. Boornbergum en Kortehebben.
- 795. Suameer.
- 861. Drachtster Compagnie.

In de Classe Heerenveen, te

- 194. Heerenveen.
- 195. Hoornsterzwaag c. a.
- 196. Idskenuizen.
- 197. Joure c. a.
- 198. Knijpe.
- 201. Lippenhuizen c. a.
- 202. Mildam c. a.
- 203. Oldeboorn c. a.
- 204. Oosterzee c. a.
- 205. Echten.
- 206. Terwispe.
- 208. Wolvega.
- 754. Lemmer, Eesterga en Follega.
- 820. Munnikeburen.
- 855. Oudehorne.

In de Classe Bolsward, te

- 139. Bolsward (A).
- 140. Bolsward (B).
- 141. Exmorra.
- 144. Gaast c. a.
- 147. Idsegahuizum.
- 156. Oosterend-Hydaard.
- 158. Schraard.
- 160. Tjerkwerd c. a.
- 164. Witmarsum.
- 165. Wommels c. a.
- 166. Wons c. a.
- 725. Makkum en Cornwerd.
- 751. Pingjum en Zurich.
- 787. Kubaard.
- 811. Schettens c. a.

In de Classe Sneek, te

- 167. Balk.
- 168. Bozum.
- 170. Goënga c. a.
- 177. Oosthem c. a.

- 180. Scharnegoutum.
- 181. Sloten.
- 184. Sybrandaburen c. a.
- 188. Wijckel.
- 189. IJlst.
- 712. Oppenhuizen en Uitwellingerga.
- 733. Jutrijp en Hommerts.
- 858. Sneek.

In de Classe Workum, te

- 169. Gaastmeer c. a.
- 171. Heeg.
- 172. Hemelum c. a.
- 173. Hindeloopen.
- 176. Koudum.
- 178. Oudega-Idsega c. a.
- 179. Oudemirdum c. a.
- 185. Warns c. a.
- 186. Workum.
- 187. Woudsend c. a.
- 843. Heidenschap.

Particuliere Synode van Drente.

In de Classe Assen, te

- 190. Appelscha.
- 193. Haulerwijk.
- 209. Assen.
- 211. Borger.
- 212. Gasselter-Nijveen.
- 214. Norg.
- 213. Roden.
- 216. Een.
- 217. Smilde (A).
- 218. Smilde (B).
- 219. Vries.
- 809. Zuidlaren.

In de Classe Meppel, te

- 223. Hollandsche-Veld.
- 226. Ruinerwold en Koekange.
- 229. Nijveen.
- 230. Zuidwolde.
- 791. Meppel.
- 818. Hoogeveen.
- 850. Nieuweroord (bij Hoogeveen).

In de Classe Beilen, te

- 210. Beilen.
- 213. Hijken.
- 220. Westerbork.
- 221. Diever c. a.
- 222. Dwingeloo.

752. Vledder.

In de Classe Coevorden, te

- 231. Zweeloo.
- 232. Coevorden.
- 233. Emmen.
- 234. Gees c. a.
- 235. Nieuw-Amsterdam.
- 236. Nieuw-Dordrecht.
- 237. Schoonebeek.
- 238. Schoonoord.
- 239. Sleen.

Particuliere Synode van Overijsel.

In de Classe Zwolle, te

- 242. Genemuiden.
- 247. Kamperveen.
- 249. Langeslag.
- 250. Rouveen.
- 251. Staphorst.
- 252. Steenwijk (A).
- 253. Steenwijk (B).
- 254. Stad Vollenhove.
- 255. Ambt Vollenhove (A).
- 256. Ambt Vollenhove (B).
- 257. Zalk c. a.
- 708. Oldemarkt.
- 709. Blokzijl.
- 727. Zwartsluis.
- 728. Hasselt.
- 775. Kampen.
- 798. Zwolle.
- 821. Wilsum.

In de Classe Deventer, te

- 262. Deventer (A).
- 263. Deventer (B).
- 266. Enter.
- 267. Holten.
- 268. Nijverdal c. a.
- 269. Olst c. a.
- 270. Rijsen.
- 271. Vriezenveen.
- 272. Wierden.
- 273. Wijhe.
- 700. Hengeloo.
- 743. Almeloo.
- 825. Enschedé.
- 826. Haaksbergen.
- 853. Stad-Delden.
- 862. Glanerbrug (gem. Lonneker).

In de Classe Ommen, te

- 274. Bergentheim.
- 277. Dedemsvaart.
- 278. Den Ham.
- 279. Stad Hardenberg.
- 280. Heemse (A).
- 281. Heemse (B).
- 282. De Krim.
- 285. Lutten-aan-de-Dedemsvaart.
- 288. Ommen.
- 289. Vroomshoop.
- 739. Nieuw-Leuzen.
- 744. Dalfsen.
- 758. Avereest.
- 762. Lemele en Lemelerveld.

Particuliere Synode van Gelderland.

In de Classe Arnhem, te

- 295. Bennekom.
- 298. Ede.
- 299. Heteren.
- 303. Oosterbeek.
- 304. Randwijk c. a.
- 305. Renkum.
- 308. Velp (A).
- 309. Velp (B).
- 310. Wageningen.
- 311. Zetten c. a.
- 322. Westervoort.
- 351. Opheusden.
- 735. Nijmegen.
- 860. Arnhem.

In de Classe Harderwijk, te

- 327. Doornspijk.
- 329. Elburg.
- 331. Ermeloo.
- 334. Hattem.
- 337. Nunspeet.
- 338. Nijkerk.
- 339. Oldebroek.
- 344. Wezep.
- 753. Putten.
- 810. Harderwijk.

In de Classe Apeldoorn, te

- 294. Beekbergen.
- 300. Lunteren.
- 326. Barneveld.
- 330. Epe.
- 335. Heerde.